la humanitat

Any IV — Núm. 1.019 — Preu: 10 cèntims

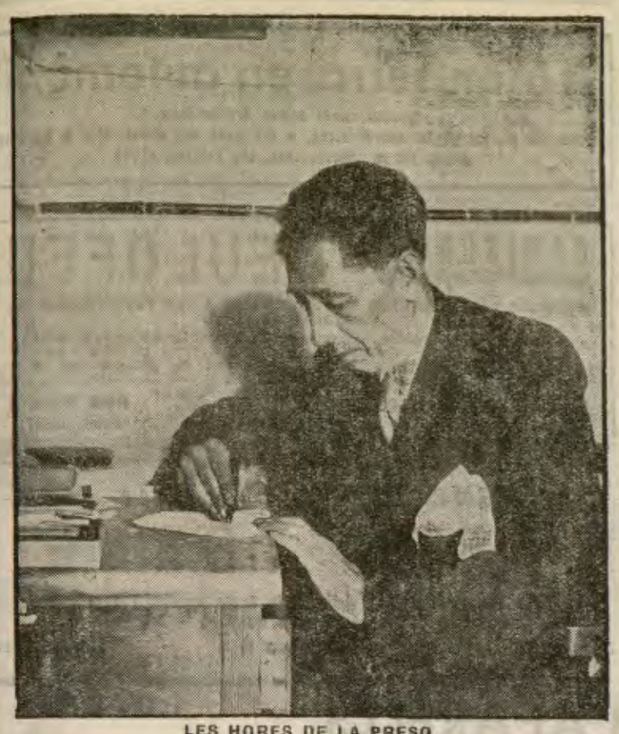
Fundador: LLUIS COMPANYS

Barcelona, dimarts, 28 de maig del 1935

EL TEMPS. — A Catalunya el cel està en general cobert o semicobert llevat el Segrià, La Segarra i conca de Tremp on hi ha pocs núvols. Els vents són fluixos o en calma. Durant les darreres 24 hores ha plogut lleugerament a Tremp, Camarasa, Reus, Estangento, Capdella, Pobla, Ribes i Adrall. La màxima precipitació ha estat de 15 litres per metre quadrat a Seròs; 11 litres a Núria i 9 a Barcelona i Estangento.

DAVANT DEL TRIBUNAL I DAVANT DEL POBLE

Ha començat la vista de la causa contra el darrer Govern de la Generalitat

LES HORES DE LA PRESO

En la modestíssima taula de la cella de la Presó, el President Companys treballa.

(Fot. Alfonso.)

La sessió de la tarda

(Vegeu la del matí a la pàgina 3)

Interrogatori del senyor Gassol

Madrid, 27. — A les cinc i deu minuts de la tarda es dóna entrada al públic a la Sala. Van entrant moltes més senyores que en la sessió del matí. Després entraren de mica en mica la Premsa i els advocats.

Es constitueix el Tribunal i tots els vocals apareixen als seus respectius llocs.

A un quart de s'is entra una parella de la Guàrdia civil custodiant els consellers, els quals es col·loquen pel mateix ordre del matí. Permaneixen dempeus i el president els autoritza a asseure's. Una mica després entren a la Sala els advocats defensors.

Es concedeix l'audiència pública i a continuació el president del Tribunal pregunta al senyor Gassol el seu nom, etc., i el senyor GASSOL contesta a la pregunta.

El FISCAL de la República demana al senyor Gassol que parli de la seva intervenció i de la seva posició política.

El senyor GASSOL diu que quant a la seva posició personal la sintetitza en el fet que el moviment d'Estat Català suposava que es feia per a donar una solució a fi que no pogués córrer perill la República i que no fissin amenaaçs l'Estat de Catalunya i la llibertat de Catalunya i d'Espanya i a més perquè així es defensava un Estat federal de què parla la Constitució. Això es feia perquè es formava un Govern que no garantia el que el poble féu amb els seus vots el 14 d'abril.

El FISCAL. A les Corts Constituents vàreu votar pel federalisme?

El senyor GASSOL. El que sé és que s'estigué a punt d'acordar-se el federalisme; però de totes maneres es donà a tothom la sensació que era federal la República.

El FISCAL. Em sembla, si no recordo malament que fou presentada una esmena en aquest sentit. Recordeu com es votà?

El senyor GASSOL. No estic segur, però en el seu esperit es votà per una República federal.

El FISCAL: Recordeu el discurs que pronunciàreu a continuació del que féu el senyor Companys?

El senyor GASSOL: Sí, sí.

El FISCAL, ordena que es doni lectura de l'allocució del senyor companys, ja coneguda.

El senyor FISCAL: Són aquestes les paraules que pronunciàreu?

El senyor GASSOL: Sí, essencialment són aquestes paraules.

El FISCAL: Teníu notícies del que passava al carrer?

El senyor GASSOL; Jo, no.

El FISCAL: Pèreu algunes gestions per tal que cessés la lluita?

El senyor GASSOL: No, perquè no n'estava assabentat.

El senyor GASSOL: Jo no puc respondre.

El VOCAL: A vós no se us va ocórrer?

El senyor GASSOL: A mi no se'm va ocórrer.

El VOCAL: Una última pregunta. ¿No sospitàreu mai la reacció que podria produir en el Govern central una declaració de la naturalesa de la llegida pel senyor Companys?

El senyor GASSOL: Jo no vaig poder suspitar-ho perquè amb l'esperit en què personalment ho feia era de defensar i garantir la República i l'Estatut de Catalunya, i a més sabia que l'honorable senyor President de la Generalitat ho havia anunciat a S. E. el President de la República, i per tant no podia suposar allò que m'indiqueu.

El VOCAL: Molt bé. ¿No diguéreu en aquest manifest que trencàveu amb el Govern central?

El senyor GASSOL: Ho diguérem.

El VOCAL: Res més, senyor president.

A continuació el senyor Gassol és interrogat pel vocal senyor Martín Alvarez.

El VOCAL: ¿No teníeu els consellers de la Generalitat que estàveu reunits al Palau de la Generalitat, cap notícia que les forces de l'Exèrcit havien estat hostilitzades pels que no ho eren, en fer la declaració de l'Estat de guerra?

El senyor GASSOL: No teníem cap notícia.

El VOCAL: No us ho digué cap Mosso d'Esquadra?

El senyor GASSOL: No vaig parlar amb cap Mosso d'Esquadra.

El VOCAL: ¿No us ho digué cap guàrdia d'Assalt?

El senyor GASSOL: No vaig parlar amb cap guàrdia d'Assalt; a més, allà no hi havia guàrdies d'assalt; no hi havia més que Mossos d'Esquadra.

El VOCAL: No vàreu tenir notícies els consellers de la Generalitat d'aquell diàleg que es produí entre el cap senyor Fernández Unzue, que comandava les forces que anaven a prendre la Generalitat per ordre del comandant general de la Quarta Divisió, diàleg que sostingué amb el senyor Pérez Farràs?

El senyor GASSOL: No, no em vaig assabentar d'aquest diàleg fins després de la capitulació.

El VOCAL: ¿De manera que no us vàreu assabentar de la declaració de l'Estat de guerra?

El senyor GASSOL: No vaig poder assabentar-me de dita proclamació.

El VOCAL: ¿No vàreu sentir els espetecs de les canonades que dispararen les forces i que no podien ésser altres que les de l'Exèrcit?

El senyor GASSOL: Vaig sentir l'espetec i em vaig quedar perfectament sorprès perquè allò que jo i els altres consellers estàvem esperant era la contestació que havia promès el general Batet.

El VOCAL: Però els sentíreu, pregunto si sentíreu o no les canonades.

El senyor GASSOL: Jo vaig sentir les canonades.

El VOCAL: ¿Teníeu notícia que alguna força facciosa tingués canons que pogués disparar en aquell moment?

El senyor GASSOL: No tenia cap notícia en aquest sentit, però tampoc no tenia motius suficients que em demostressin el contrari, perquè no seria la primera vegada que a base de canonades d'Exèrcit es donava un cop d'Estat.

El VOCAL: ¿No pot referir-nos el processat quina conversació tingueren referent de la proclamació de l'Estat de guerra i de l'hostilització de forces de l'Exèrcit des que es va fer la declaració pel senyor Company fins que es rendiren al matí del dia 7?

El senyor GASSOL: ¿Voleu tenir la bondat de repetir-me la pregunta?

El VOCAL: No parlàreu de res referent de l'hostilitat de les forces contra l'Exèrcit des que es proclamà l'Estat de guerra, a pesar que havien estat reunits a la Generalitat o al Palau o residència del senyor President, que està propera a aquella i sols separada per passadissos?

El senyor GASSOL: No recordo que es tractés res en aquest sentit.

Continua l'interrogatori del senyor Gassol

Els lletrats defensors senyors Barcia, Jiménez Asúa i Ossorio i Gallardo, renuncien a l'interrogatori.

Pregunta el senyor RUIZ FUNES:

—Vós votàreu en el Parlament rotllat al front del vostre càrrec de conseller de Cultura?

El senyor GASSOL: Ho referiré breument. Després que vàreig ésser nomenat pel restaurador de la Generalitat de Catalunya, senyor Francesc Macià, conseller de Cultura de la Generalitat, càrrec que he tingut l'honor d'exercir fins avui, el meu primer esforç no fou altre que el de continuar i intensificar l'obra magnífica de cultura que havia ja començat l'antiga Mancomunitat de Catalunya. Abans de referir-me a les coses noves, vull referir-me a l'obra iniciada per la Mancomunitat. Vàreig intensificar l'obra de Biblioteques Populars, creant-ne de noves cada any i intensificant d'una manera molt especial tot el que es referia a l'ensenyament tècnic, obra extraordinària de la Mancomunitat a totes les institucions que integren la nostra Universitat Industrial de Barcelona. I com a cosa de nova creació el primer que va fer qui té l'honor d'adreçar-vos la paraula, fou el Consell de Cultura que jo vàreig crear, nascut de la idea que l'obra cultural de Catalunya no havia d'ésser labor exclusiva d'un sol partit, sinó el resultat del que podríem dir-ne el pensament de Catalunya. Per aquest motiu, vàreig demanar la col·laboració a l'esmentat Consell de les primeres figures de la cultura catalana, no oblidant tampoc un representant dels obrers de Catalunya. Creat el Consell de Cultura les primeres institucions que sorgiren del meu departament, foren l'Escola Normal de Mestres i l'Institut Escola. Foren creats cursos populars per a obrers a diverses barriades de Barcelona i cursos universitaris per a obrers a la Universitat de Catalunya. Obra del meu departament fou també la creació del Patronat Autònom de la Universitat de Catalunya i la creació del Comitè Mixt de primera Ensenyança i del Comitè Mixt de Segona Ensenyança, organismes aquests tres darrers creats d'acord amb el Ministeri d'Instrucció Pública de la República. Després de realitzar una obra tan magnífica que per mostra només cal demostrar que en menys d'un any fou organitzada d'una manera admirable la Universitat de Barcelona i en menys d'un any, també, es crearen a Catalunya 14 Instituts de segona ensenyança. Obra també del meu departament és l'estímul de totes les arts. S'han creats premis de poesia, de música, d'escultura, de pintura; s'ha protegit el teatre de la gran òpera; s'ha organitzat l'ensenyança de les arts dramàtiques, s'ha reorganitzat l'associació d'amics de la poesia, i també el Pen-Clubs que ara acaba de realitzar, gràcies a la iniciativa del meu departament, el Congrés Internacional de Pen-Clubs. Foren creats, també, cursos a les casernes de la guarnició de Barcelona per a suprimir l'analfebetisme; es crearen també, altres institucions de caràcter popular, per a fer ressaltar més el sentit popular que volíem donar a l'obra de cultura del meu departament. Finalment, s'ha creat l'Institut d'Acció Social Universitària i Escolar, amb la finalitat d'estimular totes aquelles institucions de caràcter social que pogués constituir els estudiants, que amb tot i tenir aptituds estan mancats de mitjans per a dedicar-se als estudis universitaris. S'organitzà la residència d'Estudiants; es creà una residència de senyoretes oficinistes; s'augmentaren les beques en el darrer pressupost, solament en nombre de 100 les dedicades a estudiants universitaris.

Aquesta obra s'ha inspirat, més que res, en el sentit popular que jo valia donar-li des del meu Departament, i aquestes institucions, en la seva majoria, han estat elogiades ferventment per amics i enemics, àdhuc dels que ens han succeït, que han fet l'elogi de moltes institucions, encara que no sé perquè inconseqüències inexplicables, després d'haver-les elogiades, les han desvirtuades per complet.

Interroga al senyor Gassol el vocal del Tribunal de Garanties, senyor Víctor Pradera.

El senyor PRADERA: ¿A quina hora us vàreu assabentar que era l'Exèrcit espanyol el que atacava la Generalitat?

El senyor GASSOL: A la matinada.

El senyor PRADERA: ¿A quina hora?

El senyor GASSOL: No recordo l'hora; molt poc abans de la rendició.

El VOCAL: ¿Després continuà l'atac?

El senyor GASSOL: Ho ignoro, és a dir, no continuà l'atac, perquè hi hagué els «pour-parlers» de l'Honorable senyor President amb el general Batet.

El VOCAL: Em refereixo al període de temps entre que vàreu saber que era l'Exèrcit i el moment que el senyor President de la Generalitat parlà per telèfon amb el general Batet.

El senyor GASSOL: No hi hagué cap altre atac.

El VOCAL: ¿Quins motius vàreu tenir per a no pensar que era l'Exèrcit el que atacava?

El senyor GASSOL: Un motiu evidentíssim, i és que tots estàvem pendents de la contestació que ens havia promès per telèfon i per mitjà del senyor President el general Batet.

El VOCAL: ¿Vàreu tenir motius raonables per a imaginar-vos que existia a Barcelona força per a lluitar contra els elements que us atacaven?

El senyor GASSOL: ¿Teniu la bonesa de repetir-me la pregunta?

El VOCAL: ¿Si teníeu algun motiu racional per a imaginar-vos que existien a Barcelona agrupacions de forces que tinguessin armament com aquell que disparava en els moments que es féu l'atac a la Generalitat, que no fos l'Exèrcit?

El senyor GASSOL: Això no puc dir-ho, perquè, en absolut, no es pot dir mai si hi ha elements que tenen o no armament.

El VOCAL: ¿Pregunto, si teníeu motiu racional per a creure-ho com a representant de la Generalitat, i per tant, a qui estava encomanat l'Ordre Públic, si havia motiu racional, o alguna sospita per a imaginar-vos que a Barcelona hi hagués alguna organització amb força tan poderosa i amb els elements d'atac de la naturalesa dels que atacaven la Generalitat?

El senyor GASSOL: Pot molt bé ésser, perquè a Barcelona corrien rumors del perill d'un cop d'Estat.

El VOCAL: De qui?

El senyor GASSOL: Del qui fos.

El VOCAL: ¿No teníeu més notícia que aquesta?

El senyor GASSOL: No eren més concretes, no.

El VOCAL: ¿L'atac fou contestat des de la Generalitat?

El senyor GASSOL: Ho ignoro, perquè no era cosa de la meva incumbència.

El VOCAL: ¿Però no estàveu a la Generalitat?

El senyor GASSOL: Sí, hi estava; però no vaig assabentar-me d'aquests detalls.

El VOCAL: Em refereixo concretament a si contestàreu des de la Generalitat a l'agressió.

El senyor GASSOL: Ho ignoro.

El VOCAL: ¿No se li ocorregué a cap membre dels de la Generalitat informar-se dels qui eren els què atacaven?

El Sr. GASSOL: No ho recordo.

Interrogatori de Martí Barrera

Es procedeix a l'interrogatori del processat senyor Martí Barrera, de 45 anys d'edat, casat, amb tres fills, natural de La Bisbal, domiciliat a Barcelona. Fou processat per un delicte d'impremta com a responsable subsidiari.

Després d'ésser exhortat pel President que digui la veritat, és preguntat pel Fiscal.

FISCAL: ¿Per quin delicte fóreu processat?

PROCESSAT: Pel delicte d'Impremta com a responsable subsidiari.

FISCAL: ¿Heu sentit la declaració del senyor Lluhí? Us invito perquè rectifiqueu o amplieu alguna cosa d'ella, si així us plau.

PROCESSAT: En tot el que ha estat exposició de fet, subscric íntegrament el que ha manifestat el senyor Lluhí.

FISCAL: Prop dels motius de la declaració llegida, d'haver presenciat la lectura d'aquesta, de la conducta posterior que vàreu observar en la Generalitat, d'haver-vos assabentat del tiroteig entre els Mossos de l'Esquadra i les forces de l'Exèrcit, etc., etcètera, prop de tot això, ¿subscriviu allò dit pel senyor Lluhí?

PROCESSAT: Sí, tot el manifestat pel senyor Lluhí.

FISCAL: ¿Quan us assabentàreu que les forces de l'Exèrcit eren les que disparaven contra els Mossos de l'Esquadra?

PROCESSAT: No me'n vaig assabentar, d'això.

FISCAL: Com que no?

PROCESSAT: Fins moments abans d'acordar-se la rendició.

FISCAL: ¿Moments abans? Quant de temps? No exigeixo una precissió matemàtica.

PROCESSAT: No puc precisar ara el temps que feia, però sé que fou poc abans.

FISCAL: Fos el temps que fos, ¿vós no vàreu fer res perquè el Govern prengués l'acord que aquella resistència acabés?

PROCESSAT: No! No era cosa meva.

Renuncien a l'interrogatori d'aquest processat els advocats defensors senyors Ossorio Gallardo, Jiménez de Asua i Ruiz Funes.

L'interroga el lletrat senyor Barcia.

(Passa a la pàgina 5)

UN TESTIMONI EN EL PROCES

El comandant Pérez Farràs, que ha estat traslladat a Madrid des del penal on compleix condemna, per a declarar en el procés contra el Govern de la Generalitat. Interessant foto de Pérez Farràs al costat de Macià

ABANS DE LA VISTA

El President i Consellers de la Generalitat darrera les reixes del locutori de la Presó de la Model, poc abans d'ésser traslladats al Palau del Suprem, davant el Tribunal de Garanties.

(Fot. Alfonso.)

Al marge de la històrica vista

El dinar dels consellers

Madrid, 27. — En acabar la sessió del matí, els familiars dels consellers, mentre els membres del Tribunal es retiraven, aprofitaren uns instants per a abraçar a aquells, sense que ningú hi posés cap obstacle.

El senyor Companys, a més d'abraçar els seus familiars, saludà els diputats que hi havia al saló i després, en retirar-se, adreçà una salutació als periodistes, els quals li contestaren agraïts.

Els altres consellers, després d'haver saludat llurs familiars, es reuniren al saló de «Plenillos» del Tribunal Suprem per a esmorzar i els fotògrafs tiraren plaques després d'haver pregat al senyor Companys que els dispensés. En donar-li les gràcies, l'ex-President de la Generalitat els saludà un a un anomenant-los pel seu nom.

A un quart de tres els fou servit el dinar, al qual no pogueren assistir altres persones, puix que davant el gran nombre de sol·licitants, com que no era possible atendre'ls, hi hagué necessitat de no autoritzar-los.

Al saló vei al de «Plenillos», on menjaven els consellers, feien vigilància dues parelles de la Guàrdia civil i a l'entrada del passadís on hi ha el saló hi havia una altra parella.

Hom no ha emmanillat els processats

Madrid, 27. — Els consellers de la Generalitat i el President, senyor Companys, no foren en cap moment emmanillats i foren conduits des de la presó fins el Suprem amb tota mena de consideracions, per la qual cosa es mostraren molt reconeguts.

Els discursos dels advocats defensors

Madrid, 27. — Sembla que els advocats defensors del Govern de la Generalitat pensen distribuir-se les matèries que hauran d'ésser la defensa del conjunt de la responsabilitat del Govern de la Generalitat de Catalunya.

El defensor del President, l'Il·lustre Ossorio i Gallardo, farà una defensa general examinant el problema polític de conjunt i el que va determinar el gest del 6 d'octubre.

El senyor Jiménez de Asúa tractarà especialment de justificar amb tesis jurídiques l'estat de necessitat que equival al de legítima defensa.

El senyor Ruiz Funes analitzarà l'aspecte penal i la qualificació del suposat delicte, sostenint el concepte federable de la Constitució de la República.

El senyor Companys parlarà si cal

Madrid, 27. — Els periodistes han demanat al senyor Gómez Hidalgo que preguntés al senyor Companys si parlaria en la vista de la causa. L'ex-President de la Generalitat li ha contestat que digués als periodistes que subordinava el parlar al curs que tingués el procés.

*

D'una carta de Palència

Un nostre amic, relacionat amb persones residents en diverses províncies d'Espanya, ha rebut una carta d'un amic seu, fill i resident en poble de Palència, la qual entre altres coses no menys saboroses diu:

«La crisis campesina se agudiza en proporciones alarmantes. El obrero ve aumentar el número de sus parados. Los colonos y pequeños propietarios vislumbran su total ruina; algunos ya hacen vida de miseria, carecen hasta de lo más necesario. Otros mendigan a los burócratas de las Juntas Provinciales trigueras y a los harineros la salida de su trigo al precio que sea; éstos, los mejor situados, de otra forma no podrían vivir ya que sus productos no encuentran salida. Los créditos agrícolas solo han servido para empeñarles más: Esto ha influido para aumentar su descontento. La contribución, aumentada enormemente les ha exasperado. Todo lo esperaban de Gil Robles y ahora, ya Poder, le maldicen. En cuanto a los obreros, ya sin pan, asaltan trenes carboneros en marcha expuestos a morir entre sus ruedas para ver de obtener unes arrobas de carbón y con el producto de su venta poder comer. Los más tímidos, en caravanas, mendigan. Hay días que por aquí pasan legiones de pordioseros. Es horrible. La CEDA puede estar orgullosa de su obra.»

Al nostre entendre no cal fer comentaris als paràgrafs d'aquesta carta.

Avís important

La vista de la causa contra el Govern de la Generalitat de Catalunya i el gran acte polític d'esquerra celebrat a València, ens obliguen, per raons d'espai, a suprimir algunes seccions fixes del nostre diari, com així mateix reduir-ne altres. Creiem que els lectors es faran càrrec de les circumstàncies i disculparan aquesta momentània alteració del ritme habitual de LA HUMANITAT

Aquest número ha estat visat per la censura

- ESPECTACLES PUBLICS -

TEATRES

TEATRE OLYMPIA

Dissabte, 1er. de juny, homenatge a **TOMAS BRETON:**

Los amantes de Teruel

pel divo tenor **JOSEP PALET**

TEATRE BARCELONA

DEFINITIVAMENT

dijous vinent, tarda, a les 5'30 i nit, 10'15, DEBUT de la Companyia d'alta comèdia de:

LOLA MEMBRIDES

amb l'estrena de:

LA CASA DEL OLVIDO

de **Fernàndez de Sevilla**

TEATRE COMIC

PALAU DE LA REVISTA

Tarda, 5'15. Butaques platea, 3 ptes.: **LAS VAMPIRESAS**, per **Pinillos, Alady i Lepe.** Nit, 10'15:

AL CANTAR EL GALLO

triomf de **Pinillos, Alady, Lepe** i tota la Companyia.

TEATRE TIVOLI

Direcció: CIRCUITOS CARCELLE

Tarda, a les 5. Nit, a les 10'15, presentació del famós caricat de les famílies:

R A M P E R

amb les seves novíssimes enginyositats. DEBUT de la popular ex-tiple

FLORA PEREIRA

amb el seu nou espectacle d'estrella de la cançó còmica. DEBUT de la jove i bellíssima estrella coreogràfica MARIA ANTINEA i les grans atraccions THE JOANNYS, ombres electro-iluminades — ANACAONA, la bella dansarina exòtica. DEU CABREJAS amb els seus balls fantasistes - RIA DE CASTRO, notable vedette moderna - SIMONE et CARDONA, els campions de la dansa;

The Billy Jackson Girls

el més perfecte conjunt coreogràfic i els 15 VIRTUOSOS DE TRINSCHER amb les seves totalment noves exhibicions — 4 Ptes. TOTES LES BUTAQUES.

TEATRE POLIORAMA

Companyia de Comèdies de Maria Fernanda Ladrón de Guevara

Avui, i cada dia, tarda i nit, el gran èxit:

D I N E R O

comèdia de **López de Haro**

TEATRE ROMEA

Telèfon 22026

A les 5'30 i 10'15, la 86 i 87 representacions de:

MORENA CLARA

La millor obra dels amos de la gràcia, **Quintero i Guillén.** Tres hores de rialla contínua. Insuperable èxit d'interpretació d'Antò- tots els artistes — Demà, tarda i nit: **MORENA CLARA** — Dijous, a les 3'30: **LAS DOCE EN PUNTO.** A les 6 i 10'15: **MORENA CLARA.**

TEATRE NOVETATS

Companyia VILA - DAVI

Avui, COMIAT de la Companyia VILA DAVI. Tarda, 4'30. Butaques, 3 ptes.: **REINA I MISSTHERY** — Nit, 10'15. **Butaques, 3 ptes.: REINA** — Demà, nit, a les 10'15. Debut de la Companyia del Teatre de la Sarsuela de Madrid amb l'estrena a Barcelona: **NO ME OLVIDES,** de **Romero Fernández** i mestre SOROZABAL. - Protagonista: **MARC REDONDO.**

CINEMES

CINE GRAN TEATRE ESPANYOL

Sessió contínua des de les 4 tarda

TOT EL PROGRAMA EN ESPANYOL

BOLICHE

DUES FORMIDABLES ESTRENES A BARCELONA

GLORIA QUE MATA SOBRE EL CIENO

GLORIA QUE MATA (GRANERO) es projectarà a les 4, a les 7'45 i a les 11'40

COLISEUM

Avui, tarda, a les 4'10. Nit, a les 10:

REVISTA PARAMOUNT

LA LEY DEL OESTE

per **Evelyn Brent** i **Randolph Scott**

ANN HARDING en

DIVINA

amb **Robert Young, Nils Asther** i **Sari Maritza**

(Producció RADIO)

METROPOL

Lluria, 115 - Telèfon 81222

Avui, tarda, a les 4 i nit, a les 10:

TEMPORADA DE GRANS REPRESES

FRUTA VERDE

Anny Ondra en

Una noche en el paraíso

i

EL ALTAR DE LA MODA

per **William Powell**

Preus: 1'50 ptes.

NOTA: La pel·lícula **FRUTA VERDE** solament es projectarà a la tarda.

MARYLAND

Plaça Urquinaona, 6—Tel. 21966

AVUI, ESTRENA:

DIBUIXOS DOCUMENTAL

El viajero solitario

per **Lionel Barrymore, May Robson, Dorothy Jordan** i **Frances Dee**

URQUINAONA

Avui, tarda, a les 4. Nit, a les 10:

EL DIFUNTO TUPINEL

per **Colette Darfeuil** i **Etchepare**

LA NOVIA ALEGRE

per **Carole Lombrad** i **Chester Morris**

EMPRESA CAPITOL

CAPITOL. — Avui, tarda, a les 4 i nit, a les 10. Formidable programa doble: **LA ISLA DEL MISTERIO,** per Nigel Bruce i Hearche Angel; **MUJERES PELIGROSAS,** per Barner Baxter i Rosemary Ames, Rochelle Hudson, Mona Barrie i **DIBUIXOS.**

EXCELSIOR. — Avui, sessió contínua de 4 a 12'30: **EL CUAPO,** en espanyol, per James Cagney; **EL... ES ELLA,** per Meg Lemonier; **EL ANGEL DEL ARROYO,** per Carol Lombard i **DIBUIXOS.**

COMTAL. — Avui, gran esdeveniment. Actuació personal de l'estrella del cant flamenc LOLA CABELLO, acompanyada del guitarrista **ENEMIGO PUBLICO NUM. 1,** per Clarck Gable, William Powell i Myrna Loy; **EL CONQUISTADOR IRRESISTIBLE,** per Robert Montgomery i Nils Asther; **NACIDO PARA PELEAR,** per Buck Jones i **DIBUIXOS.**

WALKYRIA. — Avui, sessió contínua de 4 a 12'30: **LAS VIRGENES DE WIMPOLE STREET,** en espanyol, per Norma Shearer i Frederic March; **EL TREN DE LAS 8'47,** en espanyol, per Alady, Lepe i Santpere; **NO ES PECADO,** per Mae West i **DIBUIXOS.**

PUBLI - CINEMA

Sessió contínua. Selent UNA PESSETA: **NOTICIARIS - DOCUMENTALS - VIATGES, etc.**

PRINCIPAL PALACE

PLAZA TEATRO 2 - TELEF. 11862

Sessió contínua des de les 4'15 (Tarda). A les 12'30 (Nit) —

3 GRANS PRODUCCIONS, 3

VOLANDO EN POS DE LA DICHA

per **Noah Beery** i **William Farnum**

CALLES DE LA CIUDAD

per **Gary Cooper** i **Sylvia Sidney**

ESCANDALOS ROMANOS

per EDDIE CANTOR

CAP PROGRAMA ES POT COMPARAR AMB AQUEST

VARIETATS

FRONTO NOVETATS

Avui, dimarts, tarda, al es 4: PASTOR - QUINTANA III contra AZURMENDI - GEGONES III — Nit, a les 10'15: ARAQUISTAIN-CHIQUITO GALLARTA contra IZAGUIRRE - PASAY. — Detalls per cartells.

Frontó Principal Palace

Avui, dimarts, tarda: LUCIO-MAGUREGUI contra BURGOA-VICENTE I. Nit: TABOADA - TEODORO contra GABRIEL II - CAZALIS II.

ANUNCIEU A

LA HUMANITAT

Associació de Cultura Musical

Solament socis. Demà, dimecres, nit, a les 10. **PALAU DE LA MUSICA CATALANA.** Important concert:

Quartet de corda i Orquestra clàssica de Barcelona

Direcció: JOSEP SABATER

Obres de

SALVAT - LAMOTE DE GRIGNON i VALLS

Inscripcions socis: CLARIS, 43, 1er. 2na. - Tel. 20.328.

Palau Música Catalana

DIVENDRES, 31, a les 10 de la nit AUDICIO EXTRAORDINARIA i ULTIMA

de la **CANTATA núm. 161** i del **Gloria, Sanctus, Benedictus** i **Agnus** de la

GRAN MISSA en si menor

de **J. S. BACH**

Orfeó Català. Orquestra. Grans orgues. Solistes vocals i instrumentals. Direcció: mestre LLUIS MILLET. Localitats i programes a U. M. Casa Werner. Passeig de Gràcia, 54 - Condicions especials per als senyors socis de l'ORFEO CATALA.

Sales d'Art

Galeries Laietanes

Corts, 613

Eugènia de Loutchiski	Pintura
Viladrich	»
Vidal Rolland	»
Joan Matamala	Escultura

Exposició de pintures de Fortuny

(Fins el dia 31)

SYRA

Diputació, 262 :: Telèfon 18710

ART I ORNAMENTACIO

OBJECTES PER A PRESENTS

Valeri Corberó Pintures i projectes decoratius

(Fins el 31 de maig)

TEATRE I CINEMA

Ateneu Popular de Gràcia

La Secció de Cinema de l'Ateneu Popular de Gràcia, donarà la segona sessió de cinema al teatre del Bosc, el pròxim diumenge, dia 2 de juny, a dos quarts d'onze del matí.

El programa serà el següent:

I. Documental retrospectiu de la Rússia del 1918.

II. De l'esport soviètic.

III. El drama intens de les mines "Carbó", de W. Pabst.

Donat el caire benèfic d'aquesta Sessió, l'empresa del Bosc ha cedit gratuitament el local.

Per localitats al preu únic de 0'50 pessetes, abans de la data de la sessió a: Ateneu Popular de Gràcia, Salmeron, 177-179; Ateneu Enciclopèdic Popular, Carme, 30; Ateneu Obrer Martinenc, Besalú, 14; Paco Kaj Amo, Salmeron, 56, pral. 1.ª; Acadèmia Laboratori "Esperanto", Clos, 14, torre; Cooperativa "La Lealtad", Montseny, 81; Sindicat Mercantil, Portaferrissa, 19, pral.

A V U I

SALO CATALUNYA

UN DRAMA VIGOROS DE LES PASSIONS HUMANES

COMBAT VEIXT... AMBICIO

Aquesta superproducció no serà projectada en cap altre cinema de Barcelona fins la temporada pròxima

CAPITOL

Un gran film dramàtic amb **WARNER BAXTER**

Mujeres Peligrosas

Prefe ència. 2 ptes.
General ..... 1 pta.

UN EXTRAORDINARI PROGRAMA FOX

UN FILM D'INTRIGA APASSIONANT

La Isla del Misterio

CAPITOL

LIONEL BARRYMORE

en la seva caracterització suprema. UN FILM INTENS COM LA VIDA MATEIXA!

"El Viajero Solitario"

amb MAY ROBSON, DOROTHY JORDAN, FRANCES DEE i JOEL MC CREA

Es un film RADIO... NATURALMENT!!

TEATRE AMATEUR

*

AL CASAL REGIONAL DE MURCIA I ALBACETE

Dissabte passat, va tenir lloc al local social de la Casa Regional de Múrcia i Albacete, un festival a honor i benefici de l'eminent artista Rosa G. Alberti.

Es posaren en escena les sarsueles "Los cadetes de la reina" i "Los claveles", en les quals hi obtingué l'esmentada cantatriu un èxit clamorós. Collaboraren a les dues obres, el barítion Francesc Piña i el conegut tenor Antoni García Roman.

La festa va resultar molt brillant i la senyoreta Alberti va rebre moltes felicitacions per la seva brillant actuació. Li augurem en la seva carrera artística una sèrie ininterrompuda d'èxits.

DIPUTACIO, 195, 1er. (Entre Muntaner i Aribau)

BARCELONA

GRAN ENDERROC

Via Laietana, núms. 60 i 62

Venc portes, bigues, maons, jàsseres, columnes, mosaics, etcètera

ENDERROCS BALAGUE

Almogàvers, 76 (xamfrà a Marina)

M A O N S

a 38 ptes. miler

Plaça Catalunya, 18

BALAGUE

VELES - VELATGE - FUNDES PER A CANOES

J. M A R S A L

Per encàrrecs: **Telèfon 21229 - Sant Miquel, 71**

CAMISERIA

Ferrer Batlles

36, Boqueria, 38

Especialitats — Camises a mida — Adam i model RAGLAN (patentada)

MITGES «FERRO» (de garantia)

PREUS BARATISSIMS

ANUNCIS PER PARAULES

Les dues primeres ratlles 1'00 pesseta
Cada ratlla de més ..... 0'30 »

DIVERSOS

FUSTERS. EBENISTES plafons Montserrat de fantasia i per a la construcció a mida, encolats amb carnassa. Preus econòmics. Leyva, 11 - Tel. 34689.

PASCUAL. Cisellador, or, argent. Bxda. Cagadors, 8.

ACADEMIA FONT SABATE. Solfeig, teoria, piano, harmonia, contrapunt fuga i composició. Tapineria, 1, pral.

FALTEN migs oficials pel banc i per la forja. S. Escolà. - Mollerussa.

SENYORETA s'ofereix per atendre stand Fira de Barcelona. Esc. 4.976. Vergara, 11.

LA FABRICA DE NEVERES "GLACIAL"

VEN BARATISSIM, DIRECTE AL CONSUMIDOR. Immens assortit per a tots els usos, des dels preus més ínfims

Neveres patentades de màxima refrigeració i sense mescla de gustos i olors, a preus mòdics. Benet i Mercadé, 26 (al costat d'Estació Gràcia i Teatre Bosc)

SAC GUARDA-ROBA "SIEMPREFINO"

el millor i el de major garantia per a protegir els seus vestits o pells contra els estralls de les *Arnes*, de la llum i de la pols. Exigiu sempre el Sac Guarda-roba *"Siemprefino"* únic de *paper impregnat* (patentat).

Cada Sac "Siemprefino" va provist d'un segell numerat de legitimitat, que el distingeix d'ALTRES SACS INEFICACOS PER ESSER DE PAPER CORRENT. Ptes. 1.50 cada un. Tamany 160 ×70 cms. Pes 110 grams. De venda en "La Villa de Parà", Fivaller (abans Ferran), 32; C. A. Vicenç Ferrer, Pl. Catalunya; J. Uriach & C.ª, S. A., Bruc, 49 i en altres establiments. Venda a l'engròs: C. E. P. A., Sant Baudili (Barcelona).

Bar Petit Miramar

Casa recomanable pel seu peix fresc i menjars d'encàrrec

Exquisits plats de popets com enlloc més de Barcelona

Gran terrassa per a banquets i festes

— PASSEIG NACIONAL, 62 —

Barcelona. — Telèfon 19235

VENDA I CLINICA

D'ENCENEDORS

CASA SUBIROS

Hospital, 42 - Tel. 13651

FARRE PIJUAN

METGE ESPECIALISTA

PELL -- VIES URINARIES

DEFECTES SEXUALS

Rambla de Canaletes, 11, primer

Papereria PRIETO

MATERIAL PER A OFICINES
IMPRESOS DE TOTES MENES
Capsa de paper i sobres: 0'95
CARME, 30

Morenes, Fístules, Llagues

Furóncols, Eczemes, Clivelles i altres malalties de la pell. Es guareixen usant

Rumany

Tub, 5'80 ptes. Escudellers, 8; Casa Alsina, Passatge del Crèdit, 4, i altres Farmàcies i Centres d'Específics

MERCAT D'OCASIONS

COMPRA / VENDA / CANVI

DE MOBLES, PIANOS, RADIOS, CAIXES DE CABALS, MAQUINES D'ESCRIURE I DE COSIR, MALETES, DISCOS, etc.

TOT D'OCASIO

CORTS CATALANES, 414

Telèfon 30422 BARCELONA

A Montserrat en automòbil

Servei diari sense transbords

Sortida: plaça de la Universitat, a les vuit del matí. Per a bitllets: plaça de la Universitat, 12; telèfon 21963

CAMISERIES DEULOFEU

REBUDES LES DARRERES NOVETATS PER A LES TEMPORADES DE PRIMAVERA I ESTIU

Camises darrer model, confeccionades immillorablement, estil americà, obertes — Corbates, mitjons, cinturons, pijames i barnussos de gran moda. Excellent assortiment de géneres per a CAMISES A MIDA

Call, 30, Plaça República, 3 Telef. 19.873 **BARCELONA** **Rbla. Flors, 4** Telef. 19657

ATENCIO! Gran celler de ABDO TORNE

Vins i olis de collita pròpia de totes menes i tots preus
Se serveix a domicili

SERRA, 22 BARCELONA TELEFON 21849

APARELLS FOTOGRAFICS

PRISMATICS - BINOCLES - CINEMES
PEL·LICULES - PATHE BABY - MAQUINES
FONOGRAFS DE TOTES MENES - DISCOS, etc.
RELLOTGES - OBJECTES DE PLATA

JOIES - BRILLANTS

TOT de VERITABLE OCASIO
COMPRA, VENDA i CANVI

CASA BAGUES Carrer de Sant Pau, 6 (prop Rambles) Tel. 14237 BARCELONA

COMPANIA TRASMEDITERRANEA

MADRID: passeig de la Castellana, 14. — BARCELONA: Via Laietana, 2

LINIA RAPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA - CADIZ - CANARIES

Sortides setmanals els dissabtes, a les 12. Efectuaran el servei les motonaus **«CIUDAD DE SEVILLA»** i **«VILLA DE MADRID»**

LINIA RAPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA - PALMA DE MALLORCA

Sortides cada dia (llevat els diumenges) de Barcelona a Palma, a les 19 hores, per les motonaus **«CIUDAD DE BARCELONA»** i **«CIUDAD DE PALMA»**

SERVEIS REGULARS ENTRE TARRAGONA, VALENCIA, ALACANT I PALMA DE MALLORCA, BARCELONA - MAO I BARCELONA - EIVISSA

LINIA COMERCIAL AMB ESCALES A TOTS ELS PORTS DE LA MEDITERRANIA, NORD D'AFRICA I CANARIES. — Sortides quinzenals de Barcelona els dijous. LINIA COMERCIAL BILBAO - CADIZ - CANARIES, AMB ESCALA A TOTS ELS PORTS DEL NORD D'ESPANYA. — Sortides quinzenals de Bilbao els dijous. LINIA RAPIDA REGULAR ENTRE ESPANYA I TERRITORIS DE LA GUINEA ESPANYOLA (FERNANDO POO). — Sortides el dia 17 de cada mes, amb escales a València, Cadiz, Las Palmas, Santa Cruz de Tenerife o Freetown, Santa Isabel de Fernando Poo, Bata, Kogo i Rio Benito pels vapors **«PLUS ULTRA»** i **«LEGAZPI»**

LINIA RAPIDA REGULAR ENTRE BARCELONA I VALENCIA

Sortides de Barcelona els dilluns i dijous, a les 20 hores **«CIUDAD DE VALENCIA»**

Preu a soberta: 9'00 pessetes. Bitllets d'anada i tornada a preus reduits

LINIA REGULAR ENTRE BARCELONA - ALACANT - ORAN - MELILLA VILLA ALHUCEMAS - CEUTA I VICE-VERSA

Sortides de Barcelona cada diumenge, a les 8 hores; d'Alacant els dimarts, d'Oran els dimecres, d'Oran cap a Alacant els dimarts, i d'Alacant cap a Barcelona, els dimecres

Ybarra y C.ª, S. en C.

Línies regulars de grans vapors per als destins que es detallen

SERVEI RAPID ENTRE BARCELONA I BILBAO

Sortides tots els **DIMECRES** a la nit cap a València, Alacant, Málaga, Sevilla, Vigo, Villagarcia, Coruña, Musel, Santander i Bilbao. Alternant-se les escales de: Tarragona, Ceuta i Huelva cada dues setmanes Sant Carles i Ferrol cada dues setmanes

SERVEI CORRENT ENTRE BARCELONA I BILBAO cada dues setmanes

Sortides els **DIVENDRES** a la nit cap a Tarragona, Sant Carles Vinaroç, València, Cullera, Alacant, Cartagena, Agullas, Almeria, Melilla, Motril, Málaga, Ceuta, Cádiz, Sevilla, Huelva, Vigo, Marin, Villagarcia, Ferrol, Coruña, Avilés, Musel, Santander, Bilbao i Pasajes.

SERVEI ENTRE BARCELONA SETE I MARSELLA

Sortides quinzenals els dijous cap a Séte i Marsella

Servei quinzenal cap a GENOVA

La càrrega es rep al Tinglado de la Companyia, Moll del Rebaix Telèfon 13585

SERVEI RAPID CAP AL BRASIL - PLATA per moto-transatlàntics correus espanyols

Sortides fixes cada 21 dies

Cap a **SANTOS, MONTEVIDEO I BUENOS AIRES** sortirà el dia 11 de juny del 1935, la magnífica motonau

«CABO SAN AGUSTIN»

que admetrà passatgers i mercaderies

La càrrega es rep fins la vetlla del dia de sortida, al tinglado núm 1 del Moll de Balears. Telèfon 18274

VIA LAIETANA, 7 TELEFON 22057

Consignataris:

Fill de Ròmul Bosch, S. en C.

VIA LAIETANA, 7 TELEFON 22057

J. VIDAL GALOBARDES

FUSTERIA MECANICA

IGUALTAT, 292 bis. — BARCELONA. — TELEFON 53224

DUANES I COMISSIONISTA DE TRANSIT

E. i J. LABORI BUXO

CASTAÑOS, NUM. 8 - Tel. 14360

El Dr. P. Batlle Amfres

Ha traslladat el seu consultori al carrer de Muntaner, 259, 1er. 1ra. (Xamfrà Travessera. Tel. 73635)

BAR RESTAURANT

L'HOSTAL DEL GALL

PLAÇA DE LA REPUBLICA, 2 **TELEFON 18548**

JOAN MONGUILLOT

GRANJA

Aragó, 379 BARCELONA Telèfon 55502

Instal·lacions generals d'Aigua, Gas i Electricitat
Gran estoc de Làmpares i Objectes elèctrics per a presents

LLUIS PUIG I MUNE

Representant oficial de productes PHILIPS RADIO

Aparells a terminis i al comptat

MALLORCA, 512 (S. M.) **TELEFON 51083**

Obrer català conscient: el teu diari és LA HUMANITAT

A la sessió del matí, després de llegir-se les conclusions del Fiscal i de les defenses, començà l'interrogatori dels processats. -- El primer a declarar fou el senyor Lluhí i Vallescà

Els processats surten de la presó

Madrid, 27. — A un quart d'onze del matí sortiren de la Model, ocupant un autocar cobert de lona, tots els consellers de la Generalitat i el President, processat pels successos del 6 d'octubre a Barcelona. Anaven custodiats per alguns agents de policia sota el comandament del comissari senyor Sancho Gràcia.

A les deu i quaranta minuts arribaren al Palau de Justicia i passaren a ocupar una de les dependències del secretari del Tribunal Suprem. Per tal de custodiar-los es trobaven amb ells algunes parelles de la guàrdia civil i caps de policia. Se'ls guardà tota mena de consideracions.

Precaucions

A les immediacions del Palau de Justicia hi havia més força de policia, però la vigilància no era excessiva.

Es formà una nombrosa cua per tal de poder entrar a la Sala. No es va permetre, fóra dels periodistes i dels advocats, l'entrada a ningú, per la qual cosa l'alcalde de Barcelona, senyor Pi i Sunyer, i les esposes dels consellers havien encarregat des del dia anterior que se'ls guardés fila a la cua com així ho feren.

A un quart de dotze passaren els consellers del del lloc on estaven ocupant al ple del Tribunal de Garanties Constitucionals.

Al costat del banc dels periodistes es situaren alguns advocats, que són també periodistes. Els informadors són uns 26 i ocupen tres rengles.

El Tribunal

Es constituí el Tribunal sota la Presidència del senyor Ferran Gasset i Lacasaña i ocupen els llocs respectius el vice-president senyor Miquel Traviesa i els vocals senyors Basali Alvarez i Rodríguez, Gonzalo Verà i Navias, Gabriel Gonzàlez i Tartabull, Gil Gil i Gil, ponent de la causa que s'està veient, Lluis Maciote de Larroche, Antoni Fleitas i Santana, Carles Martin i Alvarez, Antoni María Sbert, Manuel Alba i Bausar, Francesc Mahite, Víctor Pradera, Francesc Basterrechea, Francesc Alcon i Robles, César Sillió i Cortés, Joan Salvador i Minguijon i Francesc Peceña i Gonzàlez.

Actuà de secretari el senyor Joaquim Herrero.

Alguns dels assistents

Els llocs destinats al públic apareixen totalment ocupats i es calcula en unes 150 a 200 les persones que han tingut accés al Tribunal. Els processats ocuparen els seus llocs respectius i somrients.

Hi ha diversos periodistes de Barcelona, entre ells els senyors Massip, Serra Crespo, Irene Polo, Carles Esplà i Paco Madrid.

Entre el públic hi havia l'alcalde popular de Barcelona senyor Pi i Sunyer, els diputats de l'Esquerra senyors Santaló, Marial, Mangrané, Señal i el socialista senyor Vidarte.

Entren els processats

En entrar a la Sala els processats, han pres seient per aquest ordre: Companys, Lluhí, Esteve, Gassol, Martí Barrera, Comorera i Mestres.

Darrera d'ells ha estat collocada una parella de la guàrdia civil.

A continuació, el secretari llegeix l'escrit de conclusions provisionals emeses pel fiscal de la República.

Els escrits de les defenses

Parla el secretari del Tribunal

El SECRETARI diu: La present causa fou instruïda a requeriment de l'excellentíssim senyor President del Consell de Ministres i a nom d'aquest i en la seva representació per l'excellentíssim senyor Fiscal de la República pel suposat delicte de rebellió militar amb motiu dels successos ocorreguts a la ciutat de Barcelona el dia d'octubre pròxim passat (no fixa dia), i a conseqüència d'això es va dictar aute de processament i presó sense fiança contra els senyors Lluís Companys, Joan Lluhí i Vallescà, Pere Mestres, Joan Comorera, Martí Esteve, Martí Barrera, Ventura Gassol Rovira i Josep Dencàs, aquest darrer en l'actualitat en rebellia.

Tramitada la causa legalment, hom invita a les parts el lliurament de classificacions que els foren comunicats, i els quals escrits es llegeixen a continuació.

Per acta del 14 del corrent es declararen pertinents les proves per les parts, excepció feta de les que figuren sota els apartats a), b), c), t) de l'escrit de qualificació del lletrat senyor Angel Ossorio i Gallardo en representació del processat senyor Lluís Companys, i s'assenyalà el dia 27 de maig, a les onze del matí, per a donar començ al judici oral a la Sala de Plens del Tribunal Suprem de Justicia, i s'ha precisat i comunicat als processats, defensors i testimonis en la forma legal.

El senyor SECRETARI llegeix els escrits del senyor Lluís Jiménez de Asúa, defensor del senyor Lluhí. A continuació de l'escrit de Marian Ruiz Funes, defensor del senyor Martí Esteve i del senyor Ventura Gassol; de l'escrit del senyor August Barcia, defensor del senyor Pere Mestres, i de l'escrit del senyor Angel Ossorio Gallardo, que es transcriuen a continuació.

El Sr. Jiménez Asua, defensor del Sr. Lluhí

«Primera. Desde que el Gobierno de la República pasó a manos de los radicales, apoyados por elementos de nula tradición republicana, Cataluña vivió en sobresalto, recelosa de perder su autonomía o de verla falseada en sus esencias. A medida que los rumores sobre la participación en el Gobierno de los elementos del Partido de Acción Popular se hacían más densos y pasaban de bocas anónimas a labios autorizados, los temores de la Generalidad catalana aumentaban y la inquietud del pueblo catalán se hacía más ardua. Llega el 4 de octubre de 1934 y se soluciona la crisis dando tres carteras a miembros del partido vulgarmente denominado «Ceda». Uno de sus ministros era el Sr. Anguera de Sojo, que después de haber sido catalanista extremo y de haber desempeñado la Presidencia de la Audiencia de Barcelona por empeño taxativo y reiterado del señor Macià, hubo de adscribirse a la política del Sr. Gil Robles y pretendió ser su sicario en Cataluña.

Los autonomistas, ante el Gobierno tan amenazador para su Estatuto, hicieron advertencias angustiadas sin éxito lisonjero. En los primeros días de octubre del año fenecido, Cataluña entera vibraba de dolor y de temor; en distintas ciudades catalanas se preparaban gobiernos independientes federales, etc. La protesta espontánea, sin cauce, sólo podía conducir a una situación anárquica y sobremanera peligrosa. Fué entonces, el 6 de octubre, cuando Luis Companys y los consejeros de la Generalidad se dispusieron a firmar el manifiesto que obra en autos. En él se halla la prueba más paladina de que Cataluña había de estar incorporada definitiva y automáticamente al pensamiento de toda España. En la arenga leída desde el balcón de la Generalidad se proclamaba el Estado Catalán pero dentro de la República Federal española, y en las frases encendidas del documento late la esperanza de que Barcelona fuese el asilo de los genuinos republicanos y que desde su republicanismo acendrado y entrañable se partiera a la reconquista de la verdadera República española de la que se proclamó el 14 de Abril de 1931, y no de la rotulada así, que al ser gobernada por monárquicos había de desvirtuarse lo que en ella hubo de contenido, de realidad y de esperanza.

Advirtamos que los hechos post superiores son prueba de que el recelo catalán estaba harto fundado.

Se da a los Mozos de Escuadra órdenes, no de atacar, sino de defender la Generalidad si es agredida. La colisión que se produce entre las tropas del Ejército y los defensores de la Generalidad es de ese tipo y no importa destacar que la proclamación del estado de guerra, como se reconoce en el escrito del Sr. acusador, no llegó a ser conocida por el Presidente y consejeros de la Generalidad de Cataluña.

Segunda. Estos hechos jamás han podido integrar el tipo de rebelión militar, que es delito contra el orden público y que no tiene finalidad política transcendente y constructiva, sino un delito contra la forma de Gobierno, definido en el artículo 167 del Código Penal de 1932.

Tercera. Como el mismo Sr. Fiscal reconoce, ninguno de los encartados puede ser titulado jefe de alzamiento. Desde luego, mis defendidos, Juan Lluhí y Juan Comorera, al subscribir el documento aludido sólo pueden ser considerados, en la más favorable hipótesis, como meros ejecutores a que no se refiere el número 3 del artículo 170 del citado Código Penal.

Cuarta. No existe culpabilidad, o, dicho en la imperfecta técnica de nuestro Código, las acciones de mis defendidos no son voluntarias, es decir: no son intencionales ni maliciosas; empleando la terminología de la jurisprudencia del Tribunal Supremo para tal y como aparecen los acontecimientos ante la conciencia de los máximos conducentes de la autonomía de Cataluña, no se les podía exigir otra conducta. La no exigibilidad en la dogmàstica penal moderna destruye el dolo.

Quinta. No siendo los hechos culpables, quedan impunes las conductas, incluso las de naturaleza antijurídica. Por ello no procede imponer pena alguna.

Sexta. Mis defendidos no proponen pruebas, pero taxativamente hacen suyas las del acusador y las que sean citadas por los demàs acusados; advirtiendo que en caso de renuncia en el acto del juicio oral por las partes que las proponen, nos reservamos el derecho de interrogar a testigos peritos y renunciados y de hacer leer los folios de la causa que como prueba se invoca o invoque hasta en el caso de que los proponentes lo estimen necesario.

Después de lo expuesto, suplico al Tribunal de Garantías Constitucionales se sirva tener por evacuado el trámite de calificación provisional.

El senyor Ruiz Funes, defensor dels senyors Esteve i Gassol

MARIAN RUIZ FUNES, advocat defensor del senyor Martí Esteve i del senyor Ventura Gassol, exposa:

«Que de acuerdo con lo dispuesto en el artículo 91 de la ley Orgànica del Tribunal de Garantías Constitucionales, evacúa dentro del plazo que le ha sido concedido el traslado de calificación, formulando con carácter provisional las siguientes conclusiones:

Primera. — Resuelta el 4 de octubre pasado la crisis con la entrada en el Gobierno que se formó de tres ministros del partido popular agrario, cuya adhesión al régimen republicano implantado por la forma de democracia directa del sufragio universal, no constaba de modo expreso y tàcito, el Gobierno o Consejo ejecutivo de la Generalidad de Cataluña, legítimamente constituído al amparo de los artículos 1 y 50 del Estatuto interior de aquella región autónoma de 26 de mayo de 1933, se mantuvo en actitud expectante, estrictamente atento al cumplimiento de su deber y asegurando la normal prestación de todos los servicios, a la vez que procurando la integridad del orden público en Barcelona y en las principales ciudades de Cataluña, y se declaró la huelga general.

Esta protesta, de móvil exclusivamente político, corría el riesgo de desbordar-se en una situación de desorden y de anarquía. Sólo cabía este dilema: encauzarlo en beneficio de la República y en cumplimiento del deber de servirla, o ser separado de ella. En vista de tan imperiosas circunstancias, el día 6 de octubre, hacia la última hora de la tarde, se reunieron todos los Consejeros del Gobierno de la Generalidad, acordando como acuerdo único la declaración que debía hacer el pueblo a su Presidente.

Divorciado el nuevo Gobierno de la República de los hombres de distinta condición que en funciones de democracia instauraron el régimen, trataron simplemente de reafirmar el sentimiento republicano y se proclamó el Estado catalán dentro de la República Federal Española. Este acuerdo implicaba la necesidad de descender, si las circunstancias obligaban a ello, la Generalidad.

Ni el presidente ni los consejeros de la misma tuvieron conocimiento por conducto oficial alguno de la declaración del estado de guerra, ni como consecuencia de tal declaración se les hicieron las obligadas intimidaciones.

Segunda. — Los hechos relatados sólo pueden ser constitutivos del delito contra la forma de Gobierno, que previene el artículo 167 del Código penal común.

Tercera. — Los procesados Martín Esteve y Ventura Gassol son meros ejecutores de ese delito, a tenor del número 3 del artículo 170 del citado Código penal, porque si bien es cierto que el senyor Gassol habló en la noche del 6 de octubre por su condición de consejero más antiguo, lo hizo a continuación del Presidente de la Generalidad, Luis Companys, y como mero acto de solidaridad de todos los consejeros con las palabras que el Sr. Companys pronunciara.

Cuarta. — Concurren en favor de los procesados la circunstancia eximente séptima del artículo 8 del Código penal y las alternativas a la ausencia del dolo, exigida por el artículo 1 del mismo Código, como presupuesto del delito exteriorizado en actos voluntarios, intencionales y maliciosos, según la terminología específicamente empleada en ese artículo y las reiteradas declaraciones de nuestra jurisprudencia criminal, ya que para la existencia de la culpabilidad es obligado exigir a la gente la conciencia de la injusticia del hecho.

Quinta. — Por la concurrencia de la eximente aludida, o por la no culpabilidad del hecho, alegada con carácter alternativo, no procede imponer pena alguna a mis defendidos.»

El senyor Bàrcia, defensor dels senyors Barrera i Mestres

«Al Tribunal de Garantías Constitucionales,

Don Augusto Barcia, abogado defensor de don Martín Barrera y don Pedro Mestres en la causa que ante este Tribunal se sigue, por el supuesto delito de rebelión militar, como mejor proceda, expone:

Que con fecha 23 de marzo en curso le ha sido notificada la providencia de ese Tribunal del día 22, dando traslado para evacuar la calificación de los hechos sumariales, de conformidad con lo preceptuado en el artículo 91 de la Ley Orgànica del Tribunal de Garantías Constitucionales, y dentro del término formula con carácter provisional las siguientes conclusiones:

Primero. — Que es público y notorio el estado espiritual y la situación política en que toda España se encontraba, de una manera especial Cataluña, el día 4 de octubre de 1934, con motivo de haber entrado a formar parte del Gobierno tres ministros representantes del partido llamado popular agrario. El hecho de tratarse de una fuerza política que en ningún momento había manifestado público acatamiento al régimen ni aceptado, expresa ni tàcitamente, la Constitución de 9 de diciembre de 1931 y además en todas las ocasiones posibles había manifestado su irreconciliable oposición al Estatuto de 26 de mayo de 1933, que regula el régimen autonómico de Cataluña y el Consejo de la Generalidad de Cataluña, hubo de topar con un ambiente público contrario y un estado de inquietud profundísimo de todos y consecuentemente del pueblo catalán, que cumplió estrictamente, aunque con extraordinarias dificultades, su deber de mantener por todos los medios el orden público.

El hecho de ser confiado el Gobierno a un partido de cuya fidelidad al régimen se desconfiaba por los republicanos españoles, determinó en Barcelona, y en casi todos los lugares de Cataluña la declaración de la huelga general. Se da además el hecho, tan significativo para aquella región, como el de haberse elevado a formar parte del nuevo Gobierno al Sr. Anguera de Sojo, que después de haber figurado en las filas del más extremo catalanismo y haber desempeñado la presidencia de la Audiencia de Barcelona, y haber sido fiscal general de la República ingresaba en las huestes políticas apoyado por don José María Gil Robles.

Por las declaraciones de esta, de su partido, y del propio Sr. Anguera de Sojo, se determinó en todo el territorio catalán un recelo vivísimo respecto a la suerte que pudieran correr las libertades autónomas concedidas al amparo del Estatuto. También era notorio como se está viendo a través de todas las actuaciones sumariales, la angustia y el dolor que se iba adueñando de los ciudadanos de la Región catalana. Se veía romper por todas partes una protesta que tomaba forma peligrosísima, tanto por su carácter individualizado y colectivo, que como por falta de intento del cauce legal, podría llevar a la región autónoma a un estado peligrosísimo o de amargura.

Situación de tal angustia y peligro la afrontaron el Presidente de la Generalidad y consejeros procurando darle una marcha ordenada y lógica. Después de un forcejeo que duró hasta el 6 de octubre decidieron todos los miembros redactar un manifiesto que hoy figura en los autos, proclamando el Estado catalán dentro de la República federal española. Estimaron así cumplir un supremo deber adoptando la resolución única posible para salvar las esencias y el supremo interés de la República.

He de hacer constar que cuando este acuerdo fué tomado y comunicado al pueblo de Cataluña, ni el Presidente ni los consejeros de la Generalidad, tuvieron por ningún conducto noticia cierta ni en forma oficial de la declaración del Estado de guerra, siendo por lo tanto imposible que a ellos llegara el obligado conocimiento de aquella declaración.

Segundo. — Los hechos cual los conocidos, caso de ser delictivos sólo podrían constituir un delito contra la forma de Gobierno, previsto en el artículo 167 del Código Penal común.

Tercero. — Mis defendidos, don Martín Barrera y don Pedro Mestres, caso de considerarles responsables de algún acto delictivo sólo pueden ser legalmente ejecutores de lo anteriormente decidido según el artículo 170 del propio Código Penal en su artículo tercero. Además es de estimar en favor de D. Martín Barrera y de D. Pedro Mestres la circunstancia séptima del artículo octavo del Código penal y además la falta de dolo, base, según el artículo primero del mismo Código de todo acto delictivo.

Quinto. — Por las circunstancias eximentes indicadas o por la no voluntariedad del hecho que se les imputa y de los factores subalternos no procede imponer pena alguna a mis defendidos.

Sexta. — No propongo pruebas pero de una manera expresa y solemna manifiesto ahora de una manera terminante que caso de renunciar en los autos del juicio oral por la parte o partes que lo hayan propuesto, hago reserva del derecho a responder de ella como propia, tanto por el respeto profesional o legítimo así como de pedir la lectura de los folios del sumario con carácter de práctica.

Por todo lo expuesto suplico al Tribunal de Garantías se sirva tener por efectuado el trámite que para la calificación profesional me fué formulado el día 23 como así procede en justicia.

ENCENEDORS
CASA SUBIROS
Hospital, 42

El senyor Ossorio, defensor del President Companys

El senyor Angel Ossorio i Gallardo formula amb caràcter de provisionals les següents conclusions:

«Primera. — Estoy conforme con la correlativa de los escritos de mis compañeros, los demás defensores, el acceso al Gobierno de la República de partidos políticos, que no sólo no habían atacado al régimen, sino que venían combatiéndolo, determinaron un movimiento de airada protesta entre todos los elementos auténticamente republicanos de España. Esa protesta tuvo diferentes matices, pero todos de máxima energía, dentro de las características de cada grupo, alcanzando desde la revolución armada en Asturias, en Vizcaya, en León, en Extremadura, en Madrid y en otros muchos sitios, desencadenada por socialistas y comunistas, hasta la rotunda declaración oficial de romper sus relaciones con los órganos del Poder público que hicieron los partidos de izquierda gubernamental y hasta el republicano conservador.

D. Luis Companys el día 4 de octubre había prevenido a S. E. el Presidente de la República el peligro gravísimo que representaría en Cataluña aquel fenómeno político. Se encontró el día 6 desatendido en su advertencia, incomunicado virtualmente con el resto de España, justamente preocupado ante la verosimilitud de un golpe de Estado de tipo fascista y acuciado por una huelga general que no podía reprimir con las armas, ya que los huelguistas significaban el propio pensamiento y la misma protesta que dominaba el ànimo de los gobernantes de la Generalidad.

En tal situación era inminente que se desbordaran todos los extremismos irresponsables y que Cataluña cayese en la anarquía. El Gobierno de la Generalidad, precisamente por ser Gobierno y ejerciendo una función de Gobierno inexcusable en las dramàticas circunstancias, hubo de darle un cauce político y jurídico al conflicto, para que la alarma y la indignación de enormes masas del pueblo catalán no se mantuvieran en una posición meramente protestativa y negativa, que hubiera sido anàrquica por definición, sino que aplicase su exaltación y su fervor a una obra política constructiva que también por definición habría de resultar conservadora. Ese cauce fué el que correspondía al pensamiento de los gobernantes, el que más podía satisfacer a las masas y el que tenía en Cataluña mayor prestigio doctrinal e histórico, a saber: la organización federal de España sin romper su unidad, régimen que ha sido propugnado con igual fervor siempre por la extrema izquierda y por la extrema derecha, incluso por respetabilísimas autoridades de la Iglesia.

De ahí, que D. Luis Companys sugiriera y redactara el manifiesto que se proclamaba el Estado Catalán dentro de la República Española, y de ahí que unánime lo subscribieran e hicieran público todos los consejeros de la Generalidad.

En justicia debe señalarse que todos los consejeros aparecen identificados en el criterio y en la acción, toca una responsabilidad más señalada a D. Luis Companys y sería desleal por su parte desconocerlo o disminuirla. Su noble condición de Presidente de la Generalidad y de caudillo del partido de la Izquierda Republicana de Cataluña, le conferían justamente con el mayor honor, la mayor fuerza moral y el mayor poder sugeritivo cerca de sus compañeros. Justo es pues que en el momento de desgracia recabe la mayor responsabilidad.

Segunda. — Estos hechos, únicos de que acusa el ministerio fiscal, no son constitutivos de delito, como no lo fueron nunca otros hechos análogos o idénticos que ofrece la historia de Cataluña en sus relaciones con el Estado español.

Los sucesos de esa índole han sido siempre enjuiciados en el orden político, pero nunca en la esfera del Código Penal. Si los hechos constituyeren delito, éste no podría ser otro sino el señalado en el artículo 167, número 17, del Código Penal, ya que se trata de reemplazar el Gobierno constitucional por otro que no está en la Constitución; y éste en relación con el 171, ya que los consejeros de la Generalidad no se alzaron en armas ni hostilizaron al Gobierno, limitándose a proclamar fuera de la ley la organización política que les pareció más conveniente para salvar el momento y para orientar el porvenir de Cataluña.

Tercera. — Es evidente que de esos hechos es autor, y autor principalísimo, D. Luis Companys.

Cuarta. — Si los hechos fueran delictivos, concurrirían en favor de D. Luis Companys, la circunstancia eximente 7.ª del artículo octavo del Código Penal, o sea, el haber procedido en «estado de necesidad».

Quinta. — Tanto si se estima que los hechos no son constitutivos de delito, como si se aprecia que concurre la aludida circunstancia eximente, procede la absolución de mi defendido.

Por lo expuesto, suplico al Tribunal que teniendo por evacuado el traslado de calificación que se me confirió, se sirva dar, a la causa el curso procedente y en su día dictar sentencia absolviendo a D. Luis Companys. Pido justicia.

OTROS, digo: Que hago mías las pruebas propuestas por el Sr. Fiscal y por los tres letrados defensores, y por mi parte propongo:

1.º — La documental, consistente en los siguientes particulares:

a) Que se incorporen al rollo en cuerda floja, los dos libros adjuntos: «Barcelona, 6 d'octubre», por Pedro Foix, y «Ocho meses y un día en el Gobierno Civil de Barcelona», por Francisco Madrid, donde se encuentran antecedentes documentales del hecho de autos y de la conducta del Sr. Companys.

b) Que con igual objeto se admitan los diferentes recortes de prensa que acompañan a este escrito.

c) Que se reclame de la Auditoría de Cataluña testimonios suficientes y hacer constar cuantos y cuales són los procesos iniciados contra autoridades o corporaciones oficiales por haberse adherido a la proclama de la Generalidad de Cataluña, y cuales han sido sentenciados. Un antecedente de esos procesos se encuentra en la certificación obrante en los datos que intereso.

d) Que se pase al Tribunal durante la sesión del juicio, el disco del gramófono donde consta la lectura del manifiesto leído por el señor Companys en el balcón del Palacio de la Generalidad, ya que será cosa muy distinta conocer el texto escrito o conocer el modo de pronunciarlo y la impresión que causó en el público. La prueba es tanto más precisa, cuanto que no figura en el sumario el texto original del manifiesto. Otro tanto solicito en cuanto a los demàs discos, donde constan los discursos pronunciados por el señor Companys en días anteriores al 6 de octubre.

2.ª La testifical, para cuya práctica habrán de ser citados por oficio los testigos que constan en la adjunta lista.

Suplico al Tribunal que teniendo por propuesta en tiempo y forma las pruebas que intereso, se sirva declararlas pertinentes y acordar su práctica. Pido justicia.

Madrid, 9 de mayo de 1935.

Lista de testigos: D. Fernando de los Ríos, catedràtico; D. Santiago Casares Quiroga; D. Mariano Joven; general Santiago, de la Guardia Civil, que habrà de ser citado por conducto de la Inspección general del Cuerpo; D. Juan Pou Mascarella, habitante en Barcelona; don Joaquín Cabré March, de Barcelona; D. Víctor Galiana Uriarte, abogado y telegrafista, de Barcelona.»

L'INTERROGATORI DELS PROCESSATS

El senyor Lluhí i Vallescà

El senyor PRESIDENT, ordena que comenci l'examen de les proves dels processats i entre aquests pel mateix ordre que ho feren.

Prego al senyor Lluhí que es posi dempeus i digui el seu nom, edat, cognom, estat, professió, etc.

El senyor LLUHÍ: Joan Lluhí i Ballescà, de 37 anys d'edat, casat, amb tres fills, de professió advocat, natural i veí de Barcelona, i que no he estat mai processat.

El senyor PRESIDENT. He d'advertir als testimonis que es troben entremig del públic que han d'absentar-se de la Sala per tal d'evitar les responsabilitats en què poden incórrer.

(Abandonen la Sala quatre o cinc persones que no són conegudes pels periodistes.

Advertit de la necessitat de dir la veritat contesta a les preguntes que li són adreçades pel ministeri fiscal i també és pregat que contesti a les que li puguin ésser fetes pels senyors lletrats o bé per la presidència.

Comença declarant que era conseller de la Generalitat de Catalunya. El dia 6 d'octubre entre 6 i 7 de la tarda fou prés l'acord que el President de la Generalitat adrecés des del balcó principal una declaració, els termes de la qual s'havia convingut, mostrant-se el processat conforme amb el seu text que llegeix el senyor fiscal, remarcant, que si bé no recorda exactament els termes en què fou redactada, s'adherí a un escrit el contingut del qual creu estar d'acord amb el que ha estat llegit. Afegeix que l'esmentat document fou impressionat en discos fonogràfics.

Refereix el que va passar en la forma següent:

Després de llegit el discurs pel senyor Companys es retiraren els consellers del balcó de la Generalitat i es reuniren en el despatx del President. Aquest comunicà per telèfon amb el general de la Divisió, senyor Batet, i desconeix els termes de les manifestacions que féu al senyor Companys.

Amb tot, però, pel que digué el senyor Companys, suposa que el President de la Generalitat li lliurarà un comunicat al general emplaçant-lo perquè posés les forces del seu comandament a disposició del Govern de la Generalitat. Sembla, però que per aquestes manifestacions del President, el general s'hi negà, i passat un període de temps, que no pot recordar exactament, s'adreçaren alguns consellers i el President a la residència particular d'aquest darrer i allí soparen. Aproximadament a dos quarts d'11, li sembla que acabaren de sopar. Com que es trobava una mica fadigat i no gaire bé de l'estómac es posà a descansar a un divan i als pocs minuts va sentir un gran nombre de trets. Naturalment, impressionat anà a travessar el pont que separa la residència particular del President de la Generalitat i allí es trobà que tot estava a les fosques. Al pocs moments sentí uns trets de canó. Aleshores es reuní amb els altres companys que es trobaven a les dependències interiors de la Generalitat i es parlà del que havia ocorregut, mostrant-se en gran manera sorpresos que les forces de l'Exèrcit vinguessin a atacar la Generalitat, sense una comminació prèvia i sense estar declarat l'estat de guerra.

Hi hagué uns moments de gran confusió, a excepció de les habitacions interiors. El tiroteig de canó continuà fins a la matinada. Jo vareig anar a descansar una estona i allí a les cinc de la matinada vàreig tornar-me a reunir amb els meus companys.

Tractàrem de la situació tal i com estava i que era inútil el continuar una lluita sense la més petita probabilitat d'èxit. Acordaren que el President s'adrecés al general de la Divisió i li comuniqués els nostres desigs de rendir-nos. I així es féu. El President comunicà amb el general de la Divisió i a través de les contestacions que donava el President, comprenguérem que dela que ens rendiríem sense discussió. Es parlà de clemència i el President replicà que només en volia per a tots menys per a ell, que ni la demanava ni la volia.

En sortir a un dels balcons el xofer del comandant senyor Pérez Farràs amb bandera blanca es sentí un dispar i fou ferit de gravetat. El President de la Generalitat tornà a comunicar aquest fet el general Batet que es sorprengué. El general li digué que es trobava amb algunes dificultats per a comunicar amb els que actuaven a la plaça de la República però que donaria ordre immediata per tal que cessés el tiroteig.

Transcorregueren alguns minuts i sense saber a què obeia cessà el tiroteig. Mentre estaven asseguts al despatx del President entrà el comandant senyor Fernández Unzue. Per les manifestacions que féu aleshores disposà que venia a demanar la declaració de la rendició i replicà que nosaltres ens rendim al general de la divisió. Comprovat aquest fet ens portaren detinguts fins les portes de la Generalitat on ens esperaven els consellers de l'Ajuntament i fórem aconduïts pel carrer de Jaume I, fins la caserna de la Divisió, vigilats per quatre parelles armades al comandament d'un sergent i un senyor, que vestia de paisà, que no sabem si era policia o d'Acció ciutadana. Seguidament a les portes de la caserna hi hagué un incident desagradable perquè fórem insultats per alguns oficials de la guàrdia civil. Un alfères es disposà a treure una pistola i ens amenaçà als quatre que anàvem davant, que érem el President de la Generalitat, el del Parlament senyor Casanovas, el que declara, i el senyor Comorera per aquest ordre. El sergent tingué la sensació de perill i ens mana que ens retiréssim un xic. Donant la volta entràrem per la porta principal de la caserna de la divisió.

Fórem aconduïts al despatx del general el qual es dirigí en to d'afectuós retret al President de la Generalitat i del Parlament senyor Casanoves. El senyor Companys tallà la paraula al general dient que les circumstàncies no eren les més adequades per a fer retrets. Després d'això estiguérem asseguts uns moments i el general dona les oportunes ordres amb respecte a la nostra situació.

A una pregunta del fiscal assegura que no sap si exactament algun conseller dona ordre que es defensés la Generalitat, i no recorda si ho digueren en Consell, però, és clar, li semblà indubtable que la Generalitat es defensés coincidint tots en aquesta necessitat. Seguèix dient que en vista de la situació de Barcelona la Generalitat podia ésser atacada per la FAI, car podrien aprofitar les circumstàncies per a desviar el moviment vers la seva ideologia i per grups de significació feixista vers una política seva. Personalment creu que podien també ocórrer altres coses, és clar, que el Govern central, en tenir notícies de l'actitud de la Generalitat pogués reduir la rebellió; però com que tenia notícies prèvies d'aquesta actitud, que havia estat comunicada directament a S. E. el President de la República, suposava que el Govern central, o declararia l'estat de guerra o faria esforços per a posar-se en contacte amb la policia de la Generalitat, en el suposat que no desitgés posar-se en contacte amb el Govern de Catalunya. Creia inevitable la declaració de l'estat de guerra i d'acord a la llei la conseqüent comunicació a la Generalitat. Declara que donà els seus vots favorables a la concepció de la lectura del manifest des del balcó de la Generalitat pel senyor Companys i que ho motivà el següent:

Sempre havia tingut la convicció que l'autonomia de Catalunya solament podia ésser viable dintre d'una República democràtica i liberal i que aquesta a Espanya solament podia tenir una base de substentació suficient comptant amb un gran contingut de doctrina social. Aquesta convicció meva al voltant de la qual girà la política del meu partit, féu que jo em manifestés en aquest sentit, àdhuc abans d'entrar a formar part del Govern de la Generalitat. Com a resultat deles eleccions del 19 de novembre, triomfaren a Espanya partits que, o no s'havien presentat a les eleccions amb caràcter francament republicà, o per la seva significació o ideologia eren contraris en absolut, a allò que a judici meu havia d'ésser contingut indubtable de la República, el seu contingut liberal i democràtic.

Aquest perill que per al contingut autènticament republicà i per a l'autonomia representava el resultat de les eleccions, féu que a Catalunya, després de la mort del primer President de la Generalitat, senyor Macià que els propis catalans erigissin al President senyor Companys i que aquest arribés al Govern en coalició amb tots els partits d'esquerra per tal de salvar els possibles perills en què creïa que estaven ja la República i l'autonomia. En formar-se el Govern es produïren una seèrie d'incidents en les nostres relacions amb el Govern central féu que els nostres recels augmentessin de manera considerable. El primer incident que jo recordo es produí en ocasió del meu primer viatge a Madrid com a conseller, car em vaig assabentar al dia següent del discurs que pronunciá el senyor Prieto al cinema Fardiñas que s'havia produït un moviment de pànic a Madrid, d'aquests que es produeixen amb freqüència a Madrid i recordo perfectament que a l'Hotel Palace em confirmaren que fins alguns senyors telefonaren a llurs familiars que els enviessin el cotxe perquè segons semblava la vaga general era imminent i es temia un moviment socialista. Persona d'absoluta confiança em donà entenent que per part del Govern del senyor Lerroux existia el temor que la Generalitat defensés els socialistes. Jo per la confiança que em merexia la persona que em féu aquesta confidència la vaig transmetre des de Madrid al President de la Generalitat donant-li compte del que passava, indicant-li la conveniència que per part de la Generalitat es comuniqués al ministre de la Governació que no hi havia lloc a aquests temors perquè al Govern de la Generalitat li merexia confiança l'actitud republicana del Govern, que aleshores era la d'acatar completament el President i les institucions republicanes. Així s'afirmà en la nota del Consell del dia següent, i es deia per part del ministre de la Governació, que ales-

PHILIPS
COMPTAT I LLARGS TERMINIS
RÀDIO UNIVERSITAT
Rda UNIVERSITAT, 1

LLEGIU CLAROR
Es una publicació mensual de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona
Administració: Corts Catalanes, 700. Telèfon 54729
Sumari del núm. 1: F. B. Vda. de Verdaguer: CLAROR . — Doctor Carles Cardó: VIDA ESPIRITUAL . — Ma. Mercè: LA TAULA I LA CUINA. — Eduard Toda Güell: LA SEPULTURA DE PERE III — Josep Ma. López Picó: VERS I PROSA. — Josep Ma. Guilera: EXCURSIONISME PRIMAVERAL. — Víctor Català: L'HOME QUE FEIA SERENATA ALS GRILLS. — Santiago Marco: LLAR ENDINS. — Ignasi de Sagarra: ELS TIGRES DE RUDOLP MATHIES. — Ma. Lluïsa Serra Spiegler: TERRES ENLLA. DE L'ART DE VIATJAR. - COMENTARIS: LA MUSICA. LES ARTS PLASTIQUES. EL TEATRE I EL CINEMA
Distribuidor a quioscos, llibreries, etc.:
LLIBRERIA CATALONIA. -- Ronda Sant Pere, 3

LA HUMANITAT lluita pels ideals catalans i republicans

hores era el senyor Martínez Barrio, que el Govern havia vist amb satisfacció l'actitud de la Generalitat.

Quan la crisi anomenada de l'amnistia, ens vàrem trobar que es feren manifestacions, per part àdhuc del President de les Corts, senyor Alba, que una dissolució de Corts en aquells moments era iniciar una guerra civil. Per l'autoritat de la persona que ho deia i el càrrec que ocupava ens semblà que era una coacció a exercir sobre el President de la República i les seves facultats. El President de la Generalitat féu aleshores una declaració d'absoluta lleialtat a les institucions del President de la República en el suposat que la governació de la República aniria a ministres que podrien considerar-se republicans autèntics anteriors al 14 d'abril. Però anaven incorporant-se al Govern partits, alguns dels quals acabava d'acatar la República, i això ens donava la sensació que podrien entrar uns altres que no s'havien presentat amb el caràcter republicà a les eleccions i la ideologia dels quals era completament oposada a la que nosaltres consideràvem de contingut especialment republicà.

Vingué després el lamentable incident de la llei de Contractes de Conreu i ens trobàrem a Catalunya amb un moviment d'opinió favorable al que nosaltres preteníem, que era matèria pròpia de les facultats del Parlament català. Derivà la política de la República fins situacions que a nosaltres ens sorprenien; per exemple, recordo molt bé que en un dels meus viatges a Madrid, que coincidí amb el dia que dictà el Tribunal de Garanties la sentència sobre la llei de Contractes de Conreu, i, parlant amb el senyor Prieto, em contà algunes coses importants, com la que s'estaven armant elements feixistes amb la protecció de la Direcció de Seguretat, àdhuc que havia arribat a ell que unes altes autoritats de la República creien convenient que s'adoptessin mesures de seguretat personal amb els senyors Azaña, Largo Caballero i Prieto, per no estar ella garantida en el cas que es produís un cop d'Estat. A mi m'alarmà extraordinàriament el fet que uns homes que havien estat governants de la República no tinguessin garantida la seva situació pel Parlament ni per la Direcció General de Seguretat. Em digué el senyor Prieto que els amics del senyor Azaña havien àdhuc aconsellat a aquest que sortís cap a Barcelona, cap a un poblet de la costa catalana. Molt alarmat vaig anar a casa seva; em vaig trobar que havia dessistit del viatge però que estava amb els preparatius. Tot era cert.

Vingué després un incident molt greu. Nosaltres vàrem tenir noticies, que ens mereixien crèdit, que, per part del ministre de la Governació o per part del Director General de Seguretat, havia donat ordres directes a la guàrdia civil al servei de la Generalitat perquè practiqués escorcolls a la recerca d'armes. Vaig tenir noticies també que el general de la guàrdia civil al servei de la Generalitat, d'acord amb les normes establertes en traspassar-se aquests serveis, s'havia negat a complimentar l'ordre, i digué que, d'acord amb el disposat en el decret de traspassos, solament el conseller de Governació de la Generalitat podia disposar la pràctica dels serveis a Catalunya per la guàrdia civil. En estat d'alarma el país i pel fet d'haver sorgit aleshores el contraban d'armes, ens causà estranyesa la mesura, no solament per la desconfiança que entranyava, sinó per les conseqüències que podia tenir, fins l'extrem que, per acord dels meus companys, vaig demanar ordres al senyor Sánchez Guerra, secretari de S. E. el President de la República per a comunicar a aquest aquests fets, i no em fou possible realitzar-ho perquè havia sortir cap a Valladolit i Salamanca amb motiu de les operacions militars i a homenatge al senyor Unamuno i no estaria a Madrid fins el dimarts o dimecres vinents.

I vingué el dia 4 d'octubre, que entraren al Poder elements de la Ceda, als quals nosaltres consideràvem — jo personalment considerava— que no tenien dret a governar la República per no haver estat elegits per mitjà del sufragi popular amb caràcter de republicans. L'opinió pública a Catalunya, en la seva immensa majoria republicana, és sentí alarmada per aquest fet i elevà la seva protesta, la qual es veié augmentada i ratificada per les notes dels partits republicans que mereixien a l'opinió pública catalana absoluta confiança. Sorgí la vaga general a Catalunya i es produí una gran irritació a la immensa majoria de l'opinió pública a Catalunya, i que jo particularment compartia. Davant la necessitat d'adoptar una actitud, posant-nos al costat del Govern o contra del primer, la qual cosa, al meu judici, constituïa una traició pel fet d'haver-nos de posar enfront del poble que protestava en un sentit que jo compartia i haver-me convençut que podia ocasionar víctimes que haurien pesat en la meva consciència per la meva significació política en el càrrec que ocupava, vaig donar el meu vot perquè la Generalitat es pronunciés a favor de l'actitud que reflexa el document que vàrem subscriure, pel fet de considerar que, en aquell moment, i donades les circumstàncies, era el camí que menys perjudici podia ocasionar a Catalunya, ja que endegava el moviment de la major part de l'opinió pública.

Afegí que aquest fou el motiu que l'indui a subscriure el manifest i que els altres consellers compartiren el seu vot.

Interrogat pel fiscal si no és cert que pel Govern de Catalunya, pel senyor Lluhí precisament, es presentà per acord unànime d'aquest Govern una llei al Parlament de Catalunya exactament igual a la que havia estat anullada pel veredicte del Tribunal de Justicia, diu que va a repetir les mateixes paraules que pronuncià al Parlament català.

Per a mi fou —seguí dient— una sorpresa, amb tots els respectes per als senyors d'aquest Tribunal, als quals no tinc la intenció de molestar, que lliurement emeteren el seu vot en contra de les facultats del Parlament de Catalunya, una sorpresa que vaig lamentar profundament— que es negués aquesta facultat de legislar per suposar que desvirtuava la llei alguns articles de la competència del Parlament en aquest aspecte.

Per fet d'ésser jo membre de la Comissió d'Estatuts i haver posat tota la meva voluntat perquè l'Estatut sorgís el més ampli possible, creia que en això havia aconseguit un triomf sobre els senyors Sánchez Roman i altres diputats, que havien volgut minvar aquestes facultats. Com que tenia fermament aquest convenciment, em vaig trobar en una situació d'ànim en el qual es creia que la sentència dictada no estava inspirada en igual sentit que tingueren les Corts Constituents en aprovar l'Estatut. Pel fet de creure jo que l'Estatut de Catalunya collocava els problemes d'questa regió dintre de la vida legal d'Espanya, perquè endegava per vies legals un problema interessant, vaig pensar que tot el que fos donar la sensació al poble català que l'Estatut —molt reduït ja, pel fet d'ésser una espècie de transacció d'allò que els diputats catalans havien sostingut a les Corts Constituents, encara que una transacció acceptada—, molt minvat, molt limitat, no anava a fer una solució del problema català; havia que evitar i tenir en compte que es tractava d'un tema viu des d'abans de l'advenir de la República, el qual, com és el problema dels contractes de cultiu, vaig creure que, en presentar la segona llei al Parlament, donava compliment formulari a la disposició de la sentència dictada pel Tribunal de Garanties perquè no era la mateixa llei, des del moment que no hi havia la mateixa data per a entrar en vigència de l'anterior, i situava les coses tal com estaven abans.

Pel fet que el representant del Ministeri Fiscal li fes notar que a la segona llei aprovada pel Parlament figurava una disposició transitòria que donava a aquella efectes retroactius, el senyor Lluhí digué que l'esmentada disposició es referia a les decisions arbitrals que havien vingut dictant els organismes de la Junta Arbitral, que havien de resoldre els conflictes del camp, fins que es promulgués la «llei gran» En tot cas, es tractava d'una sutilesa legal, i el criteri del Govern de la Generalitat era el que no es modifiqués una situació creada de fet, posat que allò ocasionaria grans capgiraments en aquells moments en què anaven a recollir les collites.

Com a conseqüència de la presentació d'aquesta segona llei, el Govern de Catalunya va témer que el Central s'incautés dels serveis d'Ordre Públic, i és possible que, com indicava el senyor Fiscal, s'hagués donat una ordre escrita al comandant dels Mossos d'Esquadra perquè prohibís l'entrada a la Generalitat a tota classe de força armada, si bé el declarant no coneix l'esmentada ordre.

Explica que el senyor Badia fou nomenat per ordre del conseller de Governació, senyor Selves, secretari interí del comissari d'Ordre Públic, i després, per haver prestat valuosos serveis i havent dimitit el que era aleshores cap dels serveis, tinent coronel de la guàrdia civil, senyor Casselles, per disposició del conseller de Governació de la Generalitat fou nomenat cap interí d'aquests serveis. Afegeix que desconeix el règim interior de la Comissaria esmentada, per la qual cosa no sap si el senyor Badia tenia comandament directe de forces.

A petició del fiscal aclareix que el sometent es va dissoldre per acord de la Junta de Seguretat, a la qual havia concorregut com a representant de l'Estat el senyor Justí de Azcárate, secretari del ministre de la Governació. En aquella Junta no s'acordà la dissolució, sinó més aviat el traspàs dels sometents a la Generalitat perquè aquesta els reorganitzés. Diu que les armes recollides als sometenistes es dipositaren a llocs que el conseller de Governació estimà segurs, però que no coneix els dipòsits. Sols algunes armes foren amunte gades en una nau desocupada de l'edifici que ocupava la Delegació de Justícia de la Generalitat. Ignora si aquestes armes foren repartides abans del 6 d'octubre, però assegura que l'esmentat repartiment no fou degut a acord del Consell, sinó, en tot cas a la direcció del Sometent, el qual, a alguns pobles, estava representat pels alcaldes que informaven sobre les sol·licituds d'ingrés dels sometenistes.

Declara també que el dia que es va votar la segona llei en el Parlament,es formà davant d'aquest una gran manifestació, i que segons sembla per a aprovar aquesta segona llei s'hagué de reformar el reglament del Parlament català en la mateixa sessió. Que la seva intervenció en l'incident de la detenció del fiscal señor Sánchez ha estat la següent:

A Barcelona existia un estat d'opinió molt fort, molt violent pels continus atracaments i atemptats que es cometien. Moltes vegades la policia, malgrat tenir el convenciment de qui eren els autors de dits fets, es veia en la impossibilitat de provar-los suficientment i els magistrats no podien condemnar els detinguts per manca de proves. Això produïa un gran malestar en l'opinió que es traduí en alguns incidents en el Palau de Justicia. Abans de celebrar-se la causa en la qual fou detingut el senyor Sancho, el Govern acordà que s'adoptessin mesures per tal d'evitar que es reproduïssin incidents desagradables, però l'incident lamentable es produí per un desconeixement del senyor Badia de les veritables funcions i atribucions del fiscal, i, lamentablement també, el senyor Badia en aquella ocasió no evità certes manifestacions del públic. Davant aquests fets, jo vaig plantejar als companys del Consell, que compartiren la meva opinió, la qüestió que el senyor Badia no havia acomplert estrictament amb la seva missió des del moment que en el Palau de Justicia se havien registrat altres incidents desagradables, a més del lamentable incident de la detenció del senyor Sancho; per aquest motiu, assabentat el senyor Badia de l'actitud del Consell, presentà la dimissió.

A preguntes del fiscal diu que és cert que els afiliats a Estat Català oferiren un banquet de desgreuge a Badia, però jo no vaig assistir a ell perquè no pertanyo al partit d'Esquerra, i això eren qüestions interiors. Podran informar sobre aquest assumpte alguns companys meus.

Interrogat pel fiscal sobre l'acord adoptat pel Consell després de proclamar l'Estat Català dintre la República Federal Espanyola, d'invitar alguns partits a constituir a Barcelona el Govern provisional, diu que sí.

També a preguntes del fiscal, afegeix que no s'havien fet treballs previs per a la constitució de la República federal i no havien comptat amb cap regió o província. Tampoc no havien fet res que aconduís a la constitució del Govern provisional. Diu que tampoc no és cert que pensessin incautar-se de totes les facultats que els concedia l'Estatut, basades en la Constitució, i fins i tot d'aquelles que estaven reservades expressament al Poder central.

A noves preguntes, diu: Suposo que el comandant dels Mossos d'Esquadra senyor Pérez Farràs va pujar a dir que forces de l'Exèrcit pretenien prendre la Generalitat, encara que personalment no em digué res perquè jo estava a la Residència. No estava reunit el Consell, però entràvem i sortiem constantment, parlàvem i canviàvem impressions, i el vaig veure durant uns moments. Exactament, si pujava a dir-ho o comunicar-ho al Consell reunit, no ho sé. Parlaria, segurament, amb el President i altres senyors.

El motiu de llançar el manifest era, principalment, la situació que ens havia collocat el fet d'haver sorgit una vaga general i també com a protesta per la constitució del Govern i amb motiu de les notes que havien donat els caps dels partits republicans que es consideraven autèntics.

La vaga general, segons noticies, la declarà a Barcelona el conjunt de societats socials i polítiques titulat Aliança Obrera, segons sembla, amb ramificacions a tot Espanya. La vaga s'inicià la matinada del 4 al 5 d'octubre, o sigui a les primeres hores del matí del 5. No té noticies, ni creu que hi hagués obrers que no volguessin la vaga.

El FISCAL: ¿No és cert que promovent la vaga hi havia Sometents i grups armats pertanyents a Estat Català?

El senyor LLUHI: Els sometenistec no pogueren haver sortit fins el migdia o les dues de la tarda del dia següent, que fou quan s'acordà que sortissin al carrer. Per la qual cosa no crec que hi haguessin sometenistes quan s'inicià la vaga. Sobra si hi havia elements d'Estat Català entre ells, no ho sé.

Segueix dient, a preguntes del Ministeri fiscal, que concretament no sap que la F. A. I. s'oposés a la vaga, encara que no els preocupà l'actitud de la F. A. I., perquè aquesta associació, a Barcelona, és de tipus individual, d'atemptats, actes de sabotatge, però no capaç de mobilitzar les masses.

El FISCAL: Però vós haveu dit abans que un dels elements que podien atacar la Generalitat, eren elements de la F. A. I. La Generalitat no era fàcil d'atacar-la per persones afiliades.

El senyor LLUHI: No hi ha contradicció sota el meu parer, perquè la F. A. I. es nodreix dels grups d'acció, 150 ó 200 homes capaços de realitzar un fet d'aquesta mena, que es diuen com dic, grups d'acció anarquista. Ara bé: de promoure una vaga de masses, no són capaços i ja han fracassat tres o quatre vegades en llur intent. No hi havia, doncs, cap motiu per a creure que podrien tenir eficàcia aleshores. Forces de topada i d'acció les tenien, però com dic, d'acció anarquista als quals crec capaços d'atacar la Generalitat, però incapaços de fer una vaga general i inclús de prendre la Generalitat.

Les noticies que arribaven a mi eren que la vaga era unànime a Barcelona i general a tot Espanya, i que el moviment prenia un gran increment, fins el punt que el dia 5 s'inicià la vaga i el 6 l'atur era absolut, fins l'extrem que quan me'n vaig anar de casa meva, situada a les afores de Barcelona, a la Generalitat, el migdia del dissabte, vaig rebre una impressió molt dolenta, ja que es trobaven tots els comerços tancats; inclús en els barris alluny ats on vise, i grups que si no tenien una actitud coordinada, semblaven revoltats, i donaven la sensació d'intranquil·litat. Alguns arribaren fins apuntar amb pistoles el xofer del meu cotxe.

Es suspèn la sessió uns minuts

En aquest moment, el President suspèn la sessió. Es la una menys cinc de la tarda.

Es reemprèn a la una i cinc, i continua l'interrogatori del senyor Lluhí.

Diu que no sap que el Govern de la Generalitat hagués tallat les comunicacions amb la caserna general de la Divisió. Es més, té noticies que el general tornà a comunicar-se totes les nits amb les casernes de Barcelona. Reconeix que l'estació de Ràdio Barcelona fou intervinguda, però això es feia cada vegada que es declarava l'estat d'alarma a Catalunya, per ésser facultat concedida a la Generalitat als efectes de la censura, i per tant, constitueix una mesura corrent de Govern.

Sap per referències que en alguns llocs de Barcelona hi hagué tiroteigs amb les forces de l'Exèrcit, com per exemple a la Rambla Sta. Mònica, encara que les seves referències no són que en aquest lloc es produissin al publicar-se l'estat de guerra, però precisament per tractar-se de referències crec que no té interès.

El fiscal dóna per acabat el seu interrogatori i el senyor PRESIDENT invita als lletrats defensors que facin les preguntes que creguin convenients per l'ordre que evacuaren el trasllat de qualificacions, excepte el defensor del senyor Lluhí que ho farà en darrer lloc.

Renuncien a interrogar els senyors Barcia, Ruiz Funes i Ossorio Gallardo.

El senyor Jiménez de Asua interroga el senyor Lluhí

El senyor JIMENEZ DE ASUA per la vènia del PRESIDENT pregunta al processat si ell donà ordres als Mossos d'Esquadra de disparar i si disparà ell mateix des de la Generalitat amb pistola, revòlver o qualsevol arma.

El processat respon negativament.

El senyor JIMENEZ DE ASUA prega que expliqui la seva tasca al front de la Conselleria de Justicia i Dret de la Generalitat, i aquell manifesta el següent:

El senyor LLUHI: Quan vaig entrar en el departament s'acabaven de traspassar els serveis de Justicia. Em vaig trobar amb que estaven dictaminats ja pel Parlament i en tràmits de discussió, la llei de contractes de cultiu i altres. Després s'aprovà el dictamen i s'aprovaren també pel Parlament la llei creant el Tribunal de Cassació a Catalunya i en mèrits de les disposicions de la llei es convocà l'Assemblea que havia d'elegir el President i les ternes perquè hagués primer magistrat d'aquest Tribunal, i es constituí aquest, fa poc més d'un any. La llei de capacitat de la dona catalana s'aprovà o estava en tràmit de discussió. La llei que restringeix les funcions de procurador general de Catalunya, creat en mèrits de les normes del traspàs de serveis i amb caràcter d'urgència, la llei catalana sobre contencioso-administratiu i altres de Justicia municipal i fonts de Dret civil català que teníem per delegació i confiàvem que es discutiria en l'etapa parlamentària que s'anava a iniciar, amb la composició del Govern. Es dictà un decret regulant l'ingrés a oposició entre els caps i magistrats de l'escalafó de l'Estat que exercien el càrrec dins Catalunya, i altre que regulava els concursos i oposicions per als jutges i magistrats que amb caràcter interí podien ocupar aquests càrrecs. Es produí també una renovació de la justicia municipal. El Tribunal Suprem trameté dos magistrats per a revisar l'actuació dels jutges nomenats i del dictamen que reconeix que durant l'actuació de tots ells, els nomenats pel Consell de Justicia municipal i els confirmats per mi, no hi haurien hagut el número d'apellacions corrents i que no s'havia produït ni una revocació de les sentències dictades per jutges municipals. I que recordi, d'assumptes del meu departament durant la meva actuació de Govern, res més.

El vocal del Tribunal de Garanties senyor Víctor Pradera, amb la vènia de la Presidència, interroga el processat:

Sr. PRADERA: ¿De qui va sortir la iniciativa per a redactar el document que va llegir-se a la Generalitat?

Sr. LLUHI: No recordo de qui va sortir aquesta iniciativa per a redactar l'aludit document.

Sr. PRADERA: ¿Com va rendir-se la Generalitat?

Sr. LLUHI: Va rendir-se perquè no hi havia probabilitats de resistència. Si voleu repetiré les mateixes paraules que he dit anteriorment: que considerarem inútil continuar la resistència, perquè no hi havia possibilitat que el moviment triomfés.

Sr. PRADERA: ¿I quin sentit doneu a aquestes paraules?

Sr. LLUHI: Estic d'acord amb les manifestacions fetes, ja que, havent estat atacada la Generalitat sense que s'hagués declarat l'estat de guerra, el sentit que dono al mot «triomf» era l'haver aconseguit l'establiment, amb plena seguretat, a Catalunya, de l'Autonomia, i de la República, a Espanya. En el moment en el qual fou atacada la Generalitat jo no sabia ni podia suposar que fos l'exèrcit, perquè no ens fou feta cap intimidació. Jo no vaig tenir ocasió de comunicar al Govern les sospites que tenia, perquè aquestes sospites partien de la meva determinació que alguns ministres d'aquell Govern, concretament el senyor Salazar Alonso, no oferien cap confiança. El mateix dia 4, per acord del Govern de la Generalitat, el President comunicà a S. E. el President de la República la dolor que produiria a Catalunya el fet que entressin a formar part del Govern de la República elements que eren considerats contraris a ells.

El senyor PRADERA torna a preguntar amb insistència a quins antecedents es referia i si eren els que recolli en dies anteriors al 6 d'octubre.

El senyor LLUHI contesta afirmant que no va dir res al Govern del que el senyor Pradera s'ha referit i del que va ocórrer durant els dies que va romandre a Madrid.

Amb la vènia del President, el vocal del Tribunal de Garanties, senyor Minguijón fa noves preguntes sobre l'actuació del senyor Lluhí i sobre l'actitud de la població de Barcelona en aquells moments.

El senyor LLUHI respon que durant les tardes del dia 5 al 6 d'octubre hi havia una gran massa de ciutadans que realitzaven protestes contra la constitució del Govern a Madrid, i que aquestes masses pressionaven d'una manera decisiva el Govern de la Generalitat per tal que aquest fes honor a la seva significació esquerrista. Afirma que les esmentades masses ciutadanes estaven constituïdes per elements obrers. La manifestació que es va formar la tarda del dia 5 estava constituïda essencialment pels obrers d'Aliança Obrera, i la de la tarda del dia 6 estava integrada, almenys en les seves quatre cinquenes parts per elements obrers en general. Ara jo no puc fixar la proporció quantitativa en què es trobaven els obrers representats amb relació a aquestes masses obreres, i, segons el punt de vista de cadascú, té la interpretació de la major o menor representació en la massa.

Hom pregunta si coneixia l'actuació del conseller de Governació, senyor Dencàs.

El senyor LLUHI: Desconeixia, en absolut, si el senyor Dencàs havia adoptat precaucions en previsió dels fets que poguessin esdevenir-se, si bé desenvolupà, l'aludit conseller, en els dies anteriors als fets, i, especialment en la tarda del 6 al 7, una activitat superior a la dels altres consellers. Pel càrrec que exercia el senyor Dencàs, era natural que tingués una série d'obligacions superiors a les dels altres consellers durant aquells dies. Per aquestes raons, crec que no va assistir a les reunions, gairebé constants, que celebraren aquests consellers.

El senyor Lluhí afegeix que no sap si el senyor Dencàs va prendre mesures per a evitar la vaga, perquè aquest no va estar al Palau de la Generalitat, i creu que a causa del temperament del senyor Dencàs era de preveure que estengués les seves prerrogatives, però jo no hauria permès que hagués envaït les atribucions del meu Departament.

Acabat l'interrogatori del senyor Lluhí, el president l'invita a asseure's.

Interrogatori del senyor Joan Comorera

El PRESIDENT: Pregunta el seu nom.

El senyor COMORERA: Joan Comorera i Soler, 40 anys d'edat, casat, amb una filla, de professió periodista, natural de Cervera i domiciliat a Barcelona.

El PRESIDENT: ¿Heu estat processat alguna altra vegada?

El senyor COMORERA: Sí; per delictes de Premsa.

El senyor FISCAL: Per tal de no repetir les preguntes i perquè el processat no hagi de repetir les respostes, pregunto al senyor Comorera si està d'acord amb les fetes pel senyor Lluhí, o si desitja ampliar-les en altres extrems.

El senyor COMORERA diu que en conjunt està d'acord amb les manifestacions expressades pel senyor Lluhí, si bé, com a socialista, en el Govern de Catalunya tenia altres obligacions, no solament de vetllar per la consolidació de la República i de respecte a l'Autonomia de Catalunya, sinó de solidaritzar-me plenament amb els meus companys, que, a Catalunya i fora d'ella, donaven la seva vida per aquests mateixos ideals. Quant a la relació que ha fet el senyor Lluhí diu que hi està completament d'acord, encara que li sembla oportú parlar de la referència relativa a la rendició del Govern de Catalunya. Recorda que moments abans de rendir-se, el comandant senyor Pérez Farràs comunicà als consellers que podian marxar, que podien fugir i que ell estava allà disposat, amb els seus homes, a fer-se matar. Els consellers insistiren, per tal que el President, senyor Companys, sortís de la Generalitat, i quedar-se els altres per a respondre de llurs propis actes. El senyor Companys va negar-se, tot dient que estava disposat a enfrontar totes les responsabilitats.

El FISCAL pregunta per la proporcionalitat dels socialistes en la manifestació, ja que, diu, el senyor Camorera ho pot saber més bé, perquè les masses obreres de Catalunya estaven adherides a l'Aliança Obrera, la qual organització fou la que va declarar la vaga.

El senyor COMORERA contesta que tots els obrers de Catalunya secundaren l'esmentada vaga. Els obrers de Catalunya estaven agrupats en tres centrals sindicals: la C. N. T., la Unió General de Sindicats d'Obrers de Catalunya i la U. G. T.. Aquesta darrera formava part de l'Aliança Obrera. Llevat de la C. N. T., dirigida per elements anarquistes d'acció, les altres centrals obreres dirigiren el moviment de vaga general, però la C. N. T. no. Malgrat tot, el moviment de vaga fou unànime entre tots els treballadors o gairebé tots. Encara que la C. N. T va donar ordres per tal que es treballés, aquesta organització no fou obeïda pels obrers. L'actitud de la C. N. T. la vàrem conèixer tots els consellers en el moment d'ésser detinguts, puix que els seus dirigents van dirigir-se a la caserna de la Divisió per tal de comunicar que ells no secundaven el moviment obrer iniciat i que tornarien al treball. No és veritat que alguns obrers de la C. N. T. comencessin el treball i que fossin coaccionats. No hi va haver cap coacció.

El FISCAL acaba el seu interrogatori.

Renuncien a interrogar el processat els senyors Barcia, Ruiz Funes i Ossorio i Gallardo, però ho fa el senyor Jiménez de Asua, el qual prega al processat que expliqui els termes de la seva actuació davant el Departament d'Economia i Agricultura de la Generalitat, en fer-se'n càrrec.

El senyor COMORERA: En fer-me càrrec del Departament d'Agricultura i Economia de la Generalitat, solament havien estat traspassats tres serveis. Recordo que en el meu Departament els serveis d'Agricultura no estaven encara traspassats. Tota la meva tasca al Departament d'Agricultura fou molt extensa. Avui Catalunya figura entre els primers països del món des del punt de vista cooperatiu, la qual cosa ha merescut elogis de l'Aliança Cooperativa Internacional, en el darrer Congrés que aquesta organització va celebrar a Londres, l'estiu passat. Per la meva actuació i la dels meus companys de Govern, igual com també la dels diputats de Catalunya, avui aquesta regió compta amb un Codi de cooperació que formen quatre lleis.

Segueix relatant la seva tasca al davant del Departament d'Agricultura.

El senyor VICTOR PRADERA, vocal del Tribunal de Garanties l'interroga, i diu que, en parlar de solidaritat amb els altres consellers i de solidaritat amb el que ocórrer a la resta d'Espanya, ¿en quin sentit empra el mot «solidaritat»?

El senyor COMORERA diu que la seva solidaritat amb els altres socialistes era aliena a la seva missió a la Generalitat, i que solament per ideologia i tenint aquesta únicament un sentit polític.

El senyor PRADERA: ¿Però quin sentit precís doneu a aquesta paraula «solidaritat? ¿Vol dir solidaritat amb l'actuació del partit Socialista a Astúries?

El senyor COMORERA: Personalment, sí; però això no vol pas dir que els altres consellers també s'hi solidaritzin.

El senyor PRADERA: ¿Però quina resposta va donar la Generalitat a l'oferiment del comandant Pérez Farràs, quan aquest va dir que marxéssiu o que fugissiu, que ell estava disposat a deixar-se matar per ells? ¿Es van donar ordres, potser, que no es fes resistència?

El senyor COMORERA: Jo ja m'he explicat amb prou claredat; però, com podeu comprendre, l'oferiment del senyor Pérez Farràs fou per a evitar que fóssim fets presos. Se li va contestar que ja s'havia portat a cap la rendició i que ja no hi havia necessitat de donar cap ordre.

El senyor PRADERA: Bé; res més.

El senyor PRESIDENT: Podeu seure.

Interrogatori del senyor Martí Esteve

Comença a declarar el senyor Martí Esteve.

El senyor Martí Esteve diu que té trenta-nou anys, casat, amb dos fills, advocat de professió i veí de Barcelona, i no ha estat processat anteriorment.

El FISCAL interroga el processat i li diu que faci l'ampliació per rectificació, si ho creu oportú, de les declaracions dels anteriors processats.

El senyor ESTEVE diu que en el fonamental està d'acord amb el que han declarat. Creu que l'acord del Govern de la Generalitat fou essencialment polític, un acte que té els seus precedents en la història d'Espanya i en la història específica de Catalunya i fou pres l'acord en aquest sentit. Aquest acord fou fet públic pel President senyor Companys en nom del Govern de la Generalitat davant el poble de Catalunya, iva ésser comunicada per mitjà de l'aparell teletip que hi havia a la residència del President de la Generalitat al President de la República, i al mateix temps telefonà el senyor Companys al general Batet per tal de donar-li compte de l'acord i el requerí per tal que es posés amb la força a les seves ordres al servei de la República Federal Catalana, que s'acabava de declarar.

El FISCAL: Però ¿vós recordeu si el comandant Farràs estigué a la Generalitat?

El senyor ESTEVE: el comandant Pérez Farràs no estigué reunit amb el Govern de la Generalitat ni aparegué per allí abans del tiroteig. Jo no el vaig veure fins a les dues o les tres de la matinada i, per tant, no em pogué dir absolutament res.

El FISCAL: ¿Recordeu la declaració que prestàreu el 10 de desembre en la qual diguereu que quan començà el tiroteig no estaven reunits els consellers amb el President, puix que aquest sopava amb un d'ells i els altres estaven a diverses dependències, menys alguns que estaven fora? ¿Que el comandant Pérez Farràs us digué que les tropes que arribaven anaven a prendre la Generalitat, sense que es sabés si eren o no afectes al Govern, de la qual cosa vàreu assabentar-vos perquè a les sis del matí s'acordà?

El senyor ESTEVE: Jo el que vaig saber després fou aquesta referència, perquè, si no recordo mal, en la declaració indagatòria esmentada pel senyor Fiscal, figura també que no vaig parlar amb el Comandant Farràs fins a la matinada, si bé és possible que aquesta declaració no fos presa exactament. El que vaig informar al comandant Farràs fou dels incidents que s'anaven desenvolupant i de la situació general, així com de la situació general, així com de tinada, sense especificar quina classe de tropes atacaven, perquè jo no ho sabia.

Com que el FISCAL insisteix, el senyor ESTEVE diu que aquesta impressió la veié en un moment que entrà a la Generalitat i sortí de seguida. Jo —afegeix— no he donat ordre que sortís la referència ni ordres de cap classe. Vaig assabentar-me del tiroteig i que havia estat atacada la Generalitat per les converses que hi havia dintre d'ella.

El FISCAL continua llegint la indagatòria que diu: «A las seis de la mañana se acordó la rendición, comunicándose al general Batet que en el tiempo intermedio desde saber que las tropas eran leales hasta la rendición, no se dió orden de que cesara la resistencia». Insisteix en el fet que el processat coneixia la qualitat de les tropes, i marca dos temps, un en el que sabia que hi havia lluita amb tropes lleials i un altre en el de la rendició.

Diu el senyor ESTEVE que des d'aleshores començaren les converses, que acabaren amb la rendició, però ell no donà ordres en cap sentit.

El FISCAL li pregunta si és més veritat el que diu ara que el que declarà en la indagatòria, i el senyor ESTEVE respon que són veritat les dues coses. Aleshores —diu—, vaig saber per un conjunt de circumstàncies, pel mateix que podria manifestar el comandant Farràs, que es tractava de tropes de l'Exèrcit. Com que les coses no succeïxen en un moment determinat, hom tractà de la rendició i així va acordar-se.

Renuncien a interrogar el processat els lletrats Barcia, Ossorio i Gallardo i Jiménez de Asúa, i ho fa el senyor Ruiz Funes, al qual correspon la seva defensa.

El senyor RUIZ FUNES fa unes preguntes referents a la situació dels Mossos d'Esquadra en virtut dels serveis traspassats.

El senyor ESTEVE diu que fins el traspàs dels serveis d'Ordre Públic els Mossos d'Esquadra depenien de la Generalitat.

El senyor RUIZ FUNES: Aleshores, l'octubre, en virtut del traspàs, ¿depenien del Conseller de Governació?

Davant la resposta afirmativa del Conseller, l'invita perquè faci una exposició de la seva tasca al front del Departament que exercia.

El senyor ESTEVE així ho fa, i diu que era Conseller de Finances en la data dels successos; que les forces que defensaren la Generalitat eren Mossos d'Esquadra, els quals defensaven abans del traspàs el President de la Generalitat, senyor Macià, i, després, per a coordinació i unitat de totes les forces d'Ordre Públic de Catalunya, i, a més, per prefecte del decret aprovatori i de l'acord de la Comissió mixta de traspàs de serveis, passaren a dependre del Conseller de Governació en tal forma que en concessionar-se i aprovar-se el Pressupost per al segon semestre del 1934 tots els crèdits actius i passius que hi havia per a l'ordre públic, passaren a dependre de la Conselleria de Governació. Des d'octubre, per tant, depenien de Governació i els manava el comandant Pérez Farràs.

Interrogat pel vocal senyor PRADERA si havia dit que a les dues del matí del dia d'autes estava el senyor Pérez Farràs a la Generalitat, respongué que sí que ho havia dit, però que era possible que la referència no fos al Palau de la Generalitat, sinó al departament, a la sala de la Generalitat on estaven reunits i que no el va veure fins poc abans de la rendició.

Interrogat pel vocal senyor MARTIN SABATER si el Govern de la Generalitat s'havia incautat de la Ràdio Barcelona, el senyor ESTEVE diu: No crec que hi hagués incautació. El que ocorregué fou el següent: En moments de gran interes polític i especialment en els que poguessin produir-se determinades pertorbacions de l'ordre públic, al Palau de la Generalitat, on tenia el seu despatx el senyor President, i el departament de Governació, abans Palau del Govern Civil, s'instal·lava un micròfon de ràdio des d'on es donaven noticies i impressions, cosa que va fer-se amb motiu de la vaga més o menys violenta esclatada, crec jo, el mes de desembre del 1933, quan era ministre de la Governació el senyor Martínez Barrio, i s'havia repetit sempre que hi hagué o un motiu fonamental d'alarma que cregués el Govern de la Generalitat o el seu Conseller que precisava donar noticies relatives a l'ordre públic, o una cerimònia de molta importància, en el qual cas s'instal·lava un micròfon perquè des d'aquell edifici poguéssin parlar.

Preguntat per l'esmentat vocal si l'emissió de proclames que es féu durant aquella nit l'ordenà el Govern de la Generalitat, diu que no, que el Govern de la Generalitat acordà subscriure un escrit: el manifest llegit pel President de la Generalitat des del balcó del Palau; que després d'aquest acte no es donaren ordres pel Govern ni des d'aquell centre de donar emissions de cap classe.

Afegeix que no sap qui havia ordenat les emissions d'aquestes proclames, i quant al fet que en aquestes emissions es fessin crides i excitacions a la rebellió contra les tropes faccioses del Govern faccións de la República, diu que ho sabé després pels elements que figuren en el sumari i que li han estat exhibits en periode sumarial, però com que en el Palau de la Generalitat únicament hi havia aparells emissors però no n'hi havia cap de receptor, no tingué coneixement de les emissions a què es refereix el vocal senyor Martín Sabater.

Es suspèn la sessió del matí

En vista de l'hora avançada, el senyor PRESIDENT suspèn la sessió per tal de reprendre-la a les cinc de la tarda. Eren tres quarts de dues.

INDUSTRIALS!

no oblideu que el primer de juny s'inaugura la

FIRA DE BARCELONA

Penseu la importància que per als vostres negocis té la

FIRA DE BARCELONA

Ha començat el muntatge dels stands

Oficines Centrals, Corts Catalanes, 592 - Tel. 11930

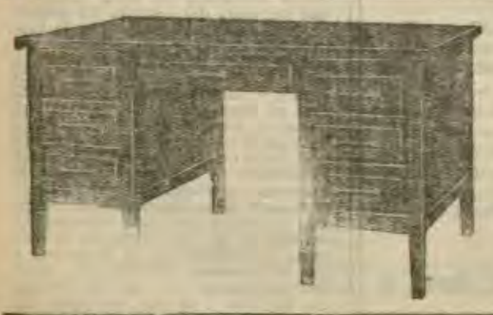
IMPRESSORS!!

No descureu la vostra propaganda

AL VOSTRE CALENDARI POSEU-HI un MENSUAL GEGANT. EL VEUREU UN ANY SEGUIT, SEMPRE EN EL SEU LLOC. NO SERA ARRENCAT PER A POSAR-N'HI D'ALTRE

Demaneu-lo a la IMPREMTA MIRET

Guifré, 12 (Wifredo). — Telèfon 12291. — BARCELONA

MOBLES ALTABA

MOBLES PER A OFICINES I SIMILARS

CARRER TALLERS, 29, 31 i 71 - TELEFON 17445 - BARCELONA

BONS PREUS - BONES QUALITATS - BONS MODELS

30 anys d'existència en constant progrés són la nostra millor garantia

Mobles Altaba és la casa que avui ven més de Barcelona

Totes les causes justes troben ressó en LA HUMANITAT

A la sessió de la tarda acabà l'interrogatori del Sr. Lluhí i declararen els Srs. Comorera, Martí Esteve, Gassol, Barrera, Mestres i Companys

(Ve de primera pàgina)

DEFENSOR: Quina és la vostra professió?

PROCESSAT: Tipògraf.

DEFENSOR: Des de quina edat treballeu?

PROCESSAT: Des dels 13 anys.

DEFENSOR: Quina fou la vostra primera activitat política?

PROCESSAT: Actuar al partit Nacionalista Republicà.

DEFENSOR: Formàreu part, essent secretari d'aquest partit, del que acabdillaren els senyors Carner i Sunyol?

PROCESSAT: Sí, senyor.

DEFENSOR: Fóreu designat per a formar part del primer Comitè local, després del regional i més tard del nacional, dels Sindicats de Tipògrafs?

PROCESSAT: Sí, senyor: en representació del Sindicat de Tipògrafs de la Confederació Nacional del Treball.

DEFENSOR: Vós administràreu el periòdic «Solidaridad Obrera»?

PROCESSAT: Sí, senyor; durant cinc anys.

DEFENSOR: Per què deixàreu l'administració del diari?

PROCESSAT: Perquè no estava d'acord amb l'orientació que li havia donat darrerament la C. N. T.

DEFENSOR: Veu estar detingut governativament?

PROCESSAT: Moltes vegades.

DEFENSOR: Durant la dictadura, no vàreu estar detingut al castell de La Mola?

PROCESSAT: No; durant la dictadura, no; abans de la dictadura.

DEFENSOR: Quant de temps?

PROCESSAT: Setze mesos.

DEFENSOR: Se us va instruir procés?

PROCESSAT: No, senyor.

DEFENSOR: Abans, estiguéreu detingut més cops?

PROCESSAT: Sí, senyor.

DEFENSOR: Se us imputà alguna vegada omissió de delicte?

PROCESSAT: No, senyor: totes les vegades ho he estat governativament.

DEFENSOR: En portar-se a cap les eleccions constituents, fóreu designat com a candidat?

PROCESSAT: El senyor Macià em va dir que volia que fos candidat per Barcelona, cosa que vaig refusar per creure que no tenia condicions, donada la importància que tenien les Corts Constituents.

DEFENSOR: Ocupàreu el càrrec de conseller de Treball i Obres Públiques primer i de Treball després?

PROCESSAT: Sí, senyor.

DEFENSOR: En el que afecta especialment a la Conselleria de Treball, i tenint en compte que el Poder central s'havia reservat tots els drets, a part els d'execució de les lleis, podeu dir-nos, a grans trets, donada la importància dels conflictes socials en què hagueréu d'intervenir, quina fou la vostra actuació?

Durant la meva actuació vaig procurar merèixer no solament la confiança dels obrers, sinó també de les companyies, i això prova, en nomenar-me àrbitre, quina fou la meva actuació en el departament de Treball.

Interrogatori del defensor

El seu defensor, senyor BARCIA, l'interroga.

El processat diu que és nét d'un dels que participaren en la batalla d'Alcolea. El seu pare era fundador del Centre Federal de Vilanova i La Geltrú, al qual havia pertangut sempre i que fou president de la Joventut Federal. Afegeix, per a explicar les seves activitats polítiques i governamentals: Vaig ésser elegit diputat del Parlament català per la circumscripció de Garcelona-província i posteriorment president de la Comissió de Treball del Parlament. Per la meva intervenció en aquella comissió, la qual aprovà la llei contra l'atur forçós, vaig ésser elegit després pel Govern de la Generalitat director de l'Institut d'Atur Forçós, entre les obres del qual hi ha la casa-bloc per a obrers que s'acaba de construir ara a Barcelona. Després, el primer President de la Generalitat, senyor Francesc Macià, m'atorgà la seva confiança per a ocupar el càrrec de conseller de Governació, que vaig exercir des del mes de setembre fins que el senyor Macià morí.

Durant la seva estada en el càrrec s'aprovà la Llei municipal i la Llei electoral que serví per a efectuar les eleccions municipals durant l'any 1934. Després quan fou elegit President de la Generalitat l'honorable senyor Lluís Companys cessà en el càrrec i tornà a ésser cridat el setembre del 1934, uns dies abans dels successos d'octubre. Aleshores fou elegit Conseller d'Obres Públiques i Assistència Social i Sanitària de la Generalitat de Catalunya, i vaig tenir l'honor que en aquests pocs dies d'interval es pogué aprovar-se i arribar-se a l'efectivitat el traspàs de les obres públiques a la Generalitat amb data 1 d'octubre.

Estava aprovat ja en el Consell d'aquella mateixa setmana un projecte de Llei perquè amb els mitjans econòmics que el traspàs donava a la regió autònoma, la Generalitat en cinc anys construís totes les vies de comunicació que permetés que els dos-cents cinquanta pobles de Catalunya que encara estaven incomunicats tinguessin comunicació.

El senyor PRADERA: ¿Us estranyà el manifest del senyor Pérez Farràs?

El PROCESSAT: Moltíssim.

El VOCAL: ¿Aleshores, com s'explica el que no ho comuniquéssiu als seus companys?

PROCESSAT: No ho vaig comunicar perquè m'estranyà de tal manera, com ja he dit abans, per tres causes. Primerament, perquè nosaltres esperàvem la resposta del general Batet; en segon lloc, perquè considerávem inconcebible que sense intimidació i sense declaració d'Estat de Guerra fóssim atacats per forces de l'exèrcit i, per dits motius, ho considerava tan estrany, que vaig quedar una mica impressionat, ja que no sabia a què obeïa dita mesura. En tercer terme, tenia la impressió que inclús podia ésser degut al fet que una part de la guarnició de Barcelona, sobrepassant ordres superiors hagués atacat a la Generalitat.

VOCAL: Vós haveu donat les raons de l'estranyesa, però no haveu contestat a la pregunta. ¿Havent-lo impressionat tant les manifestacions del senyor Pérez Farràs perquè no ho vàreu manifestar a la resta dels consellers de la Generalitat?

PROCESSAT: No us ho puc comunicar.

Declaració del senyor Lluís Companys

Compareix el senyor Lluís Companys, el qual a preguntes del President diu anomenar-se Lluís Companys i Jover, de 51 anys, casat, amb dos fills, de professió advocat, natural de Terrós, i vei de Barcelona. Diu que no ha estat processat.

El FISCAL: Com ha reconegut el senyor Lluhí, aquest matí, presentàreu per acord del Govern, una cop conegut a Catalunya el fall d'aquest Tribunal, anullant la Llei de Contractes de Conreu, presentàreu una altra exactament igual a l'anullada per acord? Tota vegada que vós ereu el President, prenguéreu part en ella?

El senyor COMPANYS: Naturalment.

El senyor FISCAL. A més en la sessió en la que la Llei es presentà i aprovà, pronunciàreu vós un discurs? no és així?

El senyor COMPANYS: Sí, per cert molt moderat.

El senyor FISCAL: ¿Aquestes manifestacions a les quals heu aludit, contra qui anaven dirigides?

El senyor COMPANYS: A molts potser els va semblar motivades per la destitució. Jo allà vaig dir que la destitució estava ben feta. Vaig fer la manifestació a què m'he referit, i després me'n vaig anar.

El senyor FISCAL: ¿Després d'això, en l'homenatge al conseller Casanova, es celebraren algunes manifestacions de separatisme, de nacionalisme exaltat?

El senyor COMPANYS: Nacionalisme exaltat no és separatisme. Es tot el contrari. Una afirmació d'unitat, de la nació dintre l'Estat.

El senyor FISCAL: ¿Hi hagué profusió de banderes i estrelles solitàries i cap de la República?

El senyor COMPANYS: De la República, sí que n'hi hagué. Això són informes que vénen a la premsa. Hi hagueren banderes republicanes. Jo en vaig tenir una a les meves mans.

El senyor FISCAL: ¿Quan es dissolgué el Sometent?

El senyor COMPANYS: No recordo. Jo crec que quan es féu el traspàs de l'ordre públic, i aleshores fou quan es recolliren les armes a conseqüència d'aquesta dissolució.

El senyor FISCAL: ¿Aquestes armes no foren repartides pel departament de Governació?

El senyor COMPANYS: ¡Com repartides!

El senyor FISCAL: Recollides primer, i després repartides entre altres elements d'Estat Català.

El senyor COMPANYS: Foren armes recollides, i després cercat lloc on guardar-les fins el moment que s'hagué de fer-ne lliurament, novament, al departament del Sometent.

El senyor FISCAL: ¿Aleshores, es recolliren solament per a això? ¿Vós no sabeu que foren repartides entre altres elements de l'Estat Català?

El senyor COMPANYS: En absolut.

El senyor FISCAL: ¿Teníeu vós notícies que el dia anterior al 6 d'octubre es portà a Governació un camió blindat que es trobava allí?

El senyor COMPANYS: S'ha parlat d'un camió blindat, les característiques del qual, segons els meus informes, eren que es tractava d'un camió amb planxes davant, sense efectivitat, i que no es podia confondre per un camió blindat.

El senyor FISCAL: Aquest estiu vós sostinguéreu relacions amb els bascos amb motiu del moviment que allí s'anava a realitzar pels Municipis. ¿Voleu explicar-nos aquestes relacions en què consistien?

El senyor COMPANYS: No foren relacions. Jo vaig assistir a una entrevista per solament per l'interès de saber com es desenvolupava el conflicte polític plantejat pels Ajuntaments bascos. M'interessava això per qüestions d'ordre públic. Si el conflicte dels Ajuntaments bascos em cridava l'atenció i la cridava al Govern, i si a nosaltres ens interessava, era perquè estiguéssim d'acord amb les mesures oportunes d'ordre públic, i necessitàvem estar al tant de com anaven ocorrent els fets a Bascònia, perquè nosaltres érem govern.

El senyor FISCAL: ¿Aleshores perquè alentàreu aquest moviment?

El senyor COMPANYS: En absolut.

El senyor FISCAL: ¿No hi havia una nota signada a Santiago, precisament, el dia de Santiago, entre gallecs, catalans i bascos?

El senyor COMPANYS: En absolut. A aquell pacte si n'hi hagué, no concorregué cap representant del Govern de Catalunya, ni ningú que tingués relacions amb ell.

El senyor FISCAL: ¿Tinguéreu vós notícies que durant la nit del dia 4 esclataria la vaga i es signà un manifest. Aquesta vaga esclatà el dia 5 i fou promoguda per elements polítics que estaven en relació amb el Govern de la Generalitat, i es desenvolupà davant la pasivitat de les forces que depenien de la Generalitat?

El senyor COMPANYS: Per a contestar a aquesta pregunta fóra necessari que jo reproduís totes les manifestacions fetes pel senyor Lluhí, perquè tots aquests fets s'han relacionat amb la posició política que s'havia collocat la República Espanyola des de la dissolució de les Corts Constituents. Per tant, havia d'arribar un moment que per tots els fets esmentats pel senyor Lluhí, existís un sobresalt republicà. S'havia parlat de la possibilitat d'una dictadura, d'un govern feixista. Hi havia la temença que elements que no havien votat la Constitució i que no s'havien presentat com republicans a les eleccions, i a més com agravació d'aquests fets, mantenien una propaganda amb frases bèliques i deien els seus cabdills responsables quines eren llurs finalitats, com indicant a les gents que ja es veuria on anaven. Per tant, tot això donava aquesta sensació de sobresalt als republicans. Aquesta sensació aci a Madrid també existía, ja que tots els periòdics republicans deien: Els republicans, sempre serem can-

*

doroso. Aquests elements primer influenciaren la República, després entraren en el Govern, i més tard s'apoderaren de l'Estat, ells mateixos deien que aquestes tres finalitats eren les que havien de realitzar. Tot això sobre-excitava a l'opinió.

Més tard va venir una nota dels partits republicans suscrita per tots els que havien format el front del 14 d'abril a excepció del partit radical, que governava, iguals els republicans conservadors que els d'extrema esquerra.

El senyor president crida l'atenció al senyor Companys perquè dóna la sensació que es dirigeix al fiscal en lloc de for-ho al Tribunal.

El senyor COMPANYS: Que em perdoni el Tribunal.

S'havia signat a la nota en la qual apareixien calcades les mateixes frases: «trencar amb les institucions», amb algunes d'elles, i «ajustar-se a la defensa per tots els mitjans». Tots coincidien en les frases anteriors. Després d'aquest procés al qual acabo de referir-me, les pròpies declaracions d'aquests elements que no havien acatat la Constitució ni l'havien votat ni s'havien presentat com a republicans a les eleccions, vàrem estimar nosaltres que no podiem governar dintre d'aquesta República. Si haguessin arribat a aquesta representació amb un control nou haurien pogut governar, perquè nosaltres no ens posem en què la República ha d'ésser de dretes o d'esquerres. Nosaltres sempre hem estat atemperats i cautes. Nosaltres no ens podiem posar en això, però davant l'ànim sobresaltat per allò que acabava d'ocórrer ens trobàrem amb què existia a Catalunya un estat d'inquietud augmentat per aquestes notes dels partits republicans que eren un crit d'alarma. Això havia estat motiu de tot els nostres atacs.

El FISCAL: La meva pregunta és si la vaga fou promoguda per elements que estaven en relació política amb el Govern de la Generalitat.

El senyor COMPANYS: La vaga fou declarada per les forces sindicals que res tenien a veure amb el Govern de la Generalitat. Unicament crec que la C. N. T. no estava amb aquestes forces. Això ha vaig saber després. Tota Catalunya, tota, declarà la vaga i declarà l'Estat català dintre de la República federal espanyola.

El FISCAL: Torno a insistir en la pregunta: ¿Si eren elements relacionats amb la política que estava representada al Govern de la Generalitat?

El senyor COMPANYS: Jo estava parlant amb absoluta sinceritat i sense tenir per a res en compte els perjudicis o beneficis que poguessin haver en les meves declaracions i per le scoses futures que poguessin ocorrir-me. Es possible que les forces sorgiren de manera espontània a Catalunya penetrant a la consciència de tots els catalans, i per conseqüent pot ésser que fossin aborvides forces i elements molt propers al nostre partit àdhuc que toqués el nostre partit, però la Generalitat no va donar ordres perquè s'acatés la vaga.

El FISCAL: Contsetada a una pregunta l'altre extrem es refereix si coneivia el processat que la força pública de la Generalitat adoptà una actitud completament pasiva respecte a la vaga, permetint les coaccions, és a dir, adoptant més bé una actitud de simpatia.

El senyor COMPANYS: No, perquè nosaltres haviem de tenir l'autoritat en tot moment. Per ràdio el dies 5 i 6 em vaig dirigir al poble de Catalunya recomanant-li calma i serenitat, i dicient-li que el Govern ja donaria les ordes i normes que fossin convenients als interessos de la República i de Catalunya. Presiament s'havia fet amb gran dolor per la meva part, dissoldre una manifestació que s'havia reunit, i es dissolgué per mitjà de la força pública. No estic assabentat si les forces dependents de la Generalitat feren res per a augmentar la vaga o per a provocar-la.

El senyor FISCAL: ¿No sabeu tampoc que elements armats d'Estat Català s'imposaven violentament per a evitar el tancament de les botigues i l'atur obrer?

El senyor COMPANYS: Jo mai em vaig assabentar més que dels elements del Sometent que hi havia al carrer eran per a garantia de l'ordre i per a impedir manifestacions.

El FISCAL: Tampoc sabeu que Bahia recorregué en automòbil els carrers impulsant a l'atur?

El senyor COMPANYS: No, d'això no sé res.

El FISCAL: Ens heu dit que dos o tres vegades vàreu parlar per ràdio. ¿Us havíeu incautat alesores de Ràdio Barcelona?

Estava installada com era costum a la Generalitat quan ocorrien alguns fets d'importància, com quan es declarà l'estat d'alarma pel Govern de la Nació.

El FISCAL: També quan ocorrien fets d'aquesta índole era costum portar aparells de ràdio a la Generalitat?

El senyor Companys: Era costum adreçar-se des de la Generalitat al poble. Nosaltres ens posàvem sempre en comunicació directa amb el poble no solament per mitjà d'actes públics sinó també per mitjà d'aparells de ràdio per la Generalitat.

El senyor FISCAL: Recordeu quan fou feta la incautació de l'emissora?

El senyor Companys: No. perquè jo estava absent d'aquestes qüestions. Tampoc estaven incomunicades les casernes, jo sempre vàreig comunicar amb les casernes de la divisió.

El FISCAL: Recordeu si el senyor Dencàs a les 13 del dia 6 ordenà la sortida dels sometents?

El senyor COMPANYS: Recordo que els sometents sortiren per a guardar l'ordre, però no recordo l'hora en què fou donada l'ordre.

El FISCAL: El dia 6 per la tarda, preciseu l'hora, si la recordeu. Anaren a cercar-lo el delegat de l'Estat a Catalunya, senyor Carreras Pons i el general Batet per tal de pregar-li fóssiu possible que es restablissin les comunicacions ferroviàries interrompudes a Lleida i a altres llocs de Catalunya i a més les comunicacions telegràfiques i telefòniques. Recordeu aquesta conversa?

El senyor COMPANYS: Aquesta referència que acaba de fer esment el senyor fiscal fou la mantinguda per mi en les conversacions. Recordo que el general Batet i el senyor Carreras Pons estigueren a dos quarts de quatre de la tarda. Jo tenia convocat el Consell a dos quarts de cinc. El general Batet vingué a parlar-me de l'Ordre Públic i em féu algunes suggerències que es vislumbrava per part del Govern central la declaració de l'estat de guerra i que no havía de prendre's com a una mesura contra Catalunya, sinó com a mesura originada per l'estat de prevenció existent a tot Espanya. Aleshores el general Batet pronuncià unes paraules per tal de qualificar, en termes una mica durs pels meus sentiments els revolucionaris d'Astúries, i em vàreix creure obligat a dir-li que en la protesta no hi hauria solament gent de condició humil, sinó que a més una quantitat de gent conservadora i que hi havia una declaració dels partits republicans del 14 d'abril, entre ells els elements conservadors i li parlà de les declaracions dels caps polítics. Després li vàreig manifestar el temor perquè jo havia intentat parlar amb el cap de l'Estat i no ho havia aconsegult perquè en intentar comunicar amb la Direcció telegràfica de Madrid em fou dit que estava inutilitzat l'aparell Hughes de la presidència de la República i que el podrien transmetre a la qual cosa vàreig contestar que no necessitava intermediaris. Al general Batet li vàreig ensenyar la cinta i li vàreig expressar de nou els meus temors perquè no podia parlar amb S. E. directament, i aleshores el general Batet em parlà d'uns trens que estaven detinguts a Vilafranca els quals ja havien reemprès la marxa. Com que aleshores el general Batet em manifestà que anava a la Divisió, vàreig cridar el senyor Dencàs i en la conversa li vàreig dir que adoptés les mesures pertinents per tal que la interrupció no continués.

Es suspén durant uns minuts la causa fins que el president la reanuda a tres quarts de vuit.

Es reprèn la sessió i continua la declaració del senyèor Companys

El senyor FISCAL: Vós no havien estat advertit pel senyor Dencàs que el dia 3 el general de la Divisió li havia adreçat una comunicació on li deia que s'havia observat en algunes casernes o prop d'elles el pas d'automòbils els detinguts havien d'automòbils, els quals detinguts havien resultat ésser individus que es deien de la Policia de la Generalitat la qual estava encarregada de la vigilància de les casernes, i com que les casernes es vigilen elles mateixes, pregava que es retirés aquesta vigilància?

El senyor COMPANY: No.

El senyor FISCAL: Heu dit que tinguéreu una entrevista amb el general Batet i parlàreu incidentalment del relatiu a la comunicació i que especial o concretament, essencialment de les qüestions relatives a l'Ordre públic i dels temors que teníeu que es declarés l'estat de guerra?

El senyor COMPANYS: No, els meus temors no eren per la declaració de l'estat de guerra. El general m digué que si es declarava no seria una mesura contra Catalunya, que no la consideréssim com a mesura contra Catalunya, perquè no era un problema local sinó general, jo li vàreig dir que tan general era el problema que s'havien redactat unes notes, les quals vàreig ensenyar, pels cabdills republicans de Madrid. Però no em digué res amb relació a si s'anava a declarar o no l'estat de guerra en aquell moment. Em parlà de la posibilitat que es declarés, sense dir-me quan, de quin modo, ni de quina manera, i que si es declarava no era una mesura contra Catalunya, i li digué, en anunciar-me que anava a veure el senyor Dencàs que li digués de part meva que posés remei a les coses que ell, el general denunciava.

El FISCAL: No sabeu quan fou que el senyor Dencàs digué al general que no podia prestar-li forces per tal de restablir les comunicacions fins a les 12 de la nit?

El senyor COMPANYS: Ho he sabut després, quan he llegit el sumari.

FISCAL: ¿Després d'aquesta entrevista que seria a les 4 o les 5 de la tarda, a les 6 o les 7 és quan es reuní el Govern de la Generalitat per tal de prendre l'acord de fer la declaració que vos llegíreu a les 8? ¿Voleu donar-me els detalls que sapigueu referent a aquesta reunió?

El senyor COMPANYS: En la reunió examinàrem el moment polític. Sorgí un acord. En fi no calla que sorgís. L'acord fou de la manera en què es referí el senyor Lluhí i que nim que està calcat en la declaració acabo de dir i s'acordà l'acord unàció que jo vaig llegir des del balcó de la Generalitat i que jo personalment vaig redactar i posar a disposició dels meus consellers que l'aprovaren per unanimitat.

EL FISCAL: ¿Esteu conforme amb la declaració, els termes de la qual heu escoltat aquest matí com la feta des del balcó de la Generalitat?

El senyor COMPANYS: Estic conforme amb el sentit. Mentre la llegia em donava compte d'algunes equivocacions de redacció, per punts i comes. Si hagués esperat a donar-la l'hauria pogut escriure millor.

EL FISCAL: Es que la llegida aquest matí està ja redactada d'acord amb la versió que vos heu fet posteriorment.

El senyor COMPANYS: Ja dic que hi havia alguns punts mal posats i ja és sabut que la collocació de punts i comes en un moment donat poden canviar el sentit d'una frase.

EL FISCAL: ¿Voleu llegir-la i fernos notar en què varia?

El senyor COMPANYS: El sentit no varia. El que varia és la redacció castellana, la millor redacció d'algun paràgraf, però no varia el sentit general.

EL FISCAL: De manera que fóreu vós el que redactà aquesta declaració i envià una còpia d'aquesta a l'excellentíssim senyor President de la República?

El senyor COMPANYS: Sí, la declaració fou enviada a S. E.

EL FISCAL: ¿No sabeu si la rebé S. E.?

El senyor COMPANYS: No, perquè ens limitàrem a enviar-la...

FISCAL: ¿Voleu explicar-me alguns termes de la declaració aquesta? Comença dient: «Catalans: Las forces monàrquiques i feixistes que d'un temps ençà pretenen traïcionar la República han aconseguit el seu objectiu i han assaltat el Poder.» ¿Això es refereix a elements que havien entrat a constituir el nou Govern?

PROCESSAT: A alguns dels nous elements.

FISCAL: No li dic que precisi, perquè de les manifestacions anteriors s'infireix que això es referia a la Ceda.

PROCESSAT: Als que no s'havien presentat com a republicans a les eleccions i havien mantingut una significació i no havia manera de fer-los fer la declaració republicana.

FISCAL: Després diu: «Catalunya enarbora la seva bandera, crida a tots al compliment del deure i a l'obediència deguda al Govern de la Generalitat, el qual, des d'aquest moment, trenca tota relació amb les institucions falsejades». ¿Assumint per a vós tot el Poder?

PROCESSAT: Sí.

El FISCAL: ¿I quan parlava d'assumir per a vós el Govern totes les facultats, volíeu dir que trencàveu aquesta representació de l'Estat central i us consideràveu deslligat de tot el Poder?

PROCESSAT: El trencava per tal d'anar immediatament a refer-lo, perquè inivitava a totes les forces republicanes perquè vinguessin a Catalunya per tal de constituir el Govern de la República.

FISCAL: ¿El Govern provisional de la República Federal, que havieu proclamat, però que no estava constituït?

PROCESSAT: Naturalment que no estava constituït el Govern de la República a la meva ment, perquè creia que hi havia el temor encara d'un cop d'Estat o d'una dictadura feixista.

FISCAL: De manera que vàreu proclamar la República Federal, però ¿contàbeu amb altres regions o províncies d'Espanya per a constituir la Federació?

PROCESSAT: No.

FISCAL: Es a dir, tot allò depenia que altres regions volguessin entrar a ella.

PROCESSAT: Naturalment, nosaltres estàvem en una República integral. No vull oposar a la paraula integral, que no és aquesta exactament, la paraula federal. Es fa la Federació, i a mesura que la voluntat de les regions autònomes volen entrar a la Federació i estar capacitades per les autonomies.

FISCAL: Però el que havíeu proclamat era l'Estat Català amb vistes a instaurar la República Federal i invitàreu a constituir un Govern republicà. ¿De manera que no estava constituït?

PROCESSAT: Es clar que no.

FISCAL: En unes declaracions sembla que havíeu dit que pensàveu que aquest Govern el presidiria el senyor Azaña.

PROCESSAT: No, mai. Tinc la seguretat que no ho he dit.

FISCAL: En la declaració que vàreu prestar a Barcelona el dia 29 d'octubre del 1934, davant el senyor Lecea, en la causa instruída contra el senyor Azaña, vàreu dir que fou solament una invitació la de pensar establir el Govern provisional de la República sota la presidència del senyor Azaña i els que havien de formar-lo.

PROCESSAT: Això ha d'ésser una còpia, no el text que he signat. Recordo perfectament al que es refereix el senyor fiscal. Era un procés que s'estava instruint contra el senyor Azaña, i vaig ésser preguntat si el senyor Azaña havia intervingut en l'acord de la Generalitat, en la declaració que vàreig fer al Palau de la Generalitat, i vaig dir: «No, no. Que més hauríem volgut nosaltres, sinó que els caps polítics com el senyor Azaña haguessin intervingut. El moviment hauria tingut una altra autoritat en tots els elements i classes socials. Que més hauríem volgut. Aquesta és la meva declaració.

FISCAL: Pot ésser un error, ja que en aquesta declaració, obra un testimoni. Però allò que assegureu, és que no ha havia hagut acord amb el senyor Azaña, i pel text sembla que havíeu pensat en ell per a la Presidència.

PROCESSAT: No, de cap manera. Jo no reparteixo presidències.

FISCAL: No es tractava de repartir, sinó d'invitar a ocupar-la.

PROCESSAT: Voldria donar un argument més, perquè compreguéssiu que el senyor Azaña no ha tingut cap tracte amb nosaltres. D'haver-lo tingut, l'hauríem usat com a nova aportació a l'èxit de l'empresa.

FISCAL: ¿De manera que no havíeu pensat en cap persona per tal d'ocupar la presidència d'aquest Gover provisional?

PROCESSAT: No havia de pensar-ho. Els partits d'esquerra, havien publicat uns manifestos i jo els invitava a establir la República que criea en perill. Ells havien de dirigir-la.

FISCAL: ¿Després de fer la declaració i de la conferència amb el general Batet vàreu ordenar al senyor Pérez Farràs que defensés la Generalitat contra quins anessin a atacar-la?

PROCESSAT: Exacte.

FISCAL: ¿No vàreu preveure que el Govern de la República en tenir notícia de la vostra declaració reaccionés per mitjà de la força contra ella?

PROCESSAT: Abans no. Ho vaix saber quan m'ho digué el senyor Farràs. No ho podia preveure, perquè hi havia una vaga general.

FISCAL: ¿Vàreu entendre que no anava a emprar la força el Gover?

PROCESSAT: Jo no vaig entendre això. Jo vaig entendre que el Govern abans d'emprar la força ens instimaria o ens donaria el general la resposta que m'havia promès. Es a dir, que hi hauria una gestió política o una acció de Govern, d'un Govern constitucional, tant més quant el cap de la Quarta divisió m'havia promès una resposta, i jo cavallerosament, l'esperava. Per això suposava que abans d'iniciar-se l'atac, seria cridat per telèfon i aleshores hauria pensat el que es feia.

FISCAL: De totes maneres quan això succeí, vós ja havíeu llegit la declaració, però no l'havíeu comunicat al Govern.

PROCESSAT: Al Govern, no. L'ha via comunicat al President de la República i al general Batet.

FISCAL: El General Batet que hi tenia allà, militarment, una representació del Govern.

PROCESSAT: Directa del Govern per a la funció executiva.

FISCAL: Aquesta era del President de la Generalitat.

PROCESSAT: Jo tenia la funció executiva i representativa en aquelles atribucions que depenien de la Generalitat. En les funcions que es reservava l'Estat, tenia la funció representativa, no l'executiva.

FISCAL: Però vós, a pesar d'aquesta representació, no vàreu comunicar al Govern que trencàveu en absolut la seva relació amb ell.

PROCESSAT: No la vaig comunicar.

FISCAL: Vós vàreu comunicar al senyor Pérez Farràs aquesta ordre de defensar la Generalitat, i passades unes hores, dues o dues i mitja, s'entualà un tiroteig entre els Mossos d'Esquadra que en nombre, si estic equivocat, em rectifiqueu, de tres-cents o més...

PROCESSAT: Hi hauria un centenar de Mossos d'Esquadra.

FISCAL: ¿De manera que un centenar? Doncs, un centenar. Passem provisionalment perquè sigui un centenar. En entaular-se el tiroteig entre els Mossos d'Esquadra i altres forces, ¿no vàreu assabentar-vos de quines forces eren?

PROCESSAT: M'ho digué després el senyor Farràs. Això ocorria a l'hora i mitja o dues d'haver demanat el general Batet una hora per a reflexionar, i jo estava a la residència amb el conseller senyor Lluhí i crec que amb el senyor Gassol. En aquell moment acabava de sopar. Anava a dirigir-me a la Generalitat i en travessar el pont, vaig ésser tirotejat. Em vaig ajupir i vaig entrar al Palau de la Generalitat. A la poca estona es va presentar el comandant Pérez Farràs. Digué que havien volgut prendre la Generalitat unes forces que havien disparat que tanqués la Generalitat i la defenses. Aleshores li vaig manar que tanqués la Generalitat i la defensés.

FISCAL: ¿Aleshores us vàreu assabentar que eren forces de l'exèrcit? ¿No us va explicar el senyor Pérez Farràs la conversa que havia sostingut amb el comandant d'aquelles forces?

PROCESSAT: No; em va dir que havien vingut unes forces a apoderar-se de la Generalitat i que hi havia hagut tiroteig, i que les forces s'havien retirat. No em va parlar de cap conversa. Jo li vaig que tanqués la Generalitat, i que si era atacada, fos per qui fos, s'aprestés a la seva defensa. Si he de confessar la veritat, en aquell moment em vaig fer aquesta reflexió íntima: «Potser és que tinc massa susceptibilitat.» Però ara no estic en l'ambient d'aleshores. La vida política que hem viscut, que tots recordem, vient la possibilitat que sorgís una dictadura o el feixisme, era tot això quelcom que produía en mi un estat d'ànim que ha desaparegut. Quan vaig saber que forces de l'exèrcit o forces de regulars havien atacat la Generalitat, sense previ avís, sense intimidació, i mentre jo, lleialment, estava esperant la resposta que havia promès el general Batet, vaig dir-me: «¡Malament! Ja tenim dictadura, ja tenim un Govern feixista. A leshores vaig donar ordre de defensar la Generalitat.

FISCAL: ¿De manera que per aquestes raons, creieu que contra la vostra declaració, contra l'acte que significava, no podia haver-hi una reacció violenta, si no era per part d'un Govern feixista o d'una dictadura?

PROCESSAT: Vaig creure que se m'havia d'intimidar o de donarme la resposta que em va prometre donar el general de l'exèrcit, cap de la Quarta Divisió, que jo estava esperant.

FISCAL: Vós vàreu creure, per aquestes raons, que les forces no obeïen el general Batet.

PROCESSAT: No vaig creure que poguessin obeir un Govern constitucional. Jo no sabia que s'hagués declarat l'estat de guerra, però, encara que s'hagués declarat, el meu telèfon estava lliure, i se m'hauria pogut notificar. No hi va haver intimidació ni avís de cap mena. No; jo no podia suposar que fossin forces regulars, en el sentit ampli de la paraula, d'un Govern normal.

FISCAL: ¿I per aquestes raons manàreu que continués la defensa?

PROCESSAT: Vaig creure que estàvem en dictadura i vaig voler defensar la República i l'autonomia de Catalunya.

FISCAL: ¿Vós no recordeu haver declarat que encara que haguéssiu sabut que es tractava de forces regulars hauria insistit en l'ordre de defensa de la Generalitat?

PROCESSAT: En la meva primera declaració vaig limitar-me a dir que jo era l'únic responsable de tot, perquè els moments no eren apropiats per a dir una altra cosa; però després solament he dit que no sabia a quin tipus de Govern podien obeir les forces.

FISCAL: En una declaració vós heu dit que encara que haguéssiu sabut que les forces eren regulars...

PROCESSAT: Regulars, sí, però no sabia a quin tipus de Govern podien obeir. ¿Què vol dir el mot «regulars»? A la meva manera de veure, que marxen en formació d'una manera regular. Jo no sóc cap tècnic; no ho sé.

FISCAL: De manera que vós no sabíeu a quin tipus de Govern obeïen, perquè hi havia un Govern?

PROCESSAT: Si demà s'instaura una dictadura, aquest Govern no és Govern per a mi.

FISCAL: La meva preguntad és: ¿Sabíeu que hi havia Govern, però sabíeu que en podia haver un altre a més d'aquest?

PROCESSAT: La cosa es prou clara: Hi havia un Govern, es provocava una crisi, entren al nou Gabinet elements que al nostre judici són de dubtós republicanisme. Vaig creure que la República estava en perill. Aquests senyors no havien votat la Constitució, havien amenaçat que s'apoderarien de l'Estat, tenien una concepció de l'Estat contrària a tota República parlamentària, eren de tipus feixista, entraven al Poder, que, segons havien dit, era un segon objectiu, ja que s'anaven a apoderar de l'Estat. Per a nosaltres allò no era Govern.

FISCAL: Això és el que jo volia aclarir; si al que us referíeu, en parlar de dictadura, era al fet que aques tes forces estaven al servei del Govern, que vós entenieu que podia ésser feixista o que eren forces al servei d'un altre Govern diferent i que vós teníeu notícia que s'havia format.

PROCESSAT: No m'interessava que el Govern fos de dreta o d'esquerra, perquè s'ha vist repetidament en el to de la meva veu, en l'exercici de la Presidència de la Generalitat, i per a la meva obra de govern sols m'interessava que la República no estigués en perill. No em ficava en si el Govern era de dreta o d'esquerra, el que sí temia era que haguessin estat entronitzats uns elements feixistes o monarquitzants.

FISCAL: Però, referint-se al Govern que vós teníeu notícies que s'havia format...

PROCESSAT: Naturalment, el Govern aquell que féu una deblaració primera i que després vaig veure la trajectòria que seguía, i que encara no ha acabat. Estem en plena dictadura.

FISCAL: Els dubtes es referien llavors a aquest Govern?

PROCESSAT: Naturalment.

FISCAL: Ara aclarirem altres extrems, el d'aquesta comunicació telegràfica que intentàreu sostenir, el dia 4, amb S. E. el President de la República i que no es pogué portar a terme per dificultats de transmissió; en lloc d'això, us posàreu en comunicació amb el secretari particular de S. E., al qual diguéreu el que segurament recordeu. Jo voldria que ho contéssiu.

El Sr. COMPANYS: Fou un acord del Govern. Això demostra l'expectació que havia produït la crisi a Catalunya i l'advenlment al Govern dels nous elements. A Catalunya no podia comprendre ningú que uns elements que no havien votat la Constitució ni havien fet declaració de fe republicana i, pel contrari, feien propaganda i pronunciaven frases de tipus feixista, entressin al Govern. Vaig intentar comunicar amb S. E. també per telèfon i al seu secretari, senyor Rafael Sànchez Guerra, des del Palau de la Generalitat. Ho vaig voler fer amb l'aparell «Hughes» que tenia a la meva residència de la Generalitat. M'hi vaig traslladar amb els tècnics de la Generalitat o de l'Estat. No vaig poder comunicar amb el President de la República ni donar comte de les meves gestions.

Sols vaig poder conversar amb el senyor Sànchez Guerra.

FISCAL li pregunta de què parlà amb el senyor Sànchez Guerra i el senyor Companys contesta que no recorda els termes textuals. Fou una conversa per telèfon i amb grans dificultats.

El FISCAL li pregunta si els tràmits de la constitució del Govern feien suposar que es tractava d'un Govern feixista, i el senyor Companys respon que hi ha dos o tres elements que podien considerar-se com a tals.

El FISCAL li fa preguntes sobre la rendició i el processat contesta en la forma coneguda.

Li pregunta si l'acord de la rendició fou pres per tots i també pel senyor Dencàs, i el senyor Companys diu que no ho sap.

Li pregunta a qui es va rendir i contesta que al general Batet.

No sap si foren agredits per les forces de l'exèrcit ni que fos proclamat l'estat de guerra.

Les defenses renuncien a interrogar el processat, a excepció del senyor Ossorio i Gallardo.

El senyor OSSORIO I GALLARDO pregunta quan temps exercí la Presidència de Catalunya i si tingué ocasió d'intervenir en alguns successos relacionats amb el Govern central.

El senyor COMPANYS, diu que sí, i que això s'ha de remetre a les paraules que ha pronunciat el senyor Lluhí. Assenyala alguns dels successos en els quals va haver d'intervenir.

El senyor OSSORIO I GALLARDO li pregunta sobre les converses mantingudes amb el general Batet i si és cert que digué que reclamés per si mateix la plenitud de la responsabilitat.

El senyor COMPANYS diu que en efecte reclamà tota la responsabilitat tota vegada que la seva sort personal no li importa ni li interessa. El que sí li interessa és que no siguin desvirtuats els motius del moviment. Es jutja responsable per ésser el President de la Generalitat, perquè nomenava els consellers i per haver fet el moviment com a cap del Govern i per conservar les funcions delegatives que no delegà. Era cap del Govern i President de la Generalitat.

Interroga després al processat el senyor Martín Alvarez sobre a quina hora s'assabentà de la proclamació de l'estat de guerra.

El senyor COMPANYS: Declara que no s'assabentà que es proclamés ni que s'intentés proclamar-lo ni dels trámits que hi hagué

UN ACTE FORMIDABLE D'AFIRMACIO REPUBLICANA, A VALENCIA

Azaña, aclamat per més de cent mil persones, pronuncià un gran discurs

"No es pot anar a cap batalla amb la moral perduda"

Panoràmica impressionant del camp de Mestalla, durant el discurs de Manuel Azaña (Foto Centelles)

RETORN A LA REPUBLICA

València, per la llibertat

Hem arribat a València a les tres de la matinada. Hi hem arribat tan tard perquè en alguns pobles del camí els nostres amics ens deturaren i ens encarregaren que els representéssim a l'acte de l'estadi de Mestalla.

A mitja tarda, en plena carretera, han començat a passar automòbils. Tots segueixen el mateix camí: València. En molts pobles trobem autocars més o menys confortables i colles de gent que es disposa a ocupar-los. Gent de cara alegre, riallera; gent que sembla despertar d'un mal son; gent que, en veure la banderola del nostre cotxe i en endevinar que segueixen la mateixa ruta, que són dels nostres, crida, saluda, aclama, enlaira les mans amb un gran gest amical. Estrenyem algunes d'aquestes mans amigues. Hi ha unes breus converses.

Llegiu LA HUMANITAT

aquí han pogut obrir el Centre; allà, encara no; cada dia, però, s'aguanten més ferms i són més republicans... I a través de les veus honrades d'aquesta gent del camí—gent que ho ha perdut tot menys la fe—ens arriben les veus d'odi, d'incomprensió, de violència. A Sant Carles de la Ràpita, on sopem, uns joves que ens veuen entrar al Centre d'Esquerra, ens diuen:

—No! No hi entrin aquí, que són d'Esquerra!

Deuen estar tocats de l'ala.

Seguim endavant, ja en terra valenciana, que ja olor de sempre núvia. La carretera és plena de llums dels autos nombrosos. Comença a clarejar quan entrem a València, a la Plaça d'Emili Castelar. Davant el Casal d'Esquerra Republicana, hi ha una multitud enorme que aplaudeix i aclama. Sonen crits de Visca la República! Visca Azaña! Visca Catalunya! Tot és gris d'alba. Ens acompanyen els amics a l'Hotel. La gentada que arriba és contínua, envaeix places i carrers. Arriba un camió carregat de gent, d'amics. Ve de Catalunya i han fet el viatge amb tota mena d'incomoditats, però amb un entusiasme sense límits, amb el mateix enlusiasme que és rebut. I aquests amics, com molts d'altres, avui dormiran al carrer.

A les nou del matí, un matí boirós que amenaça pluja, estem dempeus novament. En sortir al carrer, València té aspecte de festa major. El balcó d'Esquerra Republicana és tot florit de banderes: banderes barrades d'or i de sang; banderes de la República del 14 d'abril, que avui ens sembla tan llunyana. Arriben caravanes d'autos d'arreu de la península. Agrupacions de Barcelona—quaranta o cinquanta autocars, innombrables taxis, innombrables cotxes particulars—, de Càdiz, Salamanca, Olot, Sevilla, Sant Feliu de Llobregat, Cartagena, Màlaga, Villanueva de Santiago, Avila, Saragossa, Logroño, Eibar, Santa Cruz de la Zaya, Navarra, Madrid, Castelló, Tarragona, Lleida, Reus, Terrassa, Sabadell, Girona, Tarragona, Xàtiva, Soria, Almería, Ubeda, Jaén, Mora d'Ebre, Vélez, Osca, Vitòria, Albacete, Navas de San Juan, i moltes més que no podem recordar. El dia d'avui, als escassos partidaris que el pobre senyor Lucia té a València, segurament els ja l'efecte d'un divendres sant. A la majoria dels valencians—perquè València és una terra honrada, i, per tant, republicana—els és com un dissabte de glòria. Per tot on passem sonen veus glorioses.

Segueixen arribant automòbils, segueix arribant gent. Entre ells un home que ve a peu des de Barcelona; vuit que—també a peu—vénen de Sevilla. Ens assenyalen un vellet, de León, que veié la primera República.

Quan arribem al camp de Mestalla, ja és ple de gom a gom. Hi ha un cel gris, d'un gris d'argent oxidat. Amunt cap a aquest cel, onegen les banderes de tot un poble que vol la República sense desvirtuacions ni mistificacions. El camp s'estén ras fins a l'horitzó, tancat per la verdor de camps i jardins—aquest jardí immens que és València—, tacat per la blancor d'alguna casa. No sabem la cabuda que té l'estadi de Mestalla. Sabem, però, que diumenge passat hi havia més de vuitanta mil persones.

Abans de començar l'acte, l'speiquer anuncia: —Les dones catalanes envien un ram de flors a l'esposa de don Manuel Azaña!

I esclaten els aplaudiments: de cordialitat, de germanor.

—Els germans de Lluís de Sirval assisteixen a l'acte.

I els aplaudiments tenen ara un tremolor emocional, que és homenatge al que fou gran periodista i gran republicà, aquell estimadíssim Lluís de Sirval, mort tràgicament a Astúries. En molts ulls hi ha salabror de llàgrimes. El moment té una emoció profunda.

Llegiu LA HUMANITAT

De tant en tant, d'aquest mar immens de la multitud neixen veus:

—Un metge. Un metge!

Es tracta d'algú que s'ha marejat. Ens costa un gran treball poder arribar a la tribuna de convidats, on tenim lloc assignat. Trobem amics, companys, gent coneguda: Ruiz Funes, Victòria Kent, Rivas Cherif, el capellà García Morales—capellà exemplar que estimem tots els que no anem a missa i és odiat per tots els que hi van—, Ferran Valera, Marc Miranda, Gambús, Trabal, Sunyol i Garriga, Feced. Estrenyem la mà lleial de Luis Bello la mà que ha sabut crear el bé i la bellesa.

S'aixeca a parlar don Manuel Azaña. Diem don Manuel Azaña, com diu tothom. En canvi tothom diu Lerroux, Gil Robles, Melquiades, Royo Villanova. Pàl·lid, rígid, severament vestit de negre, don Manuel Azaña avança unes passes. Esclata una ovació formidable. Fet el silenci, don Manuel Azaña comença a parlar. Don Manuel Azaña no és un orador florit, un d'aquests oradors que fan d'un discurs una mena de cartell de focs artificials, que engolen la veu, fan pauses melodramàtiques, es despentinen i abusen del «latiguillo». Don Manuel Azaña és tot el contrari d'això: parla com escriu, d'una manera intel·ligent, bella, seriosa. Això és el que ha fet que don Manuel Azaña sigui tan odiat: la seva intel·ligència. L'odi, en aquest cas, no és sinó una manifestació de la pròpia inferioritat.

Don Manuel Azaña parla. Fa un discurs—que ara llegireu—de tons incisius i combatius; un discurs dur, fort, com és lògic. No és, però l'obra d'un demagog. No crida: diu coses i les diu d'una manera clara i concisa, sense jaramalla retòrica. La gent, cansada ja dels professionals de la política, dels professionals del tòpic i el lloc comú, escolta amb fervor la veu del gran republicà.

Quan acaba, esclata una ovació formidable. Durant el discurs, la gent ha aplaudit moltes vegades; ha escoltat sota la pluja—el camp s'ha emplenat de paraigües que naixien com a bolets negres—; ha subratllat amb crits moltes frases del discurs.

A la tarda, durant el banquet de Les Arenes, els assistents han ovacionat la sardana «La Santa Espina».

A les cinc, emprenem el viatge de tornada, joiosos del fervor republicà d'aquesta terra bella i generosa que és València.

LLUIS CAPDEVILA

València, 27. — Al camp de Mestalla pronuncià el seu anunciat discurs el senyor Azaña. Va ploure durant gran part de l'acte, amb tot el públic continuà oint a l'orador. Es calcula que concorregueren unes 80 a 100.000 persones.

De Madrid acudiren nombrosos grups a presenciar l'acte i també de Barcelona acudiren no pocs entusiastes. Foren les dues poblacions que major contingent de forasters hi anaren.

Amb motiu d'aquest acte València ha presentat un aspecte animadíssim. També es congregaren a València nombrosos polítics republicans per a assistir a l'acte.

Voltaven el camp centenars de banderes de les organitzacions provincials de «Izquierda Republicana». A la tribuna presidencial s'hi havia col·locat una gran bandera regional tocant a una altra de la República.

Abans que el senyor Azaña va fer ús de la paraula el senyor Pece el qual es limità a fer la presentació de l'orador.

El senyor Azaña en aixecar-se a parlar va ésser acollit amb una gran ovació.

Diu:

(Text taquigràfic del discurs)

UNES PARAULES D'INSPIRACIO REPUBLICANA

«Ciudadanos: Vais a oir unas palabras de inspiración republicana, y eso es todo mi discurso: palabras que continúan las que hace algún tiempo os dije aquí en Valencia, delante de una Asamblea popular, no ciertamente tan numerosa, pero no menos fervorosa que la presente.

Hace ahora cuatro años, casi día por día, celebramos en Valencia una gran Asamblea, un gran acto público en plena campaña electoral. Acababa de instaurarse la República; eran los tiempos del entusiasmo, de la esperanza, de la alegría unánime. Todo el mundo se figuraba que el porvenir consistiría en una senda de flores y nadie sabía bien quién era cada cual. No se podían contrastar los servicios ni las conductas. Y en aquel acto popular de Valencia me encontré yo en compañía de otro republicano que de buen grado asumía en la historia política del ideal republicano una cierta posición histórica. Ha pasado el tiempo. Todos hemos gobernado; todos hemos estado o estamos aún en la oposición. Mientras estuve en el Gobierno no perdí nunca el hábito de comparecer normalmente delante de las grandes asambleas populares, para tratar de explicarles el pensamiento que dirigía aquella política.

No tuve que arrepentirme jamas de esta comunicación frecuente con el pueblo. A pesar de lo que el ejercicio del Poder llevaba consigo de siempre como lo más favorable para enfriar las relaciones del que manda con el sentimiento popular, y ni una vez sólo se alzó una voz en aquellas Asambleas públicas, libremente congregadas, que pudiera reprocharme ni una deslealtad ni un desservicio a la República.

Y ahora estamos aquí otra vez, pero aquel republicano en cuya compañía vine yo a Valencia en el año 31 no está. (Aplaudiments).

Y no está ni podría presentarse delante de este mismo auditorio. (Bravos i aplaudiments).

Os ruego que no interrumpáis y no lancéis exclamaciones desagradables para nadie.

No está, porque si el pueblo republicano, enronquecido de cólera, le preguntase qué ha hecho de la República, no podría contestar. (Molt bé).

Ni a vosotros, republicanos de Valencia, ni a mí, nos ha faltado nunca la inspiración republicana. Y hoy vengo a corroborarla una vez más ante vosotros, después de un silencio quizás demasiado largo para vuestra impaciencia, que algunos habrían querido hacer definitivo y que yo, abundando en lo que acaba de decir nuestro Presidente, he prolongado voluntariamente hasta agotar mi capacidad de desprecio. (Gran ovació).

Si: he agotado mi capacidad de desprecio porque no se puede despreciar siempre la perfidia cuando sus estragos recaen no solamente sobre una posición personal, que fácilmente se sobrepone a ella, sino sobre el decoro del régimen que se compromete, si es que ya no lo han comprometido, a menos que el pueblo republicano español se apresure a imprimir su estigma en aquéllos que han degradado a la bajeza de la mentira la dignidad del Poder público.

ARA QUE ESTEM SOLS...

Algunos pensarán quizás, otros lo esperan, que yo voy ahora a prorrumpir en protestas o imprecaciones a propósito del caso personal que me concierne. No pienso hacerlo así. En primer lugar, porque hay otras injusticias, otras iniquidades, otras persecuciones mucho más graves y terribles que están demandando vindicación y justicia. Y en segundo lugar, porque una acción fea y torcida, cuando hierre el ingenuo sentido moral del pueblo, se revuelve contra sus propios autores, y aquello que ha ocurrido en el caso en que vosotros estáis pensando, ha sido en definitiva un beneficio para el bien público, porque ha venido a desenmascarar a los judas. Yo no voy ahora a zaherirlos ni a dirigirles ninguna imprecación. Dejémosles pasar, dejémosles pasar con su séquito de esbirros prevaricadores. Dejémosles pasar con lástima, porque son incapaces de remordimiento. (Aplaudiments). Y, además, ahora que estamos aquí solos (rialles), ahora que no nos oye nadie (més rialles), bien podemos burlarnos suavemente de los autores y encubridores de aquella persecución.

Si me guardáis el secreto, y conviene guardarlo, no sea que se les quiten las ganas de volver a empezar, si los ochenta mil republicanos que me están oyendo quieren guardarme el secreto (veus: més, més); si los cien mil republicanos que me están oyendo quieren guardar este secreto, convengamos en que aquellos hombres se han puesto en ridículo.

He tenido, ciudadanos, empeño en venir a Valencia antes que a otra parte, primeramente por el volumen, el fervor y la tradición gloriosa del republicanismo valenciano, en el cual se reconoce la fecunda siembra de la gran acción política de vuestro Blasco Ibáñez. (Enormes aplaudiments i visques a Blasco Ibáñez). Además, por una razón personal que os concierne a vosotros, valencianos, y que me concierne a mí.

En aquella asamblea popular del año 1931, a la que vinimos en propaganda electoral, no traía yo ningún propósito político personal; pero después de aquel acto, personas de importancia en la política republicana de Valencia vinieron a buscarme y a proponerme que aceptase la candidatura de diputado a Cortes por esta circunscripción. Yo rehusé, me resistí, simplemente porque ya estaba proclamada mi candidatura por otra provincia, donde, en efecto, fui elegido diputado casi sin oposición, y me parecía poco conveniente duplicar las representaciones en el Parlamento, y resistí hasta el punto en que la resistencia no fuese ya desdén de una representación honrosísima, y vosotros, los valencianos, me elegisteis diputado. Y desde mi cargo procuré servir los intereses de la circunscripción y de la provincia, en lo que yo, en mi juicio, estimaba útiles y legítimos y compatibles con el interés general. Porque lo que yo no podía hacer, y no quise hacer, fué aprovechar la Presidencia del Consejo de Ministros y la influencia desde este cargo, que se me había dado para otra cosa, para fabricarme clientela electoral en Valencia ni en ninguna otra parte. Lo que yo no quise hacer fué derramar dinero del Tesoro público en servicio de necesidades discutibles, cuando hay otras más apremiantes. Lo que yo no quise hacer, ni hago en ninguna parte, son polacadas. Y a esta actitud mía y a la neutralidad que observé, hasta el exceso, entre los partidos republicanos, se correspondió, por parte de algunos directores de la opinión republicana de Valencia, con la campaña más inicua, más vergonzosa, más degradante para el que la lleva, que se ha visto en ninguna parte; campaña en que se recogieron las injurias personales más soeces y las imputaciones más fabulosas que hayan podido hacerse al Gobierno que yo presidía. Campaña que difícilmente habrá igualado y que no creo haya superado ningún periódico monárquico.

Incluso se pretendió hacer creer que hasta de la crisis comercial y de la mala venta de la naranja tenía yo la culpa. Se hablaba como si las naranjas, que echan una flor, símbolo de la inocencia, fuesen lerrouxistas. (Grans rialles i aplaudiments). Y ahora, ya lo estáis viendo: la naranja no la vendéis mejor, según creo; pero en cambio a vosotros, republicanos de Valencia, os cabe la dudosa satisfacción de que, gracias a la mala conducta de los directores de una parte de esa opinión republicana, han colaborado y contribuído a que se entronizasen en la dirección de la República vuestros más encarnizados adversarios: los carlistas. (Grans aplaudiments).

El senyor Azaña durant el seu magnífic discurs (Express-Foto)

ARA OBRIRAN ELS ULLS

Ahora supongo que este saludable desengaño habrá abierto los ojos a los más confiados, y nos juntamos aquí otra vez para inaugurar una campaña y preludiar un ajuste de cuentas, al comenzar la cual debemos esforzarnos para formar un ánimo limpio. Debemos esforzarnos, al emprender esta campaña, en templar nuestro ánimo en el civismo republicano, y en nuestro sentimiento de la justicia, y en la robustez de nuestras convicciones.

Es preciso desechar las sugestiones del desaliento y los negros consejos de la desesperación; y en esto no me dirijo sólo a vosotros, sino a todos los republicanos de España, a todos los que se lloran por el régimen, a todos los que se angustian por su porvenir, a todos los que sufren en sus personas o en sus libertades las consecuencias de su fervor y de su adhesión a la República. Nadie se doblegue a la adversidad, pero nadie se ofusque tampoco hasta el punto de creer que la vida ha empezado anoche o que la historia se va a concluir mañana por la mañana.

Y desechad también los peligros del lenguaje figurado en política, que acuña expresiones perniciosas y dudosas que la gente acaba por manejar sin examinar su contenido y que puede colocar el ánimo de los republicanos y de la opinión republicana en una situación falsa. Una vez se ha dicho que hay que reconquistar la República, y eso está bien si se entiende de que se trata de enderezar de nuevo la política republicana hacia los pensamientos con que la República nació, o más exactamente, hacia los pensamientos para los cuales la República nació; pero eso, dicho una vez, ya está, y repetirlo demasiado sobra, porque puede haceros creer o puede haceros hablar como si nosotros estuviésemos colocados ya fuera de la República; y eso no; todavía hay República en España, todavía están vigentes nuestros derechos; se trata de saber si sois o no capaces de rellenarlos con vuestra fuerza y vuestra energía. (Veus: Sí, sí).

REPUBLICANS DE TITOL FALS

Nosotros nos encontramos padeciendo, o padeciendo la República, unos políticos que ostentan para gobernar un título falso, porque procede de una mixtificación electoral del año 33, falsedad que ha sido reconocida solemnemente al resolverse la crisis ministerial en el mes de abril último; pero esta falsedad original se agrava, se agranda con la que se va produciendo día tras día en virtud del estado de la opinión pública.

Y a nosotros nos corresponde hacer esa prueba, la prueba está a nuestra disposición. Es un litigio en el que nosotros debemos obtener prontamente la victoria, mientras podamos seguir creyendo que en la balanza hay un fiel. Para esta batalla, para este combate, lo primero que hay que desechar del ánimo íntimo es el vencimiento. A ninguna batalla, a ningún combate, se puede ir con la moral perdida. Por consiguiente, los flojos, los contritos, los derrotistas, que se vayan, que se vayan a llorar a sus casas; siempre quedaremos bastantes para otra vez. (Aplaudiments).

Yo sé que vosotros, republicanos de Valencia, no necesitais estímulos, y porque lo sé estamos aquí juntos, porque no tendría justificación posible que nos reuniéramos para una acción en cuyo resultado final victorioso no tuviéramos confianza. Y por eso que lo sé, no vengo aquí a deciros opiniones personales mías, sino a recoger las vuestras, a interpretarlas, a traducirlas, a ser su vocero, a darles la resonancia que yo pueda, para que lleguen muy lejos, para que suban muy alto, para que los displicentes y los desdeñosos que creen tenernos en el puño de sus intrigas sepan que los republicanos españoles no nos prestamos a que se instaure la política propia de los tiempos isabelinos; para que los arrogantes, que creen tenernos en el puño de su fuerza, se paren a pensar si la razón y las palabras portadoras de la razón del pueblo, no son más poderosas que los fusiles; para que nos oigan los sordos, y sobre todo, los que se hacen los sordos, que son peores, y adviertan que no hay solamente una responsabilidad histórica, delante la cual podríamos oponernos un desdeñoso «muy largo me lo fiais», sino una responsabilidad actual, tremenda, y presente, de la que hay que rendir cuentas a la nación antes de salir de esta vida.

Por eso digo. Con este ánimo emprendemos esta campaña; y el que no esté templado a este tono no podrá acompañarnos hasta el final.

LA POLITICA QUE CAL COMBATRE

La política contra la que vamos nosotros a combatir ostenta dos principios reguladores de su acción, y más que reguladores, dos principios que pretenden ser su justificación.

Y conste que yo hablo sólo de lo que se sabe y no hago caso ninguno de lo que se dice, que no suele ser lo mismo, y no estaría mal que los republicanos se acostumbraran también a no crear fantasmas con lo que se dice, los cuales fantasmas no pueden servir más que para sobrecogeros el ánimo o para crear entidades perniciosas para la República. Delante de la razón, de la palabra clara, el fantasma huye. Los dos principios reguladores de la política actual, tal como ellos los definen, son éstos: un ensanchamiento de la base de la República y una política de conservación social, de pacificación y de defensa de la Economía, que se supuso maltratada por nosotros.

A cualquiera se le ocurre que ensanchar la base del régimen consiste en traer a él la adhesión leal y sin reservas de todos los ciudadanos de un país, y entendiéndolo de este modo, a nosotros, los republicanos, no nos podría nunca parecer mal, sino todo lo contrario, que todos los españoles aceptasen la República y que no hubiese ya más en el territorio español nadie que la hostilizase en su fundamento. Esto es tan claro, que nadie puede suponer que los republicanos nos íbamos a oponer a que aceptasen la República los que antes no lo hicieron. Gran problema nos habríamos quitado de encima si sobre la estabilidad del régimen y su permanencia hubiésemos llegado a la unanimidad, cosa imposible en ningún país; pero se puede pensar que nos es dado acercarnos a ella indefinidamente, aunque no la alcancemos jamás.

LA LLIÇO DEL PASSAT

Pero esto se entiende de dos maneras: que el ensanchamiento de la base de la República, que no puede tener otro sentido ni otro contenido que la aceptación leal del régimen por los que antes no lo habían aceptado, se haga sin condiciones previas contra el fundamento mismo del régimen republicano que se supone aceptado; y además sin conversiones pactadas para arrojarse sobre el Poder, porque da la casualidad de que hay República, como se arrojarían sobre el Poder si diese la casualidad de que había monarquía, y haciendo todo lo posible para que esta última casualidad se forme, y entregándoles el Poder cegándose ante la posibilidad de que se produjese esa casualidad antirepublicana. Eso es lo que nosotros no podemos aceptar. No porque negamos a ningún español el derecho a emitir sus ideas, a propagarlas y a defenderlas; lo que no podemos admitir sin protesta es que tras de la mixtificación electoral del año 33, consistente en haberse presentado ante el cuerpo electoral con una bandera que después se ha arriado, fundándose en esa mixtificación electoral, se abran de par en par las puertas del régimen, habiéndose hecho actos solemnes declarativos de que no se tenía confianza en las conversiones recientes que todos hemos conocido.

Es preciso decir que la política de ensanchamiento de la base del régimen no es nueva, porque en materia de táctica política la imaginación no puede inventar cosa que no se haya ensayado. También nosotros, en nuestro país, hemos visto, o mejor dicho, lo hemos leído, se hicieron otros ensayos de ensanchamiento de la base de un régimen. Os voy a poner un ejemplo que no podrá herir a nadie, porque los protagonistas de aquel drama hace ya muchos años que se murieron. También en la historia moderna política de nuestro país se trató una vez de ensanchar la base del régimen constitucional, en el siglo pasado, para servir las inclinaciones políticas personales de la dinastía, que con el egoísmo propio de toda excelsitud desagradecida más se inclinaba al pensamiento político de quienes encarnizadamente la habían combatido que al pensamiento político de sus más fervorosos e inquebrantables leales. Entonces se hizo aquella política que se llamó del carlismo sin D. Carlos, por sus propios inventores, como ahora se practica el monarquismo sin rey; y no un monarquismo cualquiera, sino un monarquismo casi carlista. Y después que los propios soldados que habían defendido el régimen constitucional habían tenido que volverse a sus casas pidiendo limosna, los cuadros del Estado, todos los organismos de la administración y las filas de los partidos conservadores se llenaban de absolutismo, que infiltraba en las venas del régimen las ideas, los procedimientos y la moral del régimen absolutista.

Lo que esto les valió a nuestros antepasados, vosotros lo sabéis bien: una restricción de las libertades constitucionales, ¡qué casualidad!, un despotismo de partido, una dictadura, el fusilamiento de unos cuantos centenares de liberales y de republicanos, varios cuartelazos, el desenfreno en la inmoralidad administrativa, algunos movimientos revolucionarios fracasados y, por último, una insurrección popular victoriosa, para congraciarse con la cual la hipocresía del poder moderador de entonces, como impropiamente se le llama, publicó un solemne documento en el cual se dice «una serie de lamentables equivocaciones nos ha malquistado con el pueblo». Y más a la larga, el resultado final con el fracaso del sistema, consistente en que cuando los que con ardimiento habían defendido al régimen y a sus representantes personales, se pusieron de acuerdo, aunque no sabían bien qué harían al día siguiente, convinieron en que lo más urgente era clausurar el Palacio Real.

Claro está que de un siglo a otro, las similitudes no son más que relativas, y ahora, gracias a la República, nos falta, quiero decir que no tenemos, aquí el poder sagrado e irresponsable a quien le estaba permitido jugar con los partidos y con los hombres más leales al régimen. Pero hay semejanzas de orden moral que llaman la atención y es, entre otras, la propensión a contar con exceso con la fidelidad paciente de los incondicionales adictos y servidores del régimen republicano. Yo temo, por lo que pudiera tener de dañoso para el país y para la República, que aquella política, con todas sus consecuencias, se reproduzca ahora; y espero, por lo que ha tenido de lección, que no se llegue al final; porque, al revés de lo que ocurre con los productos industriales, las equivocaciones políticas, cuando se fabrican en serie, cuestan mucho más caro.

PACIFICACIO SOCIAL

Otro aspecto fundamental de la política actual consiste en la pacificación social, en una política de conservación, de restauración de la economía. Y yo os invito a que examinéis los hechos tal como han salido en los periódicos, tal como los conocéis en las conversaciones diarias. ¿Está ahora el país más tranquilo que hace dos años? ¿Es que las contiendas de clase son más suaves? ¿Es que no hay rencores nuevos sembrados en el espíritu de la nación? ¿Es que no se han cometido nuevos y más terribles injusticias? ¿Vosotros concebís una política de conservación social que consista en lanzar a la mitad de la nación contra la otra mitad, ni el hacer una política desde el Gobierno y desde los órganos directivos de la economía encaminada a que los hu-

Sensacional Exposició dels cent dormitoris Models artistics Pallarols. Una oportunitat per a comprar un bon dormitori a un bon preu. Mirant els aparadors vos convencereu de les Grans Rebaixes Pallarols

LA HUMANITAT escampa arreu els ideals republicans i catalanistes

milides, los miserables y los pobres sean más humildes, más miserables y más pobres todavía, y los poderosos más poderosos que no eran antes? (Grans aplaudiments. Molt bé, molt bé). ¿Es ésta una política de conservación social? ¿Es una política de pacificación la que aprovecha un movimiento insurreccional popular, no para hacer justicia, sino para montar una persecución política? El Gobierno, después de los sucesos de octubre, no se limitó, como habría sido su deber, a que los Tribunales competentes realizasen su estricta función de justicia, sino que, aprovechándose del estupor producido en el país por aquellos terribles sucesos, y del encono suscitado en unos y en otros, llevó toda esa fuerza a sus medios de acción política y persecutoria contra las personas y entidades adversas al Gobierno. Y hay ahora todavía miles de hombres que sufren en su persona o en su derecho, no una culpabilidad en los hechos en los cuales no tuvieron participación, sino su modo de pensar. No se ha perseguido a la gente por lo que ha hecho, sino por lo que piensa, y se ha desatado una persecución política sin ejemplo en España desde los días terribles del régimen de la dictadura Fernandina. Se ha perseguido y se persigue por las tendencias políticas de cada cual; se ha expulsado a los Ayuntamientos republicanos, se ha destituido y trasladado a funcionarios, se han clausurado los Centros políticos y las entidades sociales, incluso en las provincias más remotas del teatro de los sucesos, incluso en ciudades donde no se había disparado ni un cohete, y se ha instaurado el sistema injusto, impolítico, de castigar en las instituciones las infracciones legales de los hombres que las representan, como ha ocurrido en Cataluña, la cual, como en todas las partes de España, padece las consecuencias de esta política de persecución, pero además padece la opresión particular de que con una ley anticonstitucional le ha sido arrebatado su régimen propio. (Una veu: Visca Catalunya. Aplaudiments.) Le ha sido arrebatado su régimen propio como si fuese el régimen el que hubiese incurrido en una infracción legal, y le ha sido arrebatado con el concurso y con la aprobación y la cooperación de algunos catalanes, los cuales ciertamente no habrán necesitado sofocar su fervor republicano para adherirse a esa política, pero por lo menos han tenido, para someterse a ella, que dejar a un borde del Ebro su antiguo catalanismo. Allá se las entenderán en Cataluña, que es donde tienen más derecho de pedirles cuenta por esta actitud. (Molt bé. Grans aplaudiments.)

DEFENSA DE L'ECONOMIA?

La última vez que pude emitir una opinión, donde estas opiniones se piden, como ex-Presidente de Gobierno, me limité a decir que ni se administra ni se gobierna, ni se legisla. Los hechos no me han desmentido. ¿Para qué han servido estas Cortes? Han servido para destruir, o intentar destruir una obra republicana y para amontonar escombros sobre el terreno de la República. (Molt bé, molt bé.) Para reforzar privilegios o encauzar persecuciones. Hablaban de defensa de la Economía nacional... Pues recordad que nosotros, en ocho meses, hicimos votar a las Cortes dos presupuestos, y que esta política lleva casi dos años en el poder y todavía no ha conseguido formar un presupuesto. (Rialles i aplaudiments.)

A nosotros, que recibimos la hacienda, al salir de la dictadura, en un estado de confusionismo, en un estado de desorden, de falta de claridad, se nos imputaba que, después de haber ordenado todo esto y de haber hecho una liquidación, todavía tomamos un presupuesto con déficit. Pues id a preguntarles ahora a los enterados de estas cuestiones a cuánto llega el déficit.

¿Queréis saber el índice que os va a marcar la ruta que sigue la política actual con respecto a la Hacienda española? Pues ved la peseta. En el mes de abril del año 33, habiendo pasado nosotros por aquella disimulada ofensiva contra la República, que consistió en la evasión de capitales, en la contracción de créditos, en la decadencia del comercio; habiendo ocurrido sucesos exteriores, como la insolvencia alemana, la supresión del patrón oro en Inglaterra y otra porción de dificultades de este tipo, nosotros acertamos a defender la moneda española. Y en el mes de abril del año 1933, no sólo el centro de contratación de moneda estaba al corriente de sus obligaciones, sino que poseía una masa de maniobra lo bastante fuerte para continuar la defensa de nuestro cambio. Pues bien: las circunstancias interiores y exteriores, unas imputables a nuestra política y otras no, han agravado la cuestión. ¿Ha correspondido a esta mayor dificultad un mayor celo por parte de esta política en defender la Economía nacional? Desde hace un año no se ha reunido una sola vez la Junta, creada por una ley que hizo la República para la defensa de la moneda y el estudio de los problemas del cambio. Ni una sola vez. ¿Qué celo supone esto? ¿Desdén al problema, incapacidad de resolverlo, la esperanza de que les tocara a otros soportar esta carga? No sé. Pero yo os llamo la atención sobre la situación actual y cuando os hablen de la defensa de la Economía y de la Hacienda, mirad la cotización de la peseta, y si la veis hacer una cabriola mortal, no preguntéis a nadie quién tiene la culpa.

L'ARBITRARIETAT A L'ORDRE DEL DIA

¿Defensa de la economía? ¿De qué economía? No será del interés nacional, desde el punto de vista económico. Alguna economía sí que se defiende, pero no sabemos cual (Ialles i aplaudiments.) Y a veces, a veces, sí lo sabemos. Por ejemplo, tenéis ahí en las Cortes el proyecto de emisión de obligaciones para las compañías ferroviarias ¿sabéis lo qué eso es? Pues una dilapidación del bien público, del patrimonio del Estado; para decirlo más exactamente una dilapidación de los bienes que pertenecen al Estado español, cargando al Estado español las pérdidas de las compañías y permitiéndoles gravar, un derecho, hasta mucho más allá de su existencia legal, y arrebatando la riqueza que todavía le debe quedar al Estado para el día de la reversión de las líneas ferroviarias. Y esto se va a hacer en nombre de la defensa de la economía nacional. (Rialles i aplaudiments.) Y en nombre de la defensa de no sé qué economía se ha hecho también la terrible ley de arrendamiento, de la que el pueblo, el agricultor modesto español, dará cuenta y razón cuando se lo permitan dar. Porque a nosotros se nos imputaba por unos una reforma agraria excesivamente conservadora, por otros una perturbación del derecho de propiedad, por los demás allá esta o la otra lentitud, este o el otro desacierto en nuestra gestión en este particular. Y esto, señores, para enmendarnos la plana, lo único que se les ocurre es dictar una ley de arrendamientos en que se viola la más elemental justicia de las relaciones entre el trabajador y el dueño de la tierra, habiendo creado a los arrendatarios modestos una situación mucho más dura que la tradicional del Código Civil español. Y esta situación nueva, la oligarquía imperante la maneja como una cuchilla implacable, poniendo en situación de hambre a todo agricultor, a todo colono o arrendatario que no ha bajado la cabeza ante la política que representa en el poder. (Grans aplaudiments.) Y lo siento personalmente por las víctimas de esta política; lo siento. Pero como experiencia y demostración de las realidades del sistema de gobierno actual, lo siento mucho menos. Y a algunos de los que ahora lloran la persecución y la miseria en que el lanzamiento los pone con crueldad, con injusticia y ensañamiento, podríamos decirles que lo tienen bien merecido. Porque ellos se dejaron engañar por la campaña electoral del año 33. (Molt bé. Aplaudiments.) Y ahora, a su costa ,pero con futuro beneficio del régimen republicano, aprenderán dónde están los verdaderos paladines de la justicia social, los amigos del pueblo. (Molt bé. Molt bé, aplaudiments.) Despilfarro de la hacienda pública y saqueo clandestino. (Molt bé, gran ovació.)

Os llegarán a vosotros, como a todo el mundo, los ayes de las víctimas; yo oigo y los oímos todos, los ayes de las víctimas de la extersión y del cohecho. Pero ocurre en este asunto un fenómeno singular, como para creer que a todas estas gentes que se quejan, en el fonso les gusta que les expolien. Yo creo que en el fonro les gusta y que esta actitud de saqueo del interés privado, ostentando y poniendo en circulación la fuerza de la influencia en el poder público, lo toman las víctimas como una demostración de la potencia y de la autoridad del poder y que si esa demostración no existiese pensarían tal vez que ese poder es de mentirijillas. Porque hay muchas gentes en España que conciben la administración y el gobierno como un conjunto de bajalatos, a los cuales se manda un hombre más o menos prepotente y hábil, con una carta blanca para su explotación ordenada. Y cuando esto no existe y se les pone en situación de libertad de crítica, e igualdad de derechos, creen que eso es una abdicación de la potestad de gobierno. Yo me acuerdo de que hace dos o tres años, un grave personaje que ejercía funciones ajenas a la política me decía: «Nunca me recomienda usted nada, señor Presidente. Con lo que a mí me gustaría complacer a usted en alguna recomendación; nada me pide de usted, ni un favor. ¿Pero por qué no me pide usted favores?» y yo decía para mí: este sujeto, en vista de que no le cohecho ni le violento, no me toma en serio. (Grans rialles.)

CONSULTA A L'OPINIO

Nosotros combatimos esta posición política actual, no sólo por la ya cien veces demostrada falsedad de su título electoral, sino por esta otra falsedad, mayor cada día ante el estado de opinión. Y nosotros tenemos que empezar por demostrar que esta falsedad existe, exhibiendo nuestros títulos, que son los de las muchedumbres republicanas que representan la mayoría del país, disconformes con la orientación que la política republicana sigue. Y el resumen de nuestra campaña es éste: queremos que se consulte a la opinión pública (Molt bé. Aplaudiments.)

Si la política imperante está segura de su predicamento sobre la mayoría del país ¿qué se arriesga en convalidar su título a la gobernación de España con una ratificación del cuerpo electoral? Y si temen una derrota, ¿con qué título gobiernan?

Nosotros estamos dentro de nuestro derecho de petición y de manifestación, elevando a las potestades constitucionales nuestro deseo de que se consulte a la opinión pública; simplemente esto. No podemos ser más modestos. Lo que nosotros no hacemos es subvertir los principios de la Constitución, haciendo desde estos sitios, desde estas asambleas populares, demostraciones o peticiones incorrectas, en las que se pretende envolver al Poder que está por encima de las contiendas de los Partidos. Nosotros no haremos lo que se hizo en otra ocasión, de elevar imprecaciones y tal vez amenazas, al poder presidencial, para pedirle que cambiase la política. No. Lo que es desde aquí, desde una asamblea como esta, no seré yo quien subvierta los principios de la Constitución, y la delicadeza y la corrección de las relaciones de los partidos con el poder presidencial, diciéndole en nombre de miles y miles de republicanos que cambie la política. No. Nosotros no le pedimos esto al señor Presidente de la República, porque somos respetuosos con la ley constitucional del régimen. (Molt bé Aplaudiments.) Cuando un partido puede decirle al Jefe del Estado que estima conveniente cambiar la política y se lo aconseja es cuando se ha producido una crisis de gobierno y el consultante es rogado para que dé su opinión; pero fuera de eso, nosotros no podemos, aunque se intentó hacerlo contra nosotros, no podemos ni intentar siquiera convertir al Presidente de la República en un agente ejecutor de nuestros propósitos de Partido. Eso lo han querido hacer otros pero nosotros no.

DUES INDICACIONS TERMINANTS

El Jefe del Estado, para su función, tiene dos indicaciones terminantes: la situación parlamentaria y los resultados del sufragio. Algunos —esto yo no lo discuto— herederos de la fraseología y de la ideología antiguas, hablan también del vigía de la opinión y de la sabiduría del poder presidencial. Yo lo acepto; pero lo constitucional, es lo que acabo de indicar: la situación parlamentaria y los resultados del sufragio. Y nosotros lo que podemos correctamente pedir al Poder público, en su representación más alta, es esto. La situación parlamentaria, ya vemos a qué términos nos lleva. ¿Es que asesorarse de lo que puedan decir doce millones de electores, en la situación crítica del régimen y del pueblo, después de lo que ha ocurrido, no vale por lo menos tanto como asesorarse de lo que dicen doce personajes que van a proferir sus opiniones personales en la Cámara amarilla? Yo creo que el sufragio universal, último y definitivo consejero de todos los poderes de la República, vale por lo menos tanto como doce jefes de grupo que vayan a Palacio a dar su opinión al Señor Presidente de la República. (Grans aplaudiments.) Y si hoy este gran cuerpo definidor, el sufragio universal, nosotros correctos, respetuosos con todas las potestades y rigurosamente atenidos al régimen de la constitución; decimos: En esta situación tan difícil y dudosa y enrevesada, sepamos por lo menos qué piensa el cuerpo electoral.

DES DEL TEMPS DE RECAREDO

Nosotros no subvertiremos nunca la posición de los poderes constitucionales. La Constitución de la República; digan lo que quieran los que no la han leído o los que no la entienden, es una Constitución parlamentaria, porque ningún Gobierno puede existir (como no sea que viva entre bastidores), sin la aquiescencia del Parlamento; parlamentaria, porque del Parlamento sale el Jefe del Estado y el Parlamento puede destituir al Jefe del Estado. Y como el Parlamento nace del sufragio universal, en definitiva el que falla y decide los destinos de España y de los destinos de la República y de la situación del régimen, no es el Jefe del Estado, ni el Gobierno, ni el Parlamento, sino el cuerpo electoral español. (Gran ovació.) No veréis nunca a un republicano que sabe lo que es el régimen que hay en España y sabe lo que es la Constitución, no me veréis nunca incurrir en ese dislate que hemos leído hace pocos días en un documento oficioso, según el cual la política internacional de España corresponde al señor Presidente de la República, porque representa la continuidad. ¿Dónde han visto en la Constitución un texto que ni expresa ni sobreentendidamente autorice semejante despropósito? ¿Y qué es eso de la continuidad para atribuirle al señor Presidente unas facultades —que él seguramente en su fuero interno no aceptaría—, unas facultades, que no están en la Constitución y a título de continuidad, facultades, que no tuvo ni el rey, que en materia de continuidad por lo menos venía desde Recaredo. (Rialles i grans aplaudiments.)

¿ES QUE NO HA PASSAT RES?

Pero aquí advertiréis un caso, en que no se tiene interés ninguno en tomar en cuenta la opinión del país, un caso en que manifiestamente se tiende al exceso en la confianza sobre la paciencia y fidelidad de los republicanos: El año 1933 los concejales de toda España eligieron a los Vocales del Tribunal de Garantías, según estaba previsto en las Leyes. Y porque muchos de estos vocales del Tribunal de Garantías eran adversos a lo que representaban las Cortes Constituyentes, se tomó el caso como un signo importantísimo del estado de opinión del país. Yo no me he parado todavía a pensar con qué criterio fino se hizo el discernimiento de los valores incluídos en aquel signo tan complejo, donde había desde republicanos más o menos históricos hasta enemigos de la República, y como se distribuyó cada uno la participación que le correspondía en el signo del estado de la opinión. Pero esto ya no nos importa. Lo que digo ahora es lo siguiente: ¿Es que durante el año 1934 y después, hasta hoy, no ha ocurrido nada en España que como signo del estado de la opinión pública valga por lo menos tanto como la elección de los 15 vocales del Tribunal de Garantías? ¿Es que los movimientos populares ocurridos, no significan un estado de irritación de la opinión pública, el desasosiego y la intranquilidad española, dificultades terribles y malestar? ¿Y por lo menos para enterarse a fondo de cual es la opinión del país, no se puede poner en parangón con aquel signo de los vocales del Tribunal de Garantías? ¿Es que el hecho de que los gobiernos hayan tenido que mantenerse con estados excepcionales denota confianza del país en el Gobierno o del Gobierno en el país?

Pero no se quiere consultar a la opinión pública; no se le quiere consultar ni siquiera en las elecciones municipales.

FOLRATS DE BONES INTENCIONS

No se quiere consultar ni siquiera en las elecciones municipales. Vosotros recordáis que el último Gobierno de las Cortes Constituyentes resignó sus poderes porque se le dijo, ni siquiera esto, porque se le preguntó si él era el Gobierno más apto para presidir las elecciones municipales que correspondió celebrar en aquel mes de noviembre, pregunta que no pudimos contestar, porque no es posible conocer qué Gobierno es el mejor y sobre todo porque como no teníamos parangón no pudimos decir si éramos mejores o peores. Se cambió la política y ya en las Cortes Constituyentes, siendo Presidente el Señor Lerroux, yo le dije, que si le hacían a él la misma pregunta que me habían hecho a mí, procurase que el arrojo no le cegara al contestar; pero yo supongo que la pregunta no se la han hecho, pero va implícita la respuesta, porque las elecciones municipales no se han celebrado aún, lo que me induce a considerar que no se ha encontrado todavía un Gobierno apto para celebrarlas. Y como no se ha encontrado el Gobierno apto para celebrarlas, por eso sin duda hay tantos gobiernos, una cada trimestre y tantos ministros, (Aplaudiments.) que es una manera de ensanchar la República, pero no por la base sino por la cúspide. (Aplaudiments) Y deduzco además que debemos de tener el viento contrario, la suerte adversa, es, como dice el poema antiguo, «la cornija siniestra», porque aquella sabiduría que creaba el firmamento, las estrellas y el mar, y veía que eran buenos, cuando nos manda un rayo más o menos atenuado para el régimen de nuestro propio destino, se crean, y se ve, supongo que sin sorpresa, que no son buenos. Por eso me imagino que los desvanes del Palacio Nacional deben de estar forrados de buenas intenciones.

Aspecte parcial del camp de Mestalla (Express-Foto)

LA REFORMA DE LA CONSTITUCIO

No hay ningún Gobierno que quiera aconsejar al Jefe del Estado que, bajo la responsabilidad del Gobierno, se consulte al cuerpo electoral, No lo hay, por dos motivos: el uno, porque no se quiere agotar la prerrogativa presidencial dispersando estas Cortes; porque si se gasta, esta prerrogativa de disolución, no se podría ejercer sobre — no digo contra —el futuro Parlamento, que se puede suponer que sería extremadamente republicano. Y además, porque de esa manera se da tiempo a que se cumpla el plazo de cuatro años, desde que se votó la Constitución, para que se pueda reformar, mejor dicho, se pueda aprobar el propósito de la reforma con la mitad más uno de los diputados que componen las Cortes y disolverse automáticamente. Sobre esto de la reforma de la Constitución hay que explicarse claramente. Yo ya me he explicado a través de la prensa, pero voy a reproducir aquí mis opiniones para ver si coinciden con la vuestra.

Me produce asombro que en las circunstancias actuales, con las dificultades que pesan sobre el país y la situación política general, se eche a correr entre los partidos el tema de la reforma constitucional, que no puede servir más que para aumentar la confusión reinante en el campo republicano.

En los grupos que forman la mayoría parlamentaria hay algunos partidos que, naturalmente, son revisionistas de la Constitución, y que en realidad lo son mucho más de lo que aparentan, porque, con una bandera antirepublicana, postulaban nada menos que la reforma del artículo primero de la Constitución, que define el régimen de España. De modo que éstos son revisionistas conocidos, y en cierto modo no contradicen su conducta al pedir ahora la reforma de la Constitución. Pero en la mayoría parlamentaria hay otros grupos republicanos que votaron la Constitución en las Cortes y que nunca han dicho que quisieran reformarla. Claro está que no se puede negar el derecho a ningún español de pensar que la Constitución no es buena, por corta o por larga. El derecho de pensarlo lo tienen, y una vez que lo piensan, la Constitución misma les autoriza para decirlo y para probarlo y para organizar en torno suyo las fuerzas políticas conducentes a poner en pie estos puntos de la reforma de la Constitución. (Grans aplaudiments.)

UN SINAI DE VIA ESTRETA

Pero a pesar de esa situación incoherente de los partidos que forman la mayoría, en cuanto a sus propósitos revisionistas, y a pesar de esa excepción singularísima en los comienzos de este año vimos un Gobierno, donde predominaba el partido radical, bajar una mañana del Sinaí portando las tablas de un proyecto grabado por la experiencia en las tablas de la nueva ley; bajaba de un Sinaí ciertamente modesto, como corresponde a estos tiempos poco propicios al profetismo, un Sinaí que no excede de la altura de una colina madrileña, pero el caso no es menos sorprendente. Nosotros, el partido de Izquierda Republicana —cuando digo nosotros hablo en nombre del partido, naturalmente—, el partido de Izquierda Republicana, y creo que otros partidos republicanos también, nos oponemos terminantemente al proyecto de reforma constitucional. Nos oponemos al proyecto de reforma constitucional por la ocasión, por el origen y por el contenido. (Grans aplaudiments.) Cuando España está en carne viva, cuando todos los problemas orgánicos del Estado están paralizados desde hace meses o complicados con nuevas exigencias de la vida pública; cuando los problemas políticos alcanzan una gravedad y una confusión extraordinarias y las pasiones están más excitadas que nunca ¿qué sentido tiene si no el de una temeraria aventura, o el de una habilidad que no puedo calificar, lanzar a la vida política un proyecto de reforma constitucional?

Las opiniones personales sobre el valor de la Constitución y todos los anatemas y programas de reforma constitucional publicados con pleno derecho, cuando se tiene una posición política personal o independiente, deben sofocarse y callar mientras dure la pesadumbre del depósito conferido y recibido para su conservación. Y venimos ahora a decir que se trata de quitar banderas o de conservar banderas, o de transformar banderas, es una frivolidad incompatible con la seriedad de este problema.

La Constitución tal como está, con sus aciertos y sus errores, es una ley liberal y transigente. En el país existen realmente corrientes de opinión que en sus propios términos son y serán por mucho tiempo irreconciliables y nadie puede tener la pretensión de que se establezca una ley fundamental, sin que los sectores de opinión representados en el Parlamento cedan algo de sus designios en beneficio de la común convivencia. En este sentido la Constitución del 31 es un arbitraje. Ninguno de los partidos presentes en las Constituyentes ha dicho jamás ni podía decir que la Constitución actual responde a su programa, a sus propósitos, o a su convicción exclusiva. Toda la Constitución se construyó a fuerza de transacciones y algunas de las transacciones más memorables la obtuve yo ¡y a qué costa!, aunque finjan ignorarlo los mismos que desde entonces se están beneficiando con aquella transacción. Si a pesar de estas consideraciones irrefutables, se pretende encauzar la Constitución española a gusto de una mayoría parlamentaria, nosotros no podríamos mantener aquellos consejos de transacción porque no tendríamos autoridad ni ocasión, para ofrecerlos, ni menos para imponerlos. Todo lo que se diga y se planee sobre la reforma constitucional, está sometido al problema total político español y ha de tener su solución y su encauce según la respuesta que dé el cuerpo electoral. Pero si el propósito se lleva adelante y se convocan las Cortes Constituyentes, yo me pregunto: Qué van a hacer esas Cortes futuras, investidas del poder constituyente? ¿Habrá alguien que sepa evitar que en esas segundas Cortes Constituyentes ocurra lo que no ocurrió en las primeras? (Aplaudiments.) Lo que no ocurrió en las primeras, no porque dejásemos de verlo los que allí estábamos y sobre todo, los que teníamos alguna responsabilidad en la bravísima dirección de aquel Parlamento, sino a fuerza de entusiasmo y buena fe y de confianza en el porvenir. ¡Ah! Pero la confianza en el porvenir, el entusiasmo, la buena fe de los republicanos, han recibido terrible lección y un parlamento investido de ese poder, no puede asegurarse que tuviera la contención, el rimamiento que tuvo el primero. (Aplaudiments.) Seguramente con detrimento de la libertad y retraso, lamentable también, en la definitiva consolidación de la República.

EL DRAMA DE LES EQUIVOCACIONS

Estamos además presenciando, ya fuera del árido terreno de las contiendas de partido y de la política parlamentaria, un drama que yo no sé si sus propias víctimas han percibido. Es el drama que resulta de equivocarse acerca de los sentimientos propios. Este error, siempre posible, acerca de los sentimientos que uno cree tener, sin mengua de la honestidad de las intenciones, sin mengua de la rectitud de la conducta, es una de las más fecundas fuentes de dramatismo y de dolor en la vida humana. Error que lo mismo puede recaer en los sentimientos políticos, que en los que no lo son. Estoy seguro de que si emprendiéramos la demostración del error que padecen algunas o muchas personas en la República, acerca de sus sentimientos republicanos, gritarían escandalizados como si oyesen una injuria, siendo sin embargo la pura verdad, pues la pondríamos delante el espejo de su conducta, que revela la realidad del íntimo sentir de su corazón en el orden político. Muchos se creen republicanos que no lo son. Si se lo demostrásemos se ofenderían y en eso consiste el drama, en la contradicción entre su buena fe y sus desconocidas convicciones. Otros se creen republicanos y no son más que personalistas o entrometidos o caciques. Y otros se creen grandes políticos en virtud de ser grandes intrigantes y con su receta de ensanchar la base de la República, han reducido la República al emblema conocido de la piel de zapa que cada vez se estrecha más y no sabemos lo qué va a quedar de ella. (Aplaudiments.)

A la falta de espíritu republicano es justo añadir, como causa de graves males en la política actual, la incompetencia y la incapacidad. En algunos problemas, os confieso que, posponiendo un poco mi espíritu político y mi posición de partido, la-mento a veces su ineptitud más que su derechismo.

ARA TOTHOM SERVEIX PER A TOT

Hemos llegado a términos en que todos sirven para todo, en que las personas de tercero y de cuarto orden, que nunca soñaron con verse en una base republicana tan ancha, por ser obscuras, por ser modestas, por ser de tercer o cuarto orden, tienen ahora muchas probabilidades de verse subidas al pescante y con las riendas del gobierno en la mano. Esto es una gran comodidad. Pero la realidad toma desquites terribles y no los toma cerca de los que buscan su comodidad, sino en contra del interés nacional. El verano pasado, cuando el Gobierno de la República se convertía en una hilarante bufonada, cuando el cargo de presidente del Consejo de ministros parecía sometido a un turno de amortización, cuando la jefatura del Gobierno parecía un puesto en un cuerpo a extinguir, vimos las consecuencias de este sistema. Se puede concebir muy bien la comodidad de calzarse unas pantuflas para hacer solitarios políticos al amor de la lumbre, y cuando las cartas no ofrecen espontáneamente la solución, se les da un ligero empujón para que el solitario salga y el amor propio del jugador quede a salvo. (Aplaudiments.) Pero cuando hay que caminar por breñales y tierras ásperas, las babuchas se rompen a los primeros pasos y los pies sangran, y a veces no sangran solamente los pies. Este verano pasado, a vosotros, republicanos de Valencia, os cupo la dudosa satisfación de que en personaje de vuestra tierra recayese el honor de poner en práctica el sistema, y no hubo más que un conflicto con el País Vasco, un conflicto con Cataluña, el innecesario y disparatado escándalo propicio a crear una dificultad con Portugal, y este hecho extraordinario: Que después de que vuestro ilustre compatricio, el señor Samper, desde la Presidencia del Consejo de ministros, embarcó, mediante los servicios administrativos del Estado, sin ninguna clandestinidad, un cargamento de armas en el «Turquesa», cayó en la cuenta de que eso pudiera ser un delito, y por si es delito, se dispone a ser mi juez en el Tribunal de Garantías, como si las armas las hubiera embarcado yo. (Grans aclamacions que duren llarga estona.)

CAL DENUNCIAR-LA I RECTIFICAR-LA

Sea una tragedia, sea una bufonada, esta política hay que desenmascararla, denunciarla al país, personificarla en sus responsables, y además rectificarla y enmendarla desde su origen, y con nuestras fuerzas populares, manifestadas en el sufragio, desarraigarla.

Nosotros no tenemos otro propósito. El partido de Izquierda Republicana se dispone a este combate e invita a él a todos los que le escuchan. Nuestra arma es la demostración de nuestra fuerza; el hecho de la demostración. Y no tenemos otro argumento que el que acudan a nuestro reto los que fingen despreciar nuestra propia fuerza. Pero sobre las condiciones en que nosotros lanzamos este reto, sobre las condiciones en que nosotros acudiremos a esta demostración popular, también hay que explicarse con claridad.

Vosotros habréis oído, y seguramente habréis proferido por vuestra propia cuenta, cantidad de lamentaciones sobre el resultado de la contienda electoral del año 1933. No seríamos justos, y sobre todo, no seríamos inteligentes, si nos empeñáramos en cerrar los ojos a la realidad y desconocer que la principal culpa de aquella derrota electoral la tenemos los derrotados mismos y no otros. (Molt bé. Grans aplaudiments.) A mí me está permitido, no sólo en el orden del derecho a decir las cosas, sino en el del fundamento y de la autoridad con que se dicen, a mí me está permitido decir esto hoy, porque lo vengo afirmando desde antes de celebrarse aquellas elecciones. Dije: «quién me oirá?». Nosotros habíamos votado en las Cortes Constituyentes una Ley electoral hecha de acuerdo con todos los partidos de la mayoría, una Ley que era esencialmente la misma que había servido para el triunfo electoral del año 31, cosa que algunos olvidan. Hicimos una Ley electoral, que es mayoritaria, pensando (no en las reconditeces de un comité, sino públicamente dicho en las Cortes por mi propia boca), pensando en coaliciones electorales futuras, para mantener, y si era posible, reforzar en las Cortes ordinarias la posición de los partidos del régimen. Dos meses después de votada esta Ley, la coalición electoral se rompió. Yo no inculpo a nadie; me doy demasiada cuenta de lo que son los movimientos internos de los partidos, y de lo que pueden en la masa de los partidos la ofuscación momentánea y el mal juicio acerca del estado verdadero de las fuerzas políticas en el país. El origen de todo aquello fué evaluar bajamente el poder y la fuerza de nuestros adversarios. Recuerdo perfectamente que en los primeros días de octubre del año 1933 en una asamblea de nuestro partido, pronuncié un discurso haviendo ver los peligros de romper la coalición y diciendo a los que me quisieran oír, que si se rompía, seríamos derrotados y después de ser derrotados, había que pasar una temporada discutiendo sobre si la batalla de Lérida se debió o no perder, pero desde luego la habíamos perdido. Y en efecto, aquel mismo día en que yo pronunciaba este discurso, tal vez en la misma hora en que lo estaba pronunciando, se acordaba definitivamente la ruptura de la coalición. Es equivocado inculpar de la derrota del año 1933 a la ley. La misma ley, esencialmente regía el año 31, y con esa ley ganamos las elecciones en las Cortes Constituyentes, y con esa ley las perdimos en el año 33. Ahora, cuando yo oigo a algunos fervorosos republicanos pedir la reforma electoral, me asusto un poco, porque os pueden tomar por la palabra y seguramente harán todo lo posible para confeccionaros una ley que no sea del gusto vuestro. Ya lo podéis calcular: si no, una ley que haga difícil el triunfo de las mayorías republicanas y tendréis que sufrir las consecuencias del año 33 al aplicar mal la ley entonces, y cuando podría beneficiaros en otras elecciones, os la van a quitar. (Aplaudiments.) Y yo me pregunto ahora si vamos a incurrir esta vez en el mismo error del año 1933.

No me dirijo sólo a los partidos, que tienen las organizaciones propias para entenderse los unos con los otros, sino a todos los republicanos españoles, dondequiera que militen, con el apellido que tengan, y a todos los que sin militar en parte alguna se interesan por el porvenir de la República, advirtiéndoles que no podrán perder de vista que la opción que se presente en las elecciones será por mucho tiempo, y que la opción será entre República i anti-República, entre libertad o servidumbre, entre progreso o retroceso y que de vuestros votos, de cada uno de vuestros votos, depende, en definitiva, el porvenir del régimen, el porvenir de España.

RESPONSABILITAT DELS REPUBLICANS

Vosotros tenéis una responsabilidad, la tienen los partidos y la tenemos los políticos colocados por las circunstancias en situación de echar sobre nosotros una carga tremenda en funciones de dirección. En un régimen democrático, como es el español, las responsabilidades de la política están igualmente repartidas y van desde el simple elector, que no se ocupa de política hasta el día de depositar la papeleta en las urnas electorales, hasta el jefe de un partido o el presidente del Gobierno o el Presidente de la República. Cada cual con los deberes políticos, extrictamente legales o no que tiene que cumplir. Y como sobre muchos de nosotros pesa una responsabilidad especial, también sobre mí. No me refiero sólo a la responsabilidad que nace de hallarme colocado en la presidencia de un gran partido, responsabilidad después de todo transitoria y que no me crea ninguna preocupación de este género, porque en el partido de Izquierda Republicana, con el honor que representa llevar el nombre de una organización numerosísima como la nuestra, no hago sino interpretar y aplicar las voluntades de la mayoría de mi partido, democráticamente expresadas, mientras no contraríen o repugnen invenciblemente una convicción mía. Si la contrariasen, con salir del puesto y submergirme en la obscuridad de las filas del partido (Una veu: Mai!), asunto concluído. No se trata, pues, de ésta, sino de otra responsabilidad mucho más grave, mucho más onerosa, porque no está articulada en ningún estatuto, ni se discierne a través de ninguna asamblea, ni se exige o se disuelve entre compañeros y colaboradores a través de la organización del partido, sino que proviene de una efusión popular que va desde vuestros corazones al mío, directamente, y que yo no encuentro manera de continuar ni acierto siempre con la manera de encauzar. De todas partes me llegan demostraciones que a un ambicioso le embriagarían o enloquecerían; a mí, no. Lo que hacen, es inducirme a una meditación más grave sobre el presente y el porvenir de nuestro destino político. Todo el mundo sabe que lo que esa fuerza representa, la que vosotros me podéis dar, está gustosamente puesta por mí al servicio de una causa común. Ahora, lo que vuestra adhesión representa de fuerza política y lo que mi buena voluntad representa para vosotros de satisfactorio en ese orden, lo que esa significa en energía de acción política, puesto al servicio de una causa común, no lo está para cualquier cosa, ni de cualquier modo, ni sin condiciones. No puedo disponer libremente del caudal que vosotros generosamente me dais. No puedo comprometer mi responsabilidad, en ninguno de esos dos aspectos para una empresa o en una táctica que no pareciesen malas o erróneas, pero tampoco puedo pulverizar la fuerza que vosotros representais llevándola a estrellarse sobre empresas imposibles, tampoco quiero malgastar la fuerza que vosotros representais con componendas o en arreglos, o en remiendos, o convirtiéndola en aguchirle de combinaciones insulsas que la dejaría inservible. (Aplaudiments.) Somos lo que somos, cada uno en su sitio, con lo que representa de arraigo en la opinión pública, y una de dos: o pasamos todos con vuestra masa, con vuestra fuerza, con vuestras ilusiones, con vuestros símbolos, y derribamos el muro, y yo no os propongo que vayamos a ningún combate.

A PROVA DE BOMBA

Si yo puedo contar con vosotros (Veus: Sí, sí!) también vosotros podéis contar conmigo. (Bravos! i aplaudiments.)

Quiero deciros que no os propondré jamás una empresa desatinada, pero que nadie puede esperar de mí que yo aconseje nunca la menor claudicación. Por ningún motivo, por ninguna consideración ni utilidad de momento, ni de rendimiento a la realidad áspera de la vida política. No. Con nuestra firmeza, con nuestra limpieza y transparencia de diamante, o desaparecer. (Aplaudiments.) Algunos me dicen amistosamente, en son de reproche, que esto es querer poner a los republicanos a prueba de bomba. Y yo digo: Pues, sí, a prueba de bomba. ¿Por qué no? Delante de

En cap llar catalana no deu mancar-hi LA HUMANITAT

nosotros se presenta una obra tremenda que hacer. Seamos por lo menos iguales a nuestro destino y tomemos en los brazos el haz gigantesco de las voluntades republicanas para llevarlas al altar de la patria, donde no nos importa que nos espere el sacrificio o la gloria... (Una gran ovació impedeix de sentir el final del paràgraf.)

¿Que ponemos a los republicanos a prueba de bomba? Pues sí. Bastante se ha abusado de la otra táctica. Y el que no esté en ese temple, no nos sirve. (Rialles i aplaudiments.) Y si no os satisface esa posición (Veus: Sí, Sí!), si no os satisface esta posición, yo prefiero no hacer nada y dedicarme en mi casa a escribir la crónica de vuestro fracaso.

COALICIO ELECTORAL DE LES ESQUERRES

Os he dicho que ese concurso y esta dedicación a la labor republicana no se hace para cualquier cosa ni de cualquier modo. La condición fundamental, hoy por hoy, es la coalición electoral de las izquierdas, sobre la que también me explicaré con claridad.

La coalición electoral de izquierdas no es lo mismo que la cantilena de la unión de los republicanos. A mí me están hablando desde hace un año de la unión de los republicanos. Y muchas veces, a las personas mejor intencionadas que me han hablado de esto, les he dicho: ¿Y usted qué entiende por la unión de los republicanos? Y nadie me ha sabido contestar. ¿Es que quieren ustedes que todos los republicanos formen un solo partido? Y los más ardorosos partidarios de la unión de los republicanos se espantaban y decían que no. Nosotros, en Izquierda Republicana, ya nos hemos fundido, porque los tres partidos que fundamos el de Izquierda Republicana hace un año éramos los únicos partidos de izquierda que había en la República. (Molt bé), los que quieran unirse con nosotros, con Izquierda Republicana, abiertas tienen las filas del partido, donde serán recibidos con el mayor afecto todos los republicanos que puedan presentar una ejecutoria sin mancha. Hay otros partidos republicanos para los que tenemos respeto y estimación; a los que no militan en nuestras filas, sino en algunos de esos partidos, también podemos decirles que encontrarán nuestras manos abiertas para la coalición electoral, con los fines que vamos a decir. He de añadir también que desde las experiencias pasadas después de lo que hemos sufrido en el Gobierno y fuera del Gobierno, en nuestra acción política, en nuestras personas mismas, en la consideración debida a nuestro partido y a nuestros métodos y a nuestra acción, después de las saludables lecciones recibidas y de lo aprendido cuando muchos creían que habíamos desaparecido de la faz política de nuestro país, nosotros afirmamos, o por lo menos lo afirmo yo, que tenemos el derecho y más aun el deber, mirando al bien público, de escoger nuestros colaboradores. (Molt bé.) Fijaros bien! De escoger nuestros colaboradores, considerando desde fuera de las demás posiciones republicanas.

UN PLA D'ACCIO I DE GOVERN

El partido de Izquierda Republicana mantiene conversaciones y trabajos con otras organizaciones afines, para llevar a término la redacción de un plan político. No es un secreto, porque anunciado está en los periódicos por una nota común firmada por los partidos. Este plan no comprenderá sólo lo que en el argot de la política se llama una plataforma electoral; ha de comprender también un plan de acción parlamentaria, y un plan de gobierno. Y después que nosotros lo hayamos redactado y las organizaciones de los partidos, como es debido, lo aprueben o lo modifiquen, someteremos el programa a las organizaciones políticas que están a nuestra izquierda, para que nos digan si lo aceptan o no, o formulen las observaciones pertinentes, y nos digan si quieren apoyarlo con sus votos en la campaña electoral. (Molt bé. Aplaudiments.)

Porque la segunda condición fundamental es que la coalición electoral que todos estamos echando de menos, por el pasado y por el porvenir, no consista simplemente en una liga de voluntades inflamadas por el deseo de mejorar la política republicana, que obtenga el triunfo en las urnas y que se disperse al día siguiente. Ni tampoco basta como elemento enfervorizador del sentimiento popular, ni como liga de todas esas fuerzas coincidentes en una campaña electoral, tampoco basta la consideración segura de las medidas legales, no ya de misericordia, sino de justicia, que los hechos pasados están reclamando y que naturalmente brotan del corazón de cualquier republicano. No basta eso. Se necesita elaborar un programa de acción política en los problemas más urgentes del Estado y en los problemas que toda política inteligente está obligada a suscitar, aunque no estén planteados en la opinión pública, que pueda ser aceptado por todos aquellos a quienes se invite a entrar en esta coalición, y que todos nos comprometamos a apoyar desde fuera del Parlamento, dentro del Parlamento, en una mayoría parlamentaria, fuera de la mayoría parlamentaria, en el Gobierno o fuera del Gobierno, compromiso solemne garantizado por la solvencia de los partidos y por la responsabilidad y la formalidad de las personas que lo subscriban. De otra manera, tendríamos que levantar la mano y desear buena suerte a los que se empeñan en equivocarse.

UNA POLITICA REPUBLICANA

Finalmente, el Partido de Izquierda Republicana afirma que esta obra concertada, articulada y con el apoyo ofrecido solemnemente por todos, afirma debe ser realizada desde el Poder por un Gobierno estrictamente republicano, netamente republicano, lanzado a esta obra con los apoyos que he dicho, dentro del marco nacional, con fuerza y autoridad suficiente para juntar a esas medidas de reparación de que yo os hablaba antes, y a la política de inflexible defensa republicana que siempre hemos preconizado, aquel espíritu de reforma que se mostró en los primeros tiempos de la República, hoy interrumpido y contrariado, y que es preciso revivir con cien veces más fuerza que tuvo en el Parlamento constituyente. Ese es nuestro propósito y tenemos la seguridad de que solamente una política republicana con este acento que nosotros le ponemos, puede representar en España un instrumento de avance político y social sin conducir a catástrofes ni perturbaciones que todos pudiéramos lamentar. Sólo con una política republicana orientada en este sentido se le puede poner a la sociedad española la vacuna de reformismo social que le libre el día de mañana de una viruela negra. Yo lo deseo; lo deseo, porque no soy un demoledor; quisiera ser un reconstructor. Y ya que no nos dejan más que ruinas u obras que amenazan ruina, acudamos todos con nuestras fuerzas a la reparación urgente, no en beneficio nuestro, ni para satisfacción nuestra, sino en beneficio y para satisfacción de todo el país español, sea o no republicano. Esta sí que sería la verdadera manera de ensanchar la base de la República. (Grans aplaudiments.)

Por último, (Veus: No, no.) se trata de hacer unas reflexiones a vuestra responsabilidad republicana, porque yo, que estoy habituado a comparecer delante de asambleas populares, y deciros lo que pienso, nadie todavía de los cientos de miles de españoles que me han oído hablar en estas reuniones, me habrán podido cazar ni una sílaba, ni un acento de adulación a los auditorios que me hacen el honor de escucharme, ni a las pasiones que circulan por lo más hondo del sentimiento político popular. Y yo, que no rehuyo ninguna responsabilidad, y que estoy pronto a rendirla a quien con derecho me la exija, me permitiréis que me tome la licencia de deciros que también vosotros tenéis una responsabilidad que cumplir, no con vosotros, sino con la República.

Nosotros vamos a hacer esta campaña de demostración moral y de demostración numérica; pero es a costa de que vosotros os movilicéis y digáis si estáis dispuestos a no escatimar sacrificio ni esfuerzo en el cumplimiento de ese deber, que es el único recurso que le queda al porvenir del régimen republicano. Si vosotros creéis, o hay entre vosotros quien crea, que la política consiste, incluso por parte del ciudadano particular, en ir de vez en cuando a un mitin o oír una voz que le sea más o menos simpática y después marcharse a su casa y no acordarse de la política hasta que haya otro mitin resonante, o en su día depositar una papeleta en la urna, o ir al Casino republicano a estar en él unos horas, estáis en un error muy grande y hacéis un daño terrible a vuestro propio pensamiento y a vuestro propio partido. No. En primer lugar, de toda esta masa que está aquí reunida, muchos serán los que no hayan cumplido la obligación de ir a engrosar el censo de los partidos republicanos. Y yo supongo que cuando estáis aquí en circunstancias como ésta, no habéis venido por una frívola curiosidad, sino que habéis venido a cultivar vuestras ideas, a exaltar vuestro sentir y a encontraros en comunión con los otros republicanos, que los hay de todas partes, con el mismo sentimiento y el mismo ideal: es decir, que sois, en el fondo, unos militantes. Pues bien; ¿cuántos de vosotros han dejado de cumplir con el deber de ir a engrosar con su presencia, con sus cotizaciones, con su actividad, las filas de los partidos republicanos? El que no lo haga, no está cumpliendo debidamente su deber de ciudadano republicano.

(Grans aplaudiments.)

EL DEURE DEL MOMENT, I EL DE SEMPRE

Estáis en el deber de consagrar a la vida política, no la renuncia de vuestras actividades personales, sino una buena parte de vuestras preocupaciones, de vuestro trabajo, incluso del resultado de vuestro propio trabajo. Porque hay muchas gentes en España que con este sentido espectacular de la vida que tienen mucho españoles, se imaginan que la política es un espectáculo que tenemos que darlo los militantes, y que ellos vienen a contemplar, y si es de balde, mejor. Y esto no puede ser, porque los partidos son organismos vivos y necesitan nutrirse del esfuerzo de los demás y de las aportaciones de sus afiliados; y el que no lo hace no cumple con su deber. (Aplaudiments.)

EL POBLE SABRA FER TRIOMFAR LA REPUBRICA

En suma: de vuestra responsabilidad y disciplina depende todo. Estad persuadidos de que la salvación está en vosotros mismos; ninguno de nosotros os la vamos a traer en el bolsillo, para daros una receta en virtud de la cual la República se engrandezca, se restaure o entre por mejores caminos. La República es de los republicanos. La hacen ellos, la habéis hecho ya una vez. ¿Es que el año 31 os la regalaron? ¿Es que pedisteis permiso el ministro de la Gobernación para proclamar la República? ¿No fué la suma de todas las voluntades republicanas la que produjo aquella explosión que ahora nos parece milagrosa con la distancia? ¿Pues qué os impide hoy, mañana, cuando sea, cuando se os convoque para una demostración igual, qué os impide ahora realizar una demostración semejante, aún más fuerte y seguramente victoriosa? No echéis la culpa a nadie, ni de nuestra perdición política ni de las flaquezas de vuestra organización. Toda la tenéis los republicanos; somos nosotros, vosotros que me escucháis y nosotros que tenemos una responsabilidad de dirección, los que no sabremos manejar la nave si por fin no la llevamos a buen puerto. Pero esta responsabilidad no pesa principalmente sobre nosotros, sino sobre toda la inmensa masa del republicanismo español que está en trance de decidir su posición, su porvenir y la del régimen amado. (Molt bé. Aplaudiments.) De esta manera, por este procedimiento que nosotros vamos a multiplicar por toda España, nadie podrá dudar del estado de la opinión republicana, todo el mundo sabrá que somos la mayoría en el país y que no nos importa el Gobierno para demostrarlo; el Gobierno nos importa por el daño que puede hacer o por el rumbo erróneo que pueda imprimir a la política republicana, pero no necesitamos del Gobierno para existir como republicanos, ni para demostrarlo como masa en su día, pidiendo que se nos permita demostrar que somos los más y, por consiguiente, en un régimen de democracia, los que tenemos títulos legales para gobernar la República, que lo demás sería subversivo y atentatorio a los fundamentos del régimen. Por ese procedimiento estoy seguro, no de otro 12 de abril más o menos dudoso y compartido entre las localidades de mayor o menor importancia, sino de un triunfo nacional de los republicanos. Y laborando juntos con esta masa que ya se mueve en toda España, llevaremos la bandera tricolor a clavarla tan honda y tan fuerte en el alcázar nacional, que ningún vendabal pueda arrancar... (La imponent ovació final impedeix oír les darreres paraules de l'orador.)

EL HOMBRE Y LA TIERRA

NOVISSIMA EDICIO

L'obra mestra d'ELISEU RECLUS

Revisada per ODON DE BUEN

UNICA EDICIO IL·LUSTRADA

Obra altament elogiada per eminents personalitats, l'edició de la qual han adquirit per a les seves Biblioteques, i que figura, així mateix, en Instituts d'Ensenyança i Centres Culturals

Amb la lectura d'aquesta obra — la més important, clara i amena en el seu gènere — coneixereu la Geografia i la Història social del món des dels seus orígens, els costums de tots els pobles en totes les èpoques i el procés filosòfic de la Humanitat.

FORMAT 21 x 30

Aquesta obra es compon de sis volums relligats, amb llom de pell, pla de tela i planxes daurades, amb un total de **3.680 pàgines**, de bon paper satinat, **1.106 gravats** intercalats en el text, **610 mapes** en negre, **75 làmines** soltes de tota la pàgina, en paper «couché», i **11 mapes en diversos colors**; en total, **1.802 ilustracions**

DIVISIONS DE L'OBRA

LOS ANTEPASADOS. — Orígenes. — Medios Telúricos. — Trabajos. — Pueblos retrasados. — Familias, clases, pueblos. — Ritmo de la Historia.

HISTORIA ANTIGUA. — Irania. — Caucasia. — Potamia. — Fenicia. — Palestina. — Egipto. — Libia. — Grecia. — Islas y riberas helénicas. — Roma. — Oriente chino. — Índia. — Mundos lejanos.

HISTORIA MODERNA. — Cristianos. — Bàrbaros. — La segunda Roma. — Arabes y bereberes. — Carolingios i normandos. — Caballeros y cruzados. — Municipios. — Monarquías. — Mogoles, turcos, tàrtaros i chinos. — Descubrimiento de la Tierra. — Renacimiento. — Reforma y Compañía de Jesús. — Colonias. — Rey-Sol. — Siglo XVIII. — Revolución. — Contrarrevolución. — Nacionalidades. — Negros y mujiks.

HISTORIA CONTEMPORANEA. — Internacionales. — Reparto del mundo. — Población de la Tierra. — Distribución de los hombres. — Demografía. — Latinos, germanos, rusos, asiáticos, ingleses, americanos. — Estados. — Propiedad. — Industria. — Ciencia. — Educación, Progreso.

BUTLLETI DE COMPRA A TERMINIS

Jo, el sota signant, declaro comprar a la CASA EDITORIAL MAUCCI, l'obra «**EL HOMBRE Y LA TIERRA**», i em comprometo a pagar el seu import de **ptes. 200** en vint terminis mensuals de **10 ptes.**, i a tenir l'obra a poder meu, en qualitat de DIPOSIT, mentre no hagi satisfet totalment el seu valor.

Signatura,

Al comptat, Ptes. 180 (1)

Nom i cognoms ... ...

Edat ... ... Professió ... ...

Domicili ... ...

Direcció de l'empleu ... ...

Població ... ...

Provincia ... ... Data ... ...

(1) Esborrar la forma de pagament que no s'escull.
El primer termini es farà efectiu a la recepció del gènere.

CASA EDITORIAL MAUCCI

Carrer Mallorca, 166 i 168. — Telèfon 70743. — BARCELONA

·ELS ESPORTS·

EL CAMPIONAT COPA D'ESPANYA

El Barcelona i el Sabadell s'han classificat per als quarts de final

Resultats del diumenge

A Barcelona:
Barcelona-Sporting (2-1), 5-4.
A Sevilla:
Betis-Ath. Bilbao (2-1), 3-1.
A Pamplona:
Osssassuna-Badalona (3-4), 5-2.
A Sabadell:
Sabadell-Celta (3-4), 5-0.
A Santander:
Ràcing-Ath. Madrid (3-4), 2-1.
A Madrid:
Madrid-Sevilla (0-1), 0-0.
A Oviedo:
Oviedo-Saragossa (0-2), 1-0.
A València:
València-Llevant (1-4), 1-1.

Les xifres primeres indiquen el resultat del primer partit.

Classificats per als quarts de final

Barcelona-Llevant.
Sabadell-Betis.
Sevilla-vencedor Athlètic Madrid-Ràcing de Santander.
Ossassuna-Saragossa.
Manca sortejar els terrenys.

Barcelona, 5
Sporting de Gijon, 2

Equips.

Barcelona: Nogués, Arnau, Alcoriza, Pedrol, Berkessy, Franco, Vantolrà, Raich, Escolà, Fernàndez i Pagès.

Sporting: Lion, Abelardo, Azinlo, Luis, Calleja, Fronchin, Jaime, Meana, Rubiera, Martínez i Pin.

Arbitre: Duce.

* * *

Després de la fàcil victòria aconseguida pel Barcelona, en el seu primer partit amb l'Sporting, el diumenge a Les Corts, es presentava fàcil per els campions de Catalunya, l'encontre en sí no oferia gens d'interès. Però l'arrenglarament de l'uruguaià Fernàndez, que feia el seu debut amb aquest partit, fou suficient per a que, malgrat el temps plujós, el camp presentés un bon aspecte.

Tot i el resultat francament favorable, l'Sporting pogué arribar al descans amb el resultat de 1 a 0 al seu favor, després d'un primer temps en què els de Gijon actuaren amb un marcat entusiasme, mentre els locals, amb gran apatia i desconcert anaven continuament a la deriva. El començament del segon temps, fou d'indèntiques característiques a primer, i el públic exterioritzà el seu descontentament davant la mediocre actuació dels blau-grana, fins que vingué el gol de l'empat, i successivament els altres, i és mostrà llavors d'una manera ben clara la superioritat de l'equip barcelonista, que pogué obtenir un bon resultat.

Per l'Sporting marcà en el primer temps, Jaime; en el segon per els mateixos marcà Martínez, i per el Barcelona, Fernàndez, el defensa contrari Arsenio en desviar un xut de Vantolrà, Escolà (2) i Raich.

L'uruguaià Fernàndez, que com deixem dit anteriorment, féu el seu debut en els rengles barcelonistes, causà excellent impressió; practica preferentment el joc ras, driblant i passant amb molta precisió, ço que fa creure que ha de constituir un bon element per al Barcelona.

Sabadell, 5
Celta, 0

Equips:
Sabadell: Massip, Morral, Blanch, Argemí, Font, Gràcia, Sanglesa, Calvet, Gual Barceló i Perera.
Celta: Calibre Caspeto, Cabeza, Peña, Vega, Esparza, Venancio, Caramelero, Toro, Visagras i Polo.
Arbitre: Iturralde.

Un gran dia d'encerts del club del Vallès i per l'altre cantó una mediocre actuació dels gallecs, que, desmoralitzats, tal vegada pels primers gols, féu que l'equip del Sabadell obtingués un ampli i merescut triomf damunt el Celta de Vigo.

El domini dels vallesans es féu molt intens durant el primer temps, marcant quatre gols per mitjà de Perera (3) i Gual. En el segon, els del Celta aconseguien igualar la lluita, i Gual marcà una sola vegada per als sabadellencs.

Sp

El dolor reumàtic

és produït per les metzines que impurifiquen la sang. Per a no patir de dolor cal prendre

Medicina Vogel

que és el millor desinfectant de la sang i el millor calmant del

Reuma
Artritisme
Gota i dolor de ronyons

Demaneu la MEDICINA ANTIREUMÀTICA **VOGEL** a **Segalà**, Rbla. de les Flors; **Alsina**, Passatge del Crèdit i principals farmàcies

El combat Al. Brown-Sangchili fou ajornat

L'anunciat combat de boxa en el qual s'havia de posar en joc el títol de campió del món del pes gall, entre Al. Brown i el valencià Sangchili, calgué supendre'l, a conseqüència de la pluja, que no cessà durant tota la tarda del diumenge. Assistí a la reunió molt poc públic, i els organitzadors van suspendre la reunió quan només havien estat celebrats dos combats. La lluita entre Al. Brown i Sangchili havia perdut ja interès en saber-se que el negre, en ésser pesat diumenge al matí, acusà a la bàscula 700 grams més del límit dels galls.

Els combats celebrats foren els següents: Ros vencé Sablon per abandonament, a la segona represa. Hilari Martínez posà K. O. Ramon Badia a la segona represa.

Foren tornats els diners als pocs espectadors que assistiren a la reunió.

A l'Estadi de Montjuic

CATALUNYA VA VENCER L'EQUIP DE LISBOA, EN ATLETISME

RESULTATS TECNICS

800 metres, llisos

Piferrer, Catalunya, 2 m. 4-5; Angel, Catalunya, 2 m. 1 s. 3-0; Gonzàlvez; Rodriguez.

100 metres, llisos

Montoto, Catalunya, 11 s. 3-5; Aracil, Catalunya, 11 s. 5-10; Pereira, Lisboa; Porto, Lisboa.

110 metres, tanques

Vasconcelos, Lisboa, 16 s. 4-5; Vieira, Lisboa, 16 s. 9-10; Staat, Consegal, Manzanares, Catalunya.

Pes

Ricart Catalunya, 11'71 metres; Badia, Catalunya, 11'62; Morgado, Catalunya, 11'15; Vidal, Catalunya, 10'94; Vasconcelos, Lisboa, 10'42.

400 metres, llisos

Roca, Catalunya, 52 s. 3-5; Colomer, Catalunya, 53 s. 1-3; Silveira, Lisboa; Meurinha, Lisboa.

Llargada

Santos, Lisboa, 6'24 metres; Fraga, Catalunya, 6'11; Font, Catalunya, 5'99; Tavares, Lisboa, 5'98; Cardosso, Lisboa, 5'97; Roca, Catalunya, 5'91.

5.000 metres llisos

Tavares, Lisboa, 15 m. 40 s. 4-5; Díaz, Lisboa, 15 m. 50 s.; Ramonatxo, Catalunya, 15 m. 52 s. 1-5; Navarro, Catalunya.

Rellevaments 4 per 100

Catalunya, 43 s. 7-10 (record) (Montoto, Aracil, Arévalo, Sereix); Lisboa, 45 s. 2-5 (Porto, Rosa, Tavares Pereira).

Alçada

Vieira, Lisboa, 1'65 metres; Canyades, Catalunya, 1'60; Lorenzo, Catalunya, 1'55; Aguir, Lisboa, 1'50.

Puntuació final

Catalunya 73 punts.
Lisboa, 53 punts.

Necessiteu canviar els vostres mobles?

Passeu per

Hotel de Vendes

Pelai, 8

COMPRA - VENDA - CANVI

SEMPRE CONDICIONS MOLT AVANTATJOSES

Catalanista i republicà: el teu diari és LA HUMANITAT

DE LA CAUSA CONTRA — GENERALITAT

"Es imprescindible recordar la situació creada com a conseqüència del procés seguit per la política espanyola per a judicar l'actitud del Govern de la Generalitat..."

L'apuntament del sumari

Per creure'l de gran interès, reproduïm a continuació el text de l'apuntament del sumari:

Querella del president del Consell

Comença dient que el Govern de la República, per mitjà del president del Consell de ministres interposa acusació en forma de querella contra el President de la Generalitat de Catalunya, senyor Lluís Companys, i els consellers senyors Martí Esteve, Joan Lluhí Vallescà, Martí Barrera, Pere Mestres, Ventura Gassol, Joan Comorera i Josep Dencàs, aquest darrer en rebellia.

A les vuit del vespre del dia 6 d'octubre — diu el sumari — el President de la Generalitat, senyor Lluís Companys, llegí al poble català, des del Palau de la Generalitat i per acord unànime del Govern de la regió autònoma, una declaració de la Presidència i del Parlament, en la qual es proclamava l'Estat Català de la República Federal Espanyola, en la qual es deia també que s'invitava als dirigents de la protesta general contra el feixisme a establir a Catalunya el Govern provisional de la República.

En saber-se l'ocorregut, el Govern de la República adoptà la resolució de declarar l'estat de guerra i així ho ordenà al general de la Quarta Divisió, general Domènec Batet, perquè preparés el ban i prengués les mesures necessàries, cosa que així féu, publicant el ban i enviant forces de l'Exèrcit i de la Guàrdia civil per a ocupar la Generalitat i l'Ajuntament. Aquestes forces foren hostilitzades pels Mossos de l'Esquadra i altra gent armada. L'Exèrcit respongué i dispara els seus canons contra la Generalitat i l'Ajuntament fins que a les sis de la matinada del dia 7 es rendí el Govern de Catalunya. En l'apuntament es diu que a conseqüència del tiroteig mantingut, resultaren morts un capità d'Estat Major, un sergent d'Infanteria, un caporal de la mateixa arma i un soldat d'Artilleria, i ferits més o menys greus altres vint-i-sis militars.

Una comunicació del secretari del President de la República al president del Consell de ministres a la qual s'adjunta el text del discurs pronunciat pel senyor Companys al balcó de la Generalitat.

Primera declaració del senyor Lluís Companys

La declaració prestada pel senyor COMPANYS el dia 7 d'octubre, a la Comandància de la Quarta Divisió i davant del jutge militar instructor del sumarísim, general Pozas, que figura en el sumari i que és la següent:

Preguntat, digué: Que sap el motiu pel qual se'l detè, que suposa és per la resistència posada a la declaració de l'estat de guerra i per haver declarat la República Federal des del balcó de la Generalitat. Preguntat si ha pres part activa en els fets que es perseguèixen, digué que sí, que com a President de la Generalitat ha pres part en ells i que prega que se'l faci responsable pel discurs pronunciat en català des del balcó de la Generalitat. Preguntat si el discurs pronunciat fou abans o després d'haver-se declarat l'estat de guerra, digué que abans, puix que ja tenia notícies particulars però de crèdit, que s'anava a declarar l'estat de guerra. Preguntat per qui tenia aquestes notícies particulars, digué: Que les tingué per diferents conductes i persones que no recorda. Preguntat si ha fet foc contra les forces de l'Exèrcit o contra alguna altra força, digué que no, que no ha portat armes durant tota la nit. Preguntat quines ordres ha donat a les seves forces com a President de la Generalitat, digué: Que donà les ordres de defensar la Generalitat contra tot el qui l'ataqués. Preguntat si fou obeït en les esmentades ordres, diu que suposa que sí que fou obeït, tota vegada que hi ha hagut foc. Preguntat si ha estat detingut o si s'ha lliurat a l'autoritat militar, diu que es rendí a l'autoritat militar cridant el comandant militar per telèfon, dient-li que es rendia i posà bandera blanca, fent tot això per a evitar víctimes, tota vegada que veié que la resistència era inútil. Preguntat pel senyor fiscal si donà ordres als seus subordinats o excità les masses en general a resistir o a agredir amb les armes les forces lleials de l'Exèrcit, digué: Que després del discurs donà ordres a les seves forces de rebutjar per les armes tot el qui ataqués el Palau de la Generalitat. Preguntat pel fiscal si pel càrrec que exercia o per la seva pròpia personalitat es considera cap del moviment que ha tingut lloc en aquesta ciutat, digué que és evident que pel seu càrrec i per la seva personalitat fou director-cap i havia d'exercir influència en el moviment. Preguntat pel fiscal si dintre de la Generalitat i entre els seus elements es repartiren armes, diu que ho ignora. Preguntat sobre si pot precisar l'hora en què es lliurà a l'Autoritat militar, diu que aproximadament a les sis hores es posà a disposició del comandant militar. Preguntat si té quelcom a dir, digué que no.

Declaració dels consellers de la Generalitat

Figura a continuació la declaració dels consellers del Govern de la Generalitat, la primera de les quals és la del senyor MARTI ESTEVE.

A les preguntes que li són fetes, contestà dient que va signar amb tot el Govern el manifest llegit al poble des del balcó de la Generalitat pel President Companys. Preguntat pel text del manifest o pel concepte que en ell s'exposava, digué: Que per haver-se desvirtuat, segons el Govern de la Generalitat, la República del 14 d'Abril, Catalunya, que era el seu més ferm baluard, proclamava l'Estat Català de la República Federal, i cridava tots els pobles d'Espanya que juntament amb Catalunya seguissin la unitat que suposa la Federació. Contesta a les diverses preguntes que se li fan, que ell no va fer foc; que ignora qui va donar les ordres de resistir a l'Exèrcit, com també que el Govern hagués estat intimidat a rendir-se. Diu també que després de la declaració de l'estat de guerra el Govern no prengué cap acord, limitant-se a romandre al Palau de la Generalitat. Preguntat si té alguna cosa més a dir, digué que vol aclarir que la idea de rendir-se a l'autoritat militar sorgí espontàniament de totes les persones que ocupaven la Sala del Palau de la Generalitat.

Ve després la declaració del senyor JOAN LLUHI I VALLESCA. En ella contesta a les preguntes que se li fan dient que suposa que està detingut per formar part del Consell de la Generalitat, que no pot lliurar el manifest llegit pel Sr. Companys i que creu que deu estar damunt la taula del President de la Generalitat. Diu que va signar l'acord amb els altres Consellers i a la pregunta que li és feta de si ha pres part activa en la resistència feta a les forces de l'Exèrcit, respon: La que resulti de la responsabilitat de la firma.

Diu després no saber les ordres de resistència que es varen donar per no correspondre al seu Departament, que no va fer foc, que no sap concretament si es declarà l'estat de guerra, i que no prengueren cap acord. Afegeix que s'ha lliurat a l'autoritat militar com la resta del Govern i que la iniciativa fou del President de la Generalitat.

Preguntat qui ordenà ocupar militarment els punts estratègics de la ciutat, digué: Enmig del desordre en què es desenvolupava la vaga general en el matí d'ahir, presentant un aspecte més lleig que el del dia anterior, convinguérem tots que era necessari treure al carrer les forces de la Generalitat per a donar la sensació de força necessària per a reprimir possibles desordres. Que no considera adequada la paraula militarment per limitar-se la jurisdicció de la Generalitat sobre forces pròpiament per a la conservació de l'ordre públic. Diu que accepta tota la responsabilitat que es derivi del que el document signat per ell expressa. Diu que ignora qui ordenà que es repartissin armes i d'on sortiren, el mateix que l'ordenés a la gent dels pobles que vingués a Barcelona. Preguntat si té alguna cosa més que dir, diu que correspon jutjar-lo al Tribunal de Garanties Constitucionals.

Va a continuació la declaració del senyor MARTI BARRERA. Diu que sense coaccions de cap mena signà, junt amb els altres consellers i el President del Parlament, el document llegit des del balcó de la Generalitat. Diu que no ha pres part activa en la resistència contra les forces de l'Exèrcit i que ignora qui donà les ordres. Diu que en començar el foc era a la Generalitat, i que ja hi era quan el President va llegir el document. Diu que es presentà espontàniament a l'autoritat militar amb la resta del Govern i que ignora de qui sortí la idea de repartir armes a determinats elements distints de la força pública.

Continua tot seguit la declaració del senyor PERE MESTRES. Declara que signà el manifest junt amb la resta del Govern i el President del Parlament. Diu que no sap on és l'original del manifest i que no ha pres part activa en la resistència a les forces de l'Exèrcit. Diu que es trobava al Palau de la Generalitat, generalment al seu Departament, i altres vegades tots reunits. Diu que ignora qui donà les ordres de defensar la Generalitat, i que fou iniciativa del President lliurar-se voluntàriament, i afegeix que ho féu per evitar víctimes inútils i per humanitat. Diu que ignora qui donà les ordres d'ocupar militarment la població i qui donà les armes, i que l'únic que sap és que per assegurar l'ordre públic sortí el somatent considerat com a força pública. Acaba dient que no sabia que estigués declarat l'estat de guerra i que mai no pogué suposar que s'arribés a una situació de guerra.

Segueix la declaració del conseller senyor VENTURA GASSOL. En preguntar-li quins motius hi havia per a fer la proclamació de l'Estat Català, diu que per creure que el Federalisme reforça d'una manera absoluta l'existència de la República a Espanya. A les preguntes que li són fetes, digué que la proclamació es féu des del balcó de la Generalitat per boca de l'Honorable President i assistit per tots els consellers del seu Govern, que en acabar el President ell adreçà breus mots al públic demanant el seu ajut en defensa dels ideals proclamats pel President; que no va parlar cap altre conseller perquè el President ja ho havia fet en nom de tot el Govern. Diu que comparteix la responsabilitat amb el President i que pel seu càrrec no va organitzar resistències de cap mena. Diu que el discurs es va pronunciar abans de l'estat de guerra i que en aquells moments no tenia cap notícia que s'anés a declarar. Afegeix que no sap qui donà les ordres de resistir, si bé ha de suposar que hi foren des del moment en què es va fer foc. Acaba dient que ell va ésser un dels signants del manifest i que ignora si es van repartir armes ni si s'ocupà la població militarment, tota vegada que això no era de la seva incumbència.

Va a continuació la declaració del senyor JOAN COMORERA. Preguntat pels motius que tingué el Govern de la Generalitat per a proclamar l'Estat Català dintre de la República Federal Espanyola, digué: Que fou una expressió ideològica que cap dintre de la Constitució, tota vegada que aquesta diu que Espanya és una República federable. Contestant una pregunta que se li fa, aclareix que no es va proclamar la República Catalana, sinó l'Estat Català dintre de la República federal espanyola, i que no recorda el text dels discursos. Ignora per què es va fer foc, i qui va donar les ordres, perquè això no era de la incumbència del seu departament. Digué que signà el manifest junt amb els altres consellers i el President del Parlament i que es lliuraren voluntàriament a l'autoritat militar entre les sis i sis trenta del matí del dia 7. Acaba dient que ignora el que se li pregunta respecte el repartiment d'armes als Centres d'Estat Català, tota vegada que ell no és de l'Esquerra, sinó el President de la Unió Socialista de Catalunya.

Altres declaracions

Segueix la declaració del comandant d'artilleria JOSEP FERNANDEZ UNZUE, cap de les forces que concorregueren a la Plaça de la República. A les preguntes que se li fan, diu: Que rebé ordre del seu coronel de prendre els edificis de la Generalitat i de l'Ajuntament i que amb cinquanta homes d'avantguarda del seu regiment, comanats pel capità López Varela, i dues peces de la primera bateria a les ordres del capità Kunhel i del tinent Savanelles, arribà a la Plaça de la República, on tingué lloc l'encontre amb el comandant senyor Pérez Farràs, el diàleg ja conegut i el tiroteig primer. Explica després com anaren arribant més tard altres forces de l'Exèrcit i com anà establint diversos serveis. Explica com moments després de les sis aparegueren banderes blanques a l'Ajuntament i a la Generalitat, i donà l'ordre de cessar el foc. Finalment, diu que després de comunicar l'ocorregut al comandant militar, disposà la conducció per un sergent i vuit artillers de tot el Govern i Ajuntament i cap militar comandant Pérez Farràs i capità López Gatell, a la Comandància Militar.

A continuació vénen les declaracions fetes pel capità FRANCESC KUNHEL RAMOS, el capità LLUIS ALFEREZ CANETE, el tinent LLUIS QUIROGA NIETO, els quals coincideixen amb la declaració prestada pel comandant Unzue.

Ve a continuació una comunicació del GENERAL POZAS, instructor del sumari, en la qual fa un resum del que s'ha actuat.

Hi ha després la declaració del senyor FRANCESC RODA VENTURA, regidor de Lliga Catalana, el qual diu que ho fa per delegació del cap de la seva minoria, senyor Duran i Ventosa, i amb el propòsit que tenien tots els regidors de Lliga Catalana de declarar en aquesta causa.

Segueix el «parte» de les «operacions» redactat pel comandant Unzue, i a continuació un comunicat del general Batet al fiscal de la República, en el qual acompanya el «parte» en qüestió i dóna unes explicacions respecte de la forma com es procedí a la detenció del President i consellers de la Generalitat i de l'alcalde i regidors d'Esquerra. Diu que els detinguts entraven a la Comandància Militar sobre les set del matí i que es féu càrrec d'ells l'autoritat judicial militar, requisant l'«Uruguaya», on foren conduits als voltants de les tretze hores.

Ve a continuació un comunicat del sergent secretari de causes Dionís Casanoves.

Declaració del senyor Azaña

Segueix, seguidament, la declaració del senyor MANUEL AZAÑA, molt extensa, però que pot resumir-se dient que hi explica, sobretot, la seva estada a Barcelona aquells dies, la seva opinió contrària al moviment i el lloc on es trobava en produir-se aquest. Diu a preguntes que li són fetes, que els seus amics de Madrid l'aconsellaren que romangués uns dies a Barcelona perquè a la capital de la República corrien rumors d'una probable commoció que podria ésser perillosa per a ell. Diu també que en assabentar-se del propòsit del Govern de la Generalitat, ell no podia estar d'acord amb la proclamació que es va fer i fa unes consideracions de caràcter polític. I explica com va ésser detingut.

Altres declaracions i comunicacions

Hi ha també en el sumari una comunicació del Jutge comandant senyor ENRIC BIBIANO, instructor de la causa general de Barcelona. S'acompanyen al sumari una ordre del conseller de Governació d'incautació d'una Emissora, uns impressos amb el membret d'Exèrcit Nacional de Catalunya, un pla de les clavegueres, una ordre d'incautació d'Explosius, una relació de les armes curtes i llargues incautades en dues armeries d'aquesta ciutat, documents incautats a la Comandància de Sometents, ordre d'incautació de vehicles, instruccions als alcaldes, relació dels edificis públics que havien d'ésser ocupats i diversos documents més d'aquesta índole.

Continua un informe de la Delegació d'Hisenda, i una acta del jutge senyor Bibiano, referent a la incautació de diversos discos fonogràfics que es varen radiar la nit del 6 d'octubre, i el text dels quals es reprodueix.

A continuació figura un aute del Tribunal de Garanties en el qual es diu: Que vista la querella formulada pel Govern de la República contra el President de la Generalitat, senyor Lluis Companys, i consellers, afirmada la competència d'aquest Tribunal amb els pronunciaments que la Llei exigeix, es decreta la suspensió dels querellats en el càrrec de President i Consellers de la Generalitat i es designa ponent instructor del sumari al vocal senyor Gil Gil i Gil, i secretari, Joaquim Herrero.

Declaració del senyor Companys a bord de l'«Uruguay»

Ve a continuació la declaració prestada pel senyor LLUIS COMPANYS el dia 28 de novembre, quan ja es trobava empresonat a bord del vaixell «Uruguaya».

Diu que l'acord que ha donat lloc a aquest procés va ésser pres per unanimitat el dia 6 d'octubre, a les sis o set de la tarda, acord que fou subscrit per tots els consellers i llegit a les vuit en punt del vespre, des del balcó de la Generalitat. Diu que desconeix la manera com es va trametre al President de la República una còpia exacta del document llegit al balcó de la Generalitat, tota vegada que ell no la va trametre. Diu que després de donar lectura de l'acord del Govern de la Generalitat, va parlar breument el senyor Gassol sense que ho fes ningú més. I que d'aquestes allocucions es varen imprimir discos a l'estudi de Ràdio Barcelona.

El senyor Companys exposa els antecedents de caràcter polític que al seu judici justifiquen l'acord pres pel Govern de la Generalitat, que el jutge estima inoportuns en aquell moment i l'invità a abstenir-se de pronunciar-los, amb la reserva de fer-ho en el moment adequat, però el senyor Companys, respectiosament protestà d'aquesta determinació i digué que l'interessa fer constar que el que es proposà fou canalitzar una protesta que havia sorgit a Catalunya per una part, i per l'altra defensa la República i la puresa de línies de l'Estatut Català. Continua manifestant que en aquells moments, per l'efecte produït per la situació política i els manifestos de les forces republicanes de dreta i esquerra de Madrid, hi havia una gran excitació a Catalunya, havent-se celebrat diverses manifestacions, que foren reduïdes totes elles per la força i si l'excitació o l'alxecament no fou més gran es deu a què una gran massa de Catalunya confiava en la Generalitat. A aquest estat de coses tractà de donar una orientació, una finalitat canalitzadora. Declara també el senyor Companys que per la seva jerarquia política era el cap del moviment, assumint tota la responsabilitat que d'ell es pogués derivar.

Diu a continuació que les forces que hi havia a la Generalitat pertanyien a la institució catalana dels Mossos de les Esquadres, comanades pel comandant senyor Pérez Farràs, i que estaven a la seva disposició. Quant a les ordres que tenien aquestes forces eren les de defensar la Generalitat contra tot atac que se li pogués dirigir, tota vegada que mai no pogué suposar que fossin forces de l'Exèrcit les que entressin en col·lisió amb les que tenia a les seves ordres, puix que no sabia que s'hagués declarat l'estat de guerra, ja que ningú no li havia comunicat, ni havia rebut en aquest sentit cap requeriment, cap avís, cap notificació.

Segueix dient el senyor Companys en la seva declaració, i a preguntes del jutge instructor: Que en aquells moments hi havia la vaga general plantejada, que ell no va fer foc, però que, com ja ha dit, ho ordenà a les forces que ocupaven l'edifici de la Generalitat. Afegeix que després de començada la col·lisió sabé que les forces atacants eren forces regulars i que ordenà als Mossos de les Esquadres que continuessin defensant la Generalitat.

Diu també que no ha tingut coneixement de fulletons o llibres que puguin estimar-se com a preparatoris del moviment, i que ignora el que es diu del repartiment d'armes en diversos indrets de Barcelona. Fa referència a la conversa telefònica sostinguda amb el general Batet després de la proclamació feta i diu que és inexacte en part el testimoni del senyor Batet en el que es refereix a aquesta conferència, tota vegada que no va ésser la República Catalana el que es proclamà, i sí la República Federal Espanyola.

Es refereix després a les armes i diu que l'únic que sap és que en el «Butlletí Oficial de la Generalitat» s'havia publicat una ordre desarmant els antics Sometents i afegeix que encara que desconeix l'existència d'armes, en el cas d'assabentar-se'n no s'hagués alarmat, tota vegada que, com que estava traspassat l'ordre públic a Catalunya, les forces de Seguretat necessitaven el seu armament.

Diu també que no sap si el senyor Dencàs estigué present mentre ell va fer públic l'acord pres pel Consell, però del que sí està segur és que l'esmentat senyor no parlà pel micròfon installat a la Generalitat.

Al final d'aquesta declaració es diu: El senyor Companys, en acabar la seva declaració, expressa el seu desig que arribi el més aviat possible el moment oportú per a poder exposar els motius i antecedents polítics d'aquest problema, que considera fonamental per a judicar la seva conducta.

Després de les declaracions del SENYOR COMPANYS, continuen les declaracions prestades el mateix dia 23 de novembre, a bord del vaixell «Uruguaya» pels consellers senyors MARTI ESTEVE I JOAN LLUHI I VALLESCA, els quals amplien el que ja tenen manifestat en la seva declaració prestada pocs moments després de la seva detenció. El senyor LLUHI, en aquesta declaració, ha volgut també exposar els antecedents de caràcter polític que, al seu judici, justifiquen la seva conducta i la dels seus companys de la Generalitat, i iniciades aquestes manifestacions, el vocal ponent instructor estimà que no eren oportunes en aquest moment processal i que per tant no podien consignar-se. El senyor LLUHI manifestà la seva reserva, àdhuc fent una respectuosa protesta, per a formular-les en temps oportú, considerant que incumbeix a la seva defensa i que li seran permeses en el moment en què el Tribunal ho consideri pertinent, tota vegada que en ésser-li prohibit estimaria debilitada la seva defensa. Es llegeixen a continuació les declaracions dels senyors MARTI BARRERA, PERE MESTRES, VENTURA GASSOL i JOAN COMORERA, que, com els seus companys, són una ampliació de la declaració que ja tenen prestada moments després del seu empresonament.

Van a continuació noves declaracions del comandant JOSEP FERNANDEZ UNZUE i del capità FRANCESC KUNHEL RAMOS, els quals es ratifiquen en el que ja tenen declarat. A continuació es llegeixen les declaracions dels testimonis JOAN ERVERA ALONSO, MANUEL UROS ZAGUIRRE, ANTONI DEL OLDO MATEO i JOAQUIM SANCHEZ CORDOVES, tots ells de Ràdio Barcelona, i que no aporten dades d'interès. Es llegida una comunicació del director dels Serveis de Ràdio Barcelona, en la qual explica la incautació de l'Emissora que va tenir lloc el dia 5 d'octubre per ordre del conseller de Governació, i el que ocorregué durant aquells dos dies, fins al moment d'abandonar-la els que l'ocupaven. Figuren també en el sumari les declaracions dels operadors de la ràdio ROBERT NAYA i JULI MUÑOZ GOMEZ, que la nit del 6 al 7 d'octubre varen ésser amb el micròfon i corresponent equip a la Generalitat i a Governació, respectivament.

Segueix a continuació la declaració del diputat Sr. TAULER, en la qual aquest explica que es personà al Palau de la Generalitat el dia 6 d'octubre al voltant de les vuit del vespre i que pocs moments després el senyor Companys amb un sobre que portava a la mà li digué, ensems que li lliurava: «Tú mateix això de seguida al general Batet». Afegeix que va executar l'ordre i després donà compte d'haver-la acomplert al President de la Generalitat. Aquest li va dir que ja se'n podia anar i el declarant després de sopar va tornar a la Generalitat, d'on no es va moure, sense que pogués precisar altres detalls.

Figuren a continuació una declaració del Sr. J. MILLAS-RAURELL i unes certificacions del secretari de causes del jutge especial senyor Bibiano.

El senyor Companys demana ampliar les seves declaracions

Figura a continuació un escrit del senyor LLUIS COMPANYS adreçat al Tribunal de Garanties Constitucionals, en el qual diu que li interessa ampliar la declaració que té prestada en el sumari, la qual — no obstant la seva respectuosa protesta — fou fragmentària i insuficient, ja que per a establir judicis no n'hi ha prou amb conèixer fets, sinó la seva motivació. Essent essencial en tot delicte o falta la intenció criminosa, segons l'Art. Primer del Codi Penal, doncs només són delictes o faltes les accions o omissions voluntàries, penades per la Llei, als elements que remonten a la generació de l'acte polític ha de referir-se la instrucció.

Segueix a continuació la declaració del testimoni COMANDANT PEREZ FARRAS, a Pamplona el 29 de Novembre darrer.

El senyor PEREZ FARRAS explica el que ja té manifestat en anteriors declaracions o sigui que tenia ordre escrita del senyor Dencàs que no consentís sota cap concepte, que ningú entrés a la Generalitat. Explica que el general Batet estigué conversant amb el senyor Companys a la Generalitat el dia 6 d'octubre a les quatre de la tarda, si bé ell no sap el que varen parlar. Parla de la proclamació de la República Federal i de l'ordre que li ratificà l'aleshores conseller de Governació. Es refereix després al diàleg sostingut amb el comandant Fernández Unzue i diu que els soldats foren hostilitzats des d'uns terrats. Diu com ell va ordenar als seus homes que la seva missió era la de defensar-se. Explica com tingué lloc — en la forma ja coneguda — la capitulació de la Generalitat i el seu trasllat en companyia del Govern de la Generalitat a la Comandància Militar, on se li començà a instruir el procés.

Vénen a continuació una certificació del secretari del jutge especial de Barcelona, un escrit del senyor Barcia, defensor dels senyors Martí Barrera i Pere Mestres, sol·licitant reforma de providència, un escrit del fiscal de la República demanant el trasllat a Madrid dels processats. Unes relacions dels mosquetons recollits al Palau de la Generalitat i a l'Ajuntament, una relació numèrica de l'armament portàtil, municions i carregadors, recollits a la Generalitat, a l'Ajuntament i al Centre d'Estat Català del carrer de Corts.

Ve a continuació l'aute de processament i presó sense fiança del Govern de la Generalitat.

Tot seguit, es dóna compte d'una certificació de la Secretaria del Congrés en la qual es diu que el senyor Company és diputat, si bé no ha promés el càrrec encara. Figura a continuació una requisitòria citant el processat Josep Dencàs.

Declaracions indagatòries dels consellers

Segueix a continuació la declaració indagatòria del senyor MARTI ESTEVE. En ella diu que s'afirma i ratifica en les declaracions que té prestades en aquest sumari davant l'Autoritat militar i davant el vocal ponent. Diu a preguntes de l'instructor que de les reunions del Consell no s'aixecaven actes i que, per tant, no creu que consti en cap acta l'acord del Govern de la Generalitat que ha motivat aquest processament. Diu que l'acord pres pel Govern hou per unanimitat i sense que hi hagués la més mínima coacció damunt dels Consellers. Diu que no va veure el comandant Farràs fins a les dues o les tres de la matinada i que en començar els trets no estaven els consellers reunits. Acaba dient que quan foren traslladats a la Comandància militar el general Batet s'adreçà al President i li digué que els pobles quan volen la seva llibertat han d'obtenir-la per mitjans legals, a la qual cosa contestà el President: «General, no hem vingut aquí per a rebre consells».

Interessant declaració del conseller Lluhí

A continuació ve la declaració indagatòria del senyor JOAN LLUHI I VALLESCA, en la qual s'afirma i ratifica en el que ja té manifestat en les seves declaracions anteriors. A preguntes de l'instructor diu que no sap que s'aixequessin actes de les reunions que celebrava el Consell i que com que el més jove era el senyor Dencàs era aquell que prenia les notes, si bé ignorava si després es convertien en actes.

Manifesta que en les primeres hores de la tarda del dia d'autes, celebrà el President de la Generalitat una conferència amb el general Batet a la qual assistí el senyor Carreres Pons, en la residència del primer, de la qual entrevista i per referències del senyor Companys sap que es tractà de la situació que creava la vaga i de la detenció de trens a Vilanova i la Geltrú, pel que el general Batet li féu present les seves queixes, manifestant-li el President que s'havia produït a Barcelona una protesta general de tots els partits republicans, la qual cosa posava a la Generalitat en situació molt delicada, perquè el poble de Catalunya en general estava contrariat per la solució que s'havia donat a la situció política i que el fet d'haver volgut comunicar amb la Presidència de la República dos dies abans sense poder efectuar-ho donava la sensació d'inquietud en la política de la República, a la qual s'unia l'haver nascut un gabinet que no inspirava confiança als autèntics republicans, no obstant el qual, ell procuraria que es produís el mínim desordre possible. Això fou en termes generals el que ens digué, afegint que se li havia insinuat — no sé si pel senyor Carreres — la possibilitat de declarar l'Estat de guerra, que si bé no era contra Catalunya, s'admetia la possibilitat que l'Exèrcit ocupés les dependències i serveis de l'Estat a la regió, el que ens donà una sensació d'alarma per estimar aquest fet gravíssim, per a treure'ns l'Ordre públic principalment.

Parla de l'acord pres pel Govern de la Generalitat que diu fou conseqüència natural de la série de circumstàncies que al voltant de la situació política es produïren i s'estranya que hagi desaparegut l'original que anava signat per tots els components del Govern i en canvi l'ha vist publicat en una revista gràfica.

Es refereix després a la nit passada a la Generalitat i diu. Durant la nit, el comandant senyor Pérez Farràs va informar diverses vegades als consellers de la marxa dels successos i una d'elles manifestà que estaven disparant amb granades, sense que toquessin l'edifici de la Generalitat i que eren artillers. Quan es prengué l'acord de la rendició el President comunicà amb el general Batet, manifestant-li que considerava inútil la resistència i ens rendiem perquè no hi hagués més sang i com corresponent a les indicacions que li feu llavors el general Batet, el senyor Companys va dir que ell demanava clemència per a tots menys per a ell, que ni la volia, ni la demanava, ni la desitjava.

Segueix dient en la seva declaració, el senyor Lluhí, que el general Batet indicà al senyor Companys la conveniència que s'adrecés per la Ràdio a tot Catalunya, indicant que el Govern de la Generalitat havia capitulat per a evitar que seguís el foc, fent-ho així el President, després del qual el xòfer del comandant Pérez Farràs sortí al balcó amb un llenç blanc, essent-li feta des del carrer una descàrrega a conseqüència de la qual resultà ferit, tancant tot seguit el balcó, i el senyor Companys protestà per telèfon prop del general Batet el qual digué que tramet ria l'encarrec a les forces, no cessant en el foc fins que es tocà deturar el foc, que oí el declarant. Quan cessà el foc — segueix dient la declaració del senyor Lluhí — penetraren les tropes a la Generalitat. Els consellers es trobaven a les habitacions del President i com semblés que el comandant Fernández Unzue creguès que havia conquistat la Generalitat, el declarant l'advertí que s'havien rendit davant del general Batet, com podia comprovar-ho per telèfon, verificant-ho així, per la qual cosa el conseller senyor Mestres demanà la comunicació.

Seguidament foren conduïts a Capitania General per la Via Laietana, custodiats per quatre parelles d'artillers, manats per un sergent, i acompanyats d'un policia de paisà o un membre d'Acción Ciudadana, i foren objecte d'injúries en arribar a Capitania per part de l'oficialitat de la Guàrdia Civil, en vista de la qual cosa el sergent que els custodiava els ordenà continuar per la vorera per tal d'entrar per la porta principal perquè creia que la situació era difícil, fins el pint que un alferes de la Guàrdia Civil que tenia una pistola a la mà, descompost, apuntava amb l'arma els detinguts que anaven en primer rengle, entre els quals es trobava el propi senyor Lluhí.

«L'Autonomia de Catalunya només és viable dintre una República liberal...»

Interrogat si havia de fer alguna altra manifestació digué, que la seva adhesió a l'acord de la Generalitat nasqué de la convicció sostinguda sempre pel processat que l'autonomia de Catalunya només és viable dintre d'una República liberal i democràtica, i que aquesta a Espanya només pot subsistir si té un fort contingut d'avenç social. Afegeix que la situació creada a Espanya per les eleccions del 19 de novembre amb el triomf de partits polítics de dubtós republicanisme i d'ideologia contrària a la que era essència de la República, donà a tots els republicans catalans la sensació que la República entrava en una época de perill que podia traduir-se en l'autonomia. Per aquest temor que la vida de la República i de l'autonomia es veiessin amenaçades, fou pel que després de mort el senyor Macià es constitui a Catalunya un Govern de coalició de tots els republicans d'esquerra de Catalunya, anant a les eleccions municipals coaligats aquests partits que tingueren majoria a tot Catalunya. Les relacions amb el Govern de la República eren, com és natural, d'absoluta lleialtat sempre i quan tinguessin a la Generalitat la convicció que el Govern de la República era un Govern que la defensaria en tot moment. Demostració d'aquesta actitud fou l'adoptada pel Govern de la Generalitat el mes de febrer del corrent any.

Segueix dient que quan estigué a Madrid s'assabentà el processat — el dia següent del discurs que pronuncià el senyor Prieto al Cinema Pardiñas — que existia un gran estat d'excitació perquè es temia un moviment socialista immediat i per persones que mereixen absoluta confiança al processat sabé que hi havia recels respecte de l'actitud que adoptaria la Generalitat si es produïa el moviment que es temia. Davant d'aquest recel es posà en comunicació per telèfon amb el President de la Generalitat senyor Companys, i li donà compte del que passava i de la conveniència que per part de la Generalitat es donés seguretat al senyor Martínez Barrio com a ministre de la Governació, de la seva actitud. Així ho va fer el senyor Selves que era aleshores conseller de Governació, de la qual cosa el Sr. Martínez Barrio donà compte al Consell i en la nota oficiosa del Consell celebrat el dia següent es feia referència a aquesta comunicació i a la satisfacció amb què es veu aquesta actitud de la Generalitat.

Davant la dissolució de Constituents

Posteriorment, quan la crisi del Govern del senyor Lerroux, durant la seva tramitació, sorpresos alguns consellers, entre ells el que declara, d'algunes declaracions que semblaven coaccionar la lliure voluntat del President de la República dient que si no es dissolien les Corts a Espanya s'originaria una guerra civil i davant notícies i rumors fundats de possibles determinacions del President de la República en sentit de dimitir, s'acordà que el President de la Generalitat fes una declaració dient que el Govern de la Generalitat estava al costat de la República, declaracions que publicaren els periòdics i que foren comentades. Aleshores rebérem un avís telefònic de persones de confiança de Madrid, en el qual hom donava compte del temor que fos declarat l'Estat de Guerra i indicant-nos la conveniència que comprovéssim a la Presidència de la República si el decret havia estat portat a la signatura del President.

Posteriorment — segueix dient la declaració del senyor Lluhí — trobant-me jo a Madrid durant el mes de juny, en una conserva que vaig mantenir amb el senyor Prieto m'assabentà aquest que hi havia el temor per part de tots els elements republicans que havien celebrat diverses reunions, amb exclusió dels radicals, que es produís un acte de força contra el President de la República o contra la República. Aquests temors havien arribat a la Presidència de la República per quant el Cap de l'Estat, parlant amb el senyor Ferran de los Ríos, l'havia advertit de la necessitat que prenguessin precaucions personals els senyors Prieto, Largo Caballero i Azaña, perquè en cas que es produís un acte de força o un desordre, no poguessin aquests senyors ésser objecte d'un atemptat personal. El senyor Prieto em digué que havia arribat a tal extrem aquest temor que els amics del senyor Azaña havien acordat aquella tarda que sortís cap a Barcelona en automòbil, perquè la seva vida perillava. Davant d'això jo vaig anar a casa del senyor Azaña, no aconseguint parlar amb ell però em vaig assabentar que s'havia ajornat el viatge preparat. L'endemà a la tarda al café Regina, el senyor Prieto em digué que acabava de venir de la Casa Militar del President de la República, advertint que tots els militars republicans es posessin l'uniforme i fossin a les seves cases perquè es temia que aquella tarda es produís un cop de força contra el President de la República i es desconfiava del ministre de la Governació senyor Salazar Alonso. El senyor Maura em digué també la seva convicció personal que cap republicà no havia de tenir confiança en la CEDA ni en el senyor Gil Robles per considerar que aquest estava d'acord amb l'ex-rei, cosa que li havia escapat dir al seu germà Honorio en un article a «A.B.C.» i que ell estava segur que la Ceda no entraria al Poder perquè el President de la República no li ho permetria sense abans haver-se presentat a unes eleccions amb el caràcter de republicans.

Teniem coneixement — segueix dient la declaració — que per part dels caps dels partits republicans, excepte el radical, s'havia tramés una comunicació al President de la República fent-li veure la gravetat que representava el lliurament de comandaments importants de l'Estat, a persones l'afecte dels quals al règim no solament se'n tenien dubtes sinó que gairebé es tenia la seguretat que eren contràries a la seva significació i la necessitat que es procurés donar un canvi a l'orientació política de la República. En la setmana anterior a la crisi es produí a Barcelona un fet greu que fou l'ordre donada per la Direcció General de Seguretat, en compliment de la disposició del ministre de la Governació a la Guàrdia Civil al servei de la Generalitat, perquè practiqués escorcolls relacionats, segons es deia, amb el contraban d'armes, i segons les nostres notícies que crec exactes, el general cap de la Guàrdia Civil de Catalunya contestà dient que d'acord amb el traspàs de serveis, els de la Guàrdia

L'òrgan periodístic de la democràcia catalana és LA HUMANITAT

"La Generalitat tractà solament de defensar la República democràtica i l'autonomia de Catalunya..." - declarà Companys en el sumari

Civil en la regió autònoma només els podia disposar el conseller de Governació i sentint-ho molt no podia complimentar l'ordre que rebia, i davant la gravetat d'aquest fet reuní els caps de la Guàrdia Civil als quals donà compte del que queda relatat.

Un acord que no es pogué comunicar a S. E.

En tenir nosaltres coneixement del mateix — segueix dient la declaració — ens semblà igualment greu, tant que s'acordà en Consell que jo donés compte al President de la República, amb motiu de la meva assistència a la Junta de Seguretat que anava a celebrar-se a Madrid, convocada pel ministre de la Governació, del succeït, contestant-me el senyor Rafael Sànchez Guerra en complimentar aquest encàrrec, que el President havia sortit per a presenciar les maniobres militars que se celebraven a Valladolid i hauria d'anar després a Salamanca per tal d'assistir a l'homenatge al senyor Miquel de Unamuno, pel que no podria rebre'm fins el dilluns o dimarts de la setmana següent. Continua dient el declarant, que en arribar a Madrid — no recorda el dia—s'assabentà que en el moment de preparar-se a prendre el tren la nit anterior els senyors Azaña, Prieto, De los Ríos i Domingo, que venien a Barcelona per assistir a l'enterrament del senyor Carner, essent a l'estació, reberen un avís del senyor Sànchez Roman i Martínez Barrio, que tenien el temor fonamentat que aquella nit es perpetrés un cop de força i tal era la convicció que tenien que recomanaven als amics d'aquests senyors que baixessin a l'estació de Saragossa per a comprovar si ells anaven en el tren, temerit que es cometés un atemptat contra les seves persones, tenint notícia el declarant que així ho feren els amics d'aquests senyors.

El senyor Comorera que es trobava a Madrid, donà compte al declarant que en una conversa amb Martínez Barrio aquest li havia dit que discretament tenia garantia la seguretat que la Ceda entraria a formar part del Govern per quant el President de la República no mantenia el criteri anterior. Produïda la crisi i davant de les notícies que es rebien a Madrid en el transcurs de la mateixa, sobre que s'anava a formar un Govern semblant al que després es formà, considerant el fet de gravetat per a la República i per l'autonomia de Catalunya davant les reiterades manifestacions que havien fet els dirigents de la Ceda, principalment el senyor Gil Robles en l'Assemblea de l'Institut Agrícola de Sant Isidre a Madrid sobre que l'Estat havia d'incautar-se de l'Ordre públic a Catalunya i que havia de fer-se revertir a l'Estat els serveis de Justícia i Ensenyament, en la part que havien estat traspassats i per la repercussió que l'entrada de la Ceda al Govern tindria en l'opinió pública catalana, s'acordà que el President de la Generalitat adrecés una comunicació telegràfica al Cap de l'Estat advertint-li amb tot el respecte, les conseqüències que a Catalunya podria produir l'entrada al Poder d'elements la lleialtat dels quals a la República no mereixia confiança i la significació dels quals era contrària a la Constitució i a l'Estatut, i en intentar el senyor Companys comunicar per l'aparell Hugues de la Presidència de la Generalitat amb el gabinet telegràfic de la Presidència de la República, se li contestà pel Centre Telegràfic de Madrid que el gabinet de la Presidència no funcionava i que se'ls comuniqués a ells i que ells s'encarregarien de trametre-ho.

Això donà a la Generalitat la sensació que el que passava realment era que estaven intervinguts per Governació les comunicacions amb la Presidència de la República i per això es contestà que no interessaven els intermediaris, i es comunicà per telèfon al senyor Sànchez Guerra, secretari general de la Presidència de la República. Afegeix el declarant que del que refereix s'ha r'haver trobat a la residència del President de la Generalitat, la cinta telegràfica i, en tot cas, estarà també la cinta al Centre Telegràfic de Madrid.

A la tarda del dia 4 arribà la notícia de la constitució del nou Govern i es temia que l'opinió catalana reaccionés en contra, i així es produí, junt amb el manifest de tots els republicans trencant les seves relacions amb les institucions de la República, que augmentà el volum de la protesta popular de Catalunya, la vaga general i la necessitat per part del Govern de la Generalitat, almenys a judici del processat, sense que pugui afirmar que aquest fou el motiu que tingueren els altres consellers per a prendre idèntica actitud, que o bé havia de posar-se al davant de la voluntat popular, reprimint una protesta que compartia el Consell, des del punt de vista polític i ajudant un Govern que a judici de la Generalitat, representava una traïció a la significació autèntica de la República, o bé havia d'exposar-se al fet que el moviment de protesta general a Espanya, i també produït a Catalunya, derivés a una situació caòtica, perillosa i anàrquica, i per això es prengué l'acord de realitzar un acte que consideraven que servia per a garantir en absolut l'ordre públic a Catalunya, davant de l'opinió popular que tornava a situar les coses dintre de les línies fonamentals de la Constitució, de l'Estatut i de la República del 14 d'abril.

Altres declaracions

Ve a continuació la declaració del senyor MARTI BARRERA. Diu en ella que s'afirma i ratifica en les declaracions que té prestades davant l'autoritat militar i el vocal instructor, afirma que no s'aixecaven actes de les reunions del Consell Executiu de la Generalitat, que l'acord se ha donat lloc al processament fou pres per unanimitat, i que quan començà el tiroteig no veié el comandant Pérez Farràs i que es reuní amb els seus companys, sense que pugui aportar cap altra dada d'interès.

Ve després la declaració del senyor VENTURA GASSOL. Com els seus companys s'afirma i ratifica en les declaracions que ja té prestades, que fa referència de l'entrevista que tingué el senyor Companys amb el general Batet i amb el delegat de l'Estat a Catalunya, que l'acord que ha motivat el processament es prengué per unanimitat sense pressió de cap mena, atenint-se a les conseqüències del fet que de la signatura es deriva. Diu que la nit del 6 d'octubre velé el comandant Pérez Farràs assabentant-se de l'atac de què era objecte la Generalitat; ignorant de quina classe de forces eren i que si es rendiren al general Batet fou per creure que era l'autoritat a qui havien d'adreçar-se, no fent res perquè cessés la lluita.

A continuació segueix la declaració del senyor JOAN COMORERA. S'afirma i ratifica també en les declaracions prestades anteriorment. Conèix per referència la reunió del senyor Companys amb el general Batet i el delegat de l'Estat senyor Carreres Pons, i afirma que l'acord llegit al balcó de la Generalitat es prengué per unanimitat i creu que en fer-ho realitzaven un acte en defensa de la República. Diu que la nit del 6 d'octubre ignorava que s'hagués proclamat l'Estat de guerra, i que en aquell moment el més lògic era suposar que es tractés d'alguna força sublevada la que feia foc contra la Generalitat. Diu també, que pogueren sortir de la Generalitat, però que no ho feren perquè preferiren arrostrar les conseqüències de la seva actitud.

A continuació ve un escrit del senyor Gassol designant com a defensor el lletrat senyor Ruiz Funes. En igual sentit un altre escrit del senyor Martí Esteve. Un altre escrit del senyor Barrera, designant com a defensor el lletrat senyor August Barcia. També es llegeix un certificat de l'Ajuntament de Barcelona dient que el President i consellers de la Generalitat, són persones de bona conducta. Hi ha un altre certificat de l'Ajuntament de Barcelona sobre els edificis que han resultat amb desperfectes. Un altre certificat que dóna compte d'haver-se apoderat del Departament de Justícia i Dret i del Palau del Parlament una companyia del Regiment d'Infantería núm. 34.

Continua una diligència de constitució del Jutjat especial en el vaixell «Uruguay» per al reconeixement dels processats i inculpats en aquesta causa. També una instància del doctor Alfred Rocha per a visitar assíduament el senyor Lluhí en vista del seu estat de salut. Es llegeix una ordre del senyor Dencàs al comandant del Mossos de les Esquadres. Un certificat de bona conducta de l'Alcalde de Vilanova respecte del conseller senyor Pere Mestres. Es llegeix també una carta d'un Grup de Republicans Federals adreçada al senyor Companys.

Un informe del general Batet

A continuació ve un informe del general Batet al vocal ponent instructor del Tribunal de Garanties Constitucionals, en el qual fa una relació dels fets en la forma ja coneguda. En ell es parla de diversos preparatius i finalment d'una conferència entre el signant de l'informe i el senyor Lerroux, sostinguda a tres quarts de vuit del dia 6 d'octubre, que diu hagué de suspendre's perquè en aquells moments estava pronunciant el seu discurs el President de la Generalitat i vollen conèixer el resultat de la seva allocució, i que en vista de la mateixa, en arribar a la Comandància Militar va cridar l'auditor i quan es prenien les primeres mesures per a declarar l'Estat de Guerra va rebre per telèfon el requeriment del President de la Generalitat, perquè amb totes les forces comandades per mi em posés a les seves ordres per haver proclamat la República Federal. Diu que contestà que aquest assumpte el considerava d'extrema gravetat i que necessitava un termini per adoptar la seva resolució. Diu que minuts després es presentà el senyor Tauler amb un plec del President de la Generalitat i que li digué que es prenia el major temps possible per a respondre-li.

Continua l'informe relatant l'ocorregut aquella nit a les Rambles i a la Plaça de la República amb la rendició de la Generalitat. Segueix dient l'informe que després el comandant Fernández Unzue en virtut de les seves ordres disposà que el President de la Generalitat i tots els que l'acompanyaven, així com l'alcalde de Barcelona amb els regidors fossin conduïts com a presoners a l'edifici de la Comandància Militar i a la meva disposició, el que s'efectuà essent escoltats per forces de l'Exèrcit. «Una vegada en aquesta Comandància — diu — en arribar al meu despatx el President de la Generalitat i l'alcalde vaig donar la mà al primer apretant-la ben fort, i atraient-lo vers a mi, li vaig dir en to sever i de dolor: Què heu fet, Companys? No sabeu que per la violència no s'aconsegueixen mai els ideals, encara que siguin justos, i si sols per la legalitat i la raó, que com aquest sol que ens il·lumina, són llum i far que guia els pobles pel camí del progrés? El senyor Companys em respongué: «General, no hem vingut ací per a rebre consells». I jo vaig replicar: Si no és per vós, que ja sé que no els rebeu ni els ateneu, és perquè la meva ànima i el meu cor senten en aquest moment la necessitat d'expressar-ho.»

Fa després aquest informe relació d'altres tiroteigs haguts en diversos llocs de la ciutat i finalment parla de l'ocupació de la Conselleria de Governació. Respecte d'això diu: A la Conselleria de Governació estava reunit el nucli principal de l'anomenat Exèrcit Català, amb els seus caps més destacats. A l'auba es feren vuit dispars d'artilleria amb granada trencadora sobre Governació i els rebels tragueren bandera blanca i es lliuraren a una companyia de guàrdies d'assalt. Molts paisans sortiren de l'edifici i fugiren pels carrers immediats, contra els quals no es va fer foc.

En una extensió digna de constatar l'informe del general Batet relata tots aquells fets que tingueren lloc a la nostra ciutat la nit del 6 i la matinada del set d'octubre. També fa referència als fets ocorreguts a les comarques catalanes, encara que d'una manera més superficial.

Finalment, acompanya a aquest informe diversos documents que van numerats. El document número 1 és del coronel del regiment 1er. de Muntanya, sobre la detenció d'un automòbil que els havia infundat sospites, i el document número 2 és la resposta del Conseller de la Governació, sobre aquest afer. El document número 3 reprodueix una conversa entre el comandant d'Estat Major d'aquesta Divisió i el sots-secretari de Governació. El número 4 fa referència a instruccions de caràcter reservat a les forces de l'Exèrcit.

Conferència entre Lerroux i Batet, interessantíssima

El document número 5 és la reproducció de la conferència sostinguda per teletyp entre el senyor Lerroux i el general Batet el dia 6 d'octubre, a les vuit i deu minuts del vespre. Diu així:

«Barcelona. — Aquí Madrid, hi ha l'aparell els Sots-secretari.—Ara mateix s'avisa el senyor Carreres. —El senyor Carreres a l'aparell.—Es precís que avisi imediatament per un encàrrec personal al general Batet i que vingui a l'aparell amb el President del Consell de Ministres. —Ara mateix hi vaig. — Així que arribi que ens avisi. — Esperem. — Escolti Madrid, aquí Carreres, el general Batet és a l'aparell. — A la parla el senyor President del Consell de Ministres. — Aquí present el general de la Quarta Divisió que, honorat es posa a les seves ordres en absolut. — El Govern de la República ha près l'acord de declarar l'Estat de Guerra a tot el país i amb totes les seves conseqüències, però la notícia o l'execució es reserva o s'ajorna fins parlar amb V. E. segons tenia convingut i jo li prego que em digui el temps de què necessita disposar per a realitzar a Catalunya la consegüent declaració de l'estat de guerra.

—Si volen i el Govern ho creu precís i urgent, ara mateix. Si no és tan urgent, dintre de tres hores, es a dir, a un quart de dotze. — El Govern té notícies suficients de les actituds i acords de la Generalitat en diversos aspectes que m'inspiren el major recel i altres notícies de l'exactitud de les quals no pot entretant respondre ,segons les quals, en aquest mateix moment, el senyor Azaña allotjat i isolat segons es diu a l'Hotel Colom, està amb altres companys i d'acord amb el senyor Companys i el seu Govern redactant un manifest que se suposa qed tindrà caràcter sediciós. — La Delegació que ha anat d'aquí en començar actuar d'acord amb el senyor Carreres, ha trobat sospitoses facilitats essent la més sospitosa la d'haver demanat un termini per actuar a fi de protegir les vies fèrries i restablir la seva circulació fins les dotze de la nit. — Amb aquesta informació, (el Govern que confia en la lleialtat de V. E. en la seva prudència en la seva energia li concedeix el marge necessari perquè procedexi com estimi més convenient a l'interès de la pàtria, de la República i de Catalunya, salvaguardant la pàtria, l'ordre públic i l'honor de l'Exèrcit.

»La notícia del termini i quantes ha exposat V. E. les conexia i sospitosa s'ha fet a mi la primera havent-ho exposat al senyor Carreres. —Per a proclamar l'Estat de Guerra així que el Govern vulgui pot fer-ho. En aquests moments està parlant al poble des de la Generalitat el senyor Companys. — Veurem en quina actitud es manifesta i sigui la que sigui es declara l'estat de guerra. — En aquests moments trenca el senyor Companys tota relació amb el Govern Central i proclama des del balcó de la Generalitat l'Estat Català .— Vaig, doncs al meu despatx per a proclamar imediatament l'estat de guerra. — Conforme, energia i sort. — Envii'm el decret proclamant-lo a dos quarts de nou. — Li serà tramès en aquesta forma i es confirmarà per correu, però procedeixi com si ja estigués declarat. — En aquest moment el general Batet s'ha retirat al seu despatx.—Complirà les vostres ordres.—Digui vostè, amic Carreres, al general Batet, que no necessita l'autoritat del Govern per a procedir i que en té prou amb aquesta autorització. — Molt bé, així se li dirà. —Ací quedo sempre a les seves ordres fins on sigui precís. — Ja ens tindrà al corrent del que hi ha. —Adeu, estiguin tranquils que constantment anirem comunicant quantes notícies poguem recollir.»

Ve a continuació un informe del Delegat de l'Estat a Catalunya senyor CARRERES PONS. En ell fa història de la gestació del moviment. Diu que el punt inicial fou el fall del Tribunal de Garanties declarant la nullitat de la llei de Contractes. — En aquest informe es diu que a partir d'aquell moment varen anar-se fent preparatius. El senyor Azaña celebrava banquets i converses amb els de la Generalitat. —Va explicant les diverses entrevistes i conferències que celebrà aquells dies i el curs dels esdeveniments, així com també la sortida del sometent al carrer i el repartiment de les armes a gratzient. Parla també en el seu informe de les mesures que calia prendre pel normal funcionament del servei de ferrocarrils i de les entrevistes que tingué amb el Sr. Companys i més tard amb el Conseller de Governació, i de les coses que observà en el temps que romangué en aquest Departament. Segueix parlant de les reunions amb el general Batet i altres caps de forces, i de la conversa per teletyp entre el general Batet i el senyor Lerroux, i finalment fa un relat dels fets ocorreguts en forma molt semblant a la de l'informe del senyor Batet.

A continuació hi ha l'aute de processament del senyor Companys.

Tot seguit una declaració del President al Parlament Català senyor JOAN CASANOVAS. Segueixen declaracions dels testimonis JOSEP BADOSA MONMANY, JOSEP MILLAS RAURELL, CONCEPCIO MATEU RICARD, JOSEFINA DEO LAGUENS MARIA DURAN BACH, CONCEPCIO PIQUET ROMERO i ELVIRA CURELL GARCIA, mecanògrafes de Governació. Hi ha a continuació un dictamen pericial de dos arquitectes sobre els danys causats a la façana de l'Ajuntament i una diligència de Constitució del Jutjat especial en el Palau de la Generalitat.

Nova declaració del senyor Lluís Companys

La situació d'octubre

Ve a continuació la declaració indagatòria del senyor LLUIS COMPANYS el qual s'afirma i ratifica en les manifestacions que ja té fetes. Diu que per a enjudiciar l'actitud del Govern de Catalunya el dia sis d'octubre, és imprescindible recordar la situació que s'havia creat com a conseqüència del procés seguit per la política espanyola en els darrers temps i pel triomf que, en una part del país, havien obtingut unes forces confusionàries que no havien votat la Constitució, que sostenien una concepció de l'Estat contrària a una República democràtica i que es presentaren a les eleccions abstenint-se de fer cap declaració republicana i aliades amb monàrquics i tradicionalistes, obtenint així la representació numèrica que conseguiren, a més que les esmentades forces anaren adquirint una estructura de formació combativa, a base de discursos heroics, exhortacions a la disciplina bèl·lica, imprimint a tots els seus actes una tonalitat feixista.

La Generalitat tractà solament de defensar la República democràtica i l'autonomia de Catalunya...»

Que tot això produïa gran alarma en una part de l'opinió, que havia lluitat per l'adveniment de la República, singularment a Catalunya, i en el processat d'una manera molt especial, puix que ha passat 20 anys de presó en presó pels seus ideals republicans i proclamà la República el dia 14 d'abril a Barcelona bastants hores abans que es proclamés en cap altra capital d'Espanya, o sigui al migdia, hissant al balcó de les Cases Consistorials de Barcelona la bandera republicana i ordenant fos radiat a tot Espanya. Diu també que l'interessa fer constar que la Generalitat tan sols tractà de defensar sempre la República democràtica i l'autonomia de Catalunya oposant-se a tot intent, cert o suposat, de dictadura o de força que tractés de destruir les essències constitucionals nascudes a l'impuls de l'esforç vital del 14 d'abril, creient a més que l'Estatut de Catalunya sols pot prosperar en una República liberal i democràtica.

La posició tradicional de la Generalitat

Afegeix que durant el mes de febrer del 1934 estant a Madrid el Conseller de Justícia, senyor Lluhí, es parlà d'un moviment socialista, telefonant l'esmentat Conseller al declarant per assabentar-lo, ja que a més, es rumorejava que la Generalitat participava en aquest moviment, en vista del qual el declarant ordenà al senyor Selves, Conseller de Governació, que telefonés al Ministeri de la Governació de la República desmentint aquest rumor, fent-ho així, i això motiva el que en la nota oficiosa facilitada amb la referència del Consell de Ministres celebrat, s'incluís un paràgraf en el qual el Govern es complavia per l'actitud del Govern de la Generalitat. Diu que quan l'anomenada crisi de l'amnistia circularen també greus rumors, que foren recollits per la Premsa, i el declarant s'apressà a fer unes declaracions a la Premsa, destacant que Catalunya estava al costat de S. E. el President de la República. Diu també que en dues converses sostingudes amb el senyor Guerra del Río que era llavors ministre, el declarant li manifestà que si eren cridades al Poder, cosa que no creia, forces que no haguessin sortit a les eleccions com a republicanes i havien mantingut campanyes contra l'Autonomia, anunciant la desaparició o disminució de l'Autonomia i que tenien com a suport de la seva força i del seu prestigi la Premsa i el sector monàrquic, a Catalunya es crearia una situació greu perquè la protesta podria sorgir unànim i espontània.

Diu també en la seva declaració el senyor Companys que els diaris tradicionalment republicans de Madrid venien fent una campanya insistent, advertint el perill i dient que aquelles forces procurarien, primer, influenciar el Govern, després penetrar en ell, i més tard, apoderar-se dels ressorts de l'Estat; que en aquestes circumstàncies, en aquest estat d'ànim, arribà la crisi del Govern Samper que fou seguida des del primer moment, amb una ansietat i una expectació extraordinària per tot Catalunya.

Impossibilitat de comunicar a S. E. l'estat d'ànim de la democràcia catalana

Afegeix que el dia 4 d'octubre, a les dotze, reuní els Consellers de la Generalitat, pel qual, des del despatx de la Generalitat, on estaven reunits cridà el declarant al Secretari de S. E. senyor Rafael Sànchez Guerra, dient-li que anava a trametre una nota, per l'aparell Hugues—que hi ha a la Generalitat—a S. E. avançant que el que desitjava elevar a S. E. era la impresió del declarant que, si eren cridats al Poder elements de dubtós republicanisme, podia originar-se una situació catastròfica a Catalunya i seguidament es traslladaren al despatx particular del declarant, a la Residència, on està installat l'aparell Hugues, intentant trametre al senyor President de la República una nota en la que, respectuosament, se li exposava aquest estat d'ànim, contestant des de la Central Telegràfica de Madrid, que l'aparell Hugues de la Presidència de la República no podia obrir-se, encarregant-se de trametre la nota que se'ls trametés, pel que el declarant consultà amb els Consellers, acordant-se, i així es comunicà a la Central de Madrid, que no interessaven intermediaris.

A una pregunta del senyor Vocal ponent respon el senyor Companys que la cinta de l'aparell Hugues en què consta aquesta conversa, ha desaparegut, però pot provar-se la seva certitud, a més d'haver parlat abans i després amb el senyor Sànchez Guerra, per l'empleat que manipulava l'aparell, el nom del qual no recorda el declarant.

Continua dient que immediatament tornà a cridar per telèfon al senyor Sànchez Guerra, donant-li compte que havien intentat comunicar amb S. E. i de la resposta de la Central Telegràfica de Madrid, pel que abandonava aquesta intenció, tota vegada que en definitiva no era més que per a fer-li present la inquietud que produïa en el Govern de Catalunya la possibilitat, encara que no creia en ella, que fossin cridats al Poder elements que no tenien una representació republicana i les propagandes anteriors, dels quals havien sobressaltat la consciència republicana de Catalunya tan extraordinàriament sensible.

L'efecte de la solució de la crisi d'octubre a Catalunya --- Les notes de les esquerres espanyoles

Segueix dient que el mateix dia 4 trobant-se al Parlament de Catalunya a les sis o les set de la tarda, el declarant rebé notícies de la solució de la crisi, i fou extraordinari l'efecte que produí a Catalunya, ja que aquella mateixa nit sorgiren manifestacions, que el declarant ordenà dissoldre per la força pública, i en vista d'això, aquell dia o el següent es dirigí per ràdio a l'opinió demanant que no pertorbés l'ordre i que mantingués el poble la seva assistència al Govern ; que el dia 5 esclatà la vaga general al migdia si bé alguns obrers no abandonaren el treball i durant tot aquest dia el processat continuà rebent notícies d'intents de manifestació, així com d'haver esclatat la protesta en alguns punts de Catalunya, augmentant l'excitació a mesura que avançava el dia 5, essent major l'exaltació el dia 6; que aleshores es tingué coneixement a Barcelona per la Premsa de les declaracions de totes les forces republicanes tradicionals, a excepció del Partit Radical, i de tots els homes que havien constituït els Comitès revolucionaris anteriors al 14 d'abril, com els senyors Maura, Sànchez Roman, Martínez Barrio i altres, que en tons més o menys violents proclamaven, en frase calcada uns d'altres, que trencaven tota relació amb les institucions.

La vaga general del 5

El senyor Vocal ponent li pregunta si és cert que la vaga iniciada el dia 5 fou emparada per elements que estaven al servei de la Generalitat, els quals la fomentaven i imposaven en comerços, indústries i àdhuc en ferrocarrils, contestant el declarant que el sentiment de la vaga penetrà d'una manera espontània en tot l'element obrer de Catalunya, essent evident que entre aquests elements n'hi havia molts que pertanyien al partit polític i a l'orientació política que el Govern significava, i encara hi pogué haver elements de més o menys relació amb la Generalitat que se sentissin absorbits per la vaga i que la propugnessin i la facilitessin, però sempre contra tota ordre oficial de la Generalitat de Catalunya.

A la pregunta del senyor ponent instructor sobre si la Generalitat donà alguna ordre que impedís això als elements que d'ella depenien, i poguessin simpatitzar o recolzar la vaga, contesta que per dues vegades s'adreçà el declarant, per mitjà de la ràdio, com pot veure's, a tots els diaris, al poble, i demanà que es mantingués l'ordre i que hom s'abstingués de fer manifestacions, si bé cap vegada no donà ordres relacionades amb la vaga general, perquè no estava en els seus mitjans ni en els seus propòsits, i no féu tampoc cap coacció perquè els obrers es reintegressin al treball, perquè tampoc no era en els seus mitjans, en els seus propòsits ni en la seva conducta. A altres preguntes del senyor Ponent, diu que Governació no podia de cap manera impedir una vaga, i que no es realitzaren coaccions de cap mena; que és possible que la F. A. I. fos oposada a la vaga, però adverteix que sempre havien tingut notícies que aquest agrupament estava en combinació amb elements monàrquics.

La protesta naixia d'una alarma, d'uns sentiments que el Govern de Catalunya compartia

El declarant continua dient: Que els manifestos dels partits republicans produïren a Catalunya una gran impressió, i es considerà, per les frases calcades en tots i per l'oportunitat, com una consigna i un crit urgent d'alarma; que del dia 5 al 6 augmentà el sobressalt de la gent, s'intensificà la vaga i engrossiren les manifestacions, i es tingué la sensació que si no es produïen fets de major violència era perquè una gran part de l'opinió protestatària tenia confiança en el que pogués fer per a salvar al seu judici la República i l'Autonomia el Govern de la Generalitat. A preguntes del senyor Ponent, diu no saber si pel senyor Dencàs es comunicava a Madrid el dia 6 que a Catalunya no passava res, malgrat la situació que s'advertia, i nega el processat que per la seva part es comuniqués al Govern aquesta notícia, ja que amb el Govern de Madrid no hi tingué cap conversa, ja que no el cridà el Govern ni rebé tampoc cap requeriment, indicació, ni pregunta. Afegeix el senyor Companys en la seva declaració que el senyor Dencàs no donà tampoc al declarant ni als altres consellers compte de les seves gestions, com podien afirmar-ho aquests. Continua dient que el dia 6 s'havia ja proclamat la República Catalana en algunes poblacions, en altres la socialista, i algun Ajuntament havia caigut a mans de la F. A. I., i el declarant reconeix que el Govern se sentia sense força moral—el Govern de la Generalitat—per a reduir per la violència la protesta que s'exterioritzava, car naixia d'una alarma i d'uns sentiments que el Govern compartia; si bé volia evitar que derivés en una situació caòtica, amb els protestataris dispersos, sense finalitat i sense dirigents.

«L'estat de guerra no seria una mesura adoptada contra Catalunya» ---digué el general Batet al President Companys, la tarda del 6

Segueix dient que per a les quatre de la tarda del dia 6 estava convocat el Govern de la Generalitat a fi de decidir sobre el moment que es travessava, i rebé el declarant, a dos quarts de quatre d'aquella tarda, la visita dels senyors Batet i Carreres Ponç, i el general Batet li manifestà, en presència del senyor Carreres Ponç, que si arribés el moment en què fos necessari declarar l'estat de guerra, no seria una mesura adoptada contra Catalunya i la seva autonomia, ja que, al contrari, es procuraria obrar d'acord amb el declarant, sinó per l'estat general que pogués presentar-se a tot Espanya. El senyor Companys contestà al general Batet que, naturalment, es tractava d'un problema essencialment de la política general espanyola, i ensenyà a tots dos visitants la cinta telegràfica de l'intent de conversa amb S. E., i lamentà no haver pogut comunicar directament i més recordant que en una ocasió havia estat advertit el declarant, per persona oficiosa, que si arribava la declaració de l'estat de guerra interessava preocupar-se de saber si s'havia fet amb la signatura del President de la República, i afegí que tan general era el problema, que s'havien publicat en els diaris com devien haver-los llegit, uns manifestos de tots els republicans del 14 d'abril que trencaven tota relació amb les institucions.

A preguntes del senyor Ponent diu recordar que el general Batet li parlà d'uns trens que estaven deturats a Vilanova i la Geltrú, i li advertí el declarant que aquesta mateixa notícia li havia arribat al seu coneixement, però que posteriorment li digueren que havia cessat aquesta interrupció, a pesar de la qual cosa tornaria a donar les ordres oportunes, i advertí als esmentats senyors que podien comunicar-ho així al conseller de Governació. A altres preguntes, diu que no recorda haver rebut visites dels revoltosos de Vilanova i la Geltrú. Sí recorda que el general Batet li digué quelcom de repartiment d'armes que s'estaven fent als carrers, a la qual cosa contestà que ho indicaria al senyor Dencàs i que adoptaria les oportunes precaucions.

Potencialment, l'Estat Català dintre la República Federal, està dintre la Constitució, d'acord amb la doctrina pimargalliana

Afegeix que una vegada reunit el Consell de la Generalitat s'aprovà per unanimitat l'acord que més tard llegí el declarant des del balcó de la Generalitat i que forma la base d'aquest sumari, en el qual acord es proclamava l'Estat Català dintre de la República Federal Espanyola, d'acord amb la doctrina pimargalliana que entenien potencialment dins de la Constitució, i eren les vuit del vespre.

Responent a preguntes del senyor Instructor digué que no veié el senyor Dencàs més que un moment, quan estava reunit el Consell de la Generalitat, al qual havia estat cridat, però se n'anà de seguida. Diu també que no anà a la Conselleria de Governació abans de prendre l'acord del Govern, i que havia estat allí únicament el dia abans, un moment, en tornar del Parlament, acompanyat del senyor Martí Esteve, ja que per ésser al camí mateix, es detingueren un moment, únicament per advertir al senyor Dencàs que el Consell s'anava a reunir, però el declarant ni tan sols arribà a asseure's, puix que la visita fou brevíssima.

Després de la proclamació, el President de la Generalitat no rebé requeriment, notificació ni indicació de cap mena

Continua dient que l'acord adoptat per la Generalitat es trameté al cap de l'Estat, i per quins mitjans es verificà la transmissió. Diu que a les vuit del vespre llegí, des del balcó de la Generalitat, on s'havia installat un microfon, aquest acord, sense que tornés ja el declarant a parlar per ràdio ni s'adreçés novament a l'opinió pública, com consta en la seva declaració anterior; que immediatament comunicà per telèfon aquest acord al general Batet, requerint-lo perquè es posés a les ordres del declarant, i contestà l'esmentat general que com a català, com a espanyol i com a home d'humanitat ho sentia molt, i que era com un cop de maça que li donaven al cap, no podent donar una resposta immediata, per la qual cosa li demanava temps per a reflexionar, conformant-se amb una hora, sense que el declarant tornés a saber res més, ja que no se li va fer ni rebé requeriment, ni notificació ni indicació de cap mena. Diu també que el general Batet li indicà la conveniència que li trametés una comunicació dient-li-ho, pel qual motiu ho va fer així el declaran, en un sobre tancat, que lliurà al senyor Tauler, que es trobava al seu antedespatx, i era director general de Treball, perquè el portés a la seva destinació, sense donar-li compte del seu contingut, i al cap de quinze minuts tornà l'esmentat senyor Tauler i li notificà que havia fet lliurament de la carta sense que li haguessin donat resposta de cap mena.

La defensa de la Generalitat de Catalunya i les ordres donades en aquest sentit

Manifesta el senyor Companys, en la seva declaració, que el senyor Casanoves no assistí a la reunió del Consell de la Generalitat, i hi entrà en el moment en què els consellers estaven signant el manifest, i el signà també l'esmentat senyor Casanoves, sense que sàpiga el declarant si llegí o no llegí el manifest, i que no sabé res més fins que a dos quarts d'onze, en anar a sopar amb els consellers senyors Lluhí, Gassol i algun altre, en el moment de travessar el declarant el pont que comunica la residència amb la Generalitat, hagué de fer-ho acotxat, ja que en aquell moment sonà una sèrie de trets que no sabia a què obeïen. Afirma que havia donat l'ordre, en virtut de l'excitació regnant i de la gravetat dels esdeveniments, al comandant Pérez Farràs, que guardés la Generalitat i la defensés contra qui fos que vingués a atacar-la per la qual cosa s'havien tancat les portes de la Generalitat i ordenà que es mantinguessin en actitud defensiva, però que per cap motiu no es deixés a ningú, fos qui fos, penetrar ni apoderar-se de la Generalitat durant aquella nit. Segueix dient que no recorda si el senyor Pérez Farràs pujà immediatament de tancades les portes, on es trobaven els consellers, però sí que veié l'esmentat comandant diverses vegades durant aquella nit.

El President de la Generalitat no tenia cap notícia de la declaració de l'estat de guerra

A diverses preguntes del ponent, diu que en una ocasió pujà el comandant Pérez Farràs i li comunicà que havien volgut apoderar-se de la Generalitat, i havien estat rebutjades forces regulars, però que ha de fer constar que donat l'estat d'ànim xistent, aquelles forces podien estar al servei d'un Govern feixista, i que fos aquest el motiu del moviment. No pot assegurar, si bé li sembla recordar que el comandant Pérez Farràs li digué la frase: «Ja són aquí!», que no tenia de la declaració de guerra més notícies que les paraules del general Batet durant l'entrevista que sostingueren, però sense que li hagués estat feta cap notificació, i no recorda si el comandant Pérez Farràs, puan pujà, li digué que anaven a proclamar l'estat de guerra o a prendre la Generalitat.

A les sis del matí del 7, copada la Generalitat, el Govern de Catalunya considerà que la resistència estava esgotada i que es trobava en el deure d'impedir que poguessin produir-se més víctimes

El ponent li recorda la seva declaració anterior, en el que es refereix que si a pesar de saber que eren forces regulars les que atacaven la Generalitat donà ordres als Mossos de les Esquadres de continuar la defensa, i es ratifica el declarant en aquesta part de la seva referida declaració i fegeix que no podia saber-se a quin tipus de Govern o situació política podien respondre en aquells moments unes forces regulars. A diverses preguntes el senyor Companys respon que les morts ocorregudes durant l'atac a la Generalitat hagueren d'ésser produïdes des dels terrats, ja que si bé la Generalitat podia ésser atacada perquè les forces empraven morters de desviació, per la situació de la Generalitat era impossible fer una defensa intensa d'ella, si bé reconeix que les forces de la Generalitat feren tot el possible per evitar que hom s'apoderés del Palau. Segueix dient que durant la nit continuà l'atac a la Generalitat. Amb alguns intervals i a les sis del matí, voltada la Generalitat i havent ocupat les forces atacants tots els terrats limítrofs i emplaçat un canó davant de la Generalitat, considerà el Govern de Catalunya, i el declarant que la resistència estava esgotada i que es trobava en el deure d'impedir que poguessin produir-se més víctimes, i s'adoptà l'acord de rendició sense que pugui precisar-se a qui correspon la iniciativa.

LA HUMANITAT és el diari de les esquerres catalanes

"A les sis del matí del dia 7, copada la Generalitat, el Govern de Catalunya considerà que la resistència estava esgotada i que es trobava en el deure d'impedir que poguessin produir-se més víctimes..."

El President de la Generalitat, en comunicar a Batet per telèfon l'acord adoptat, es declarà únic responsable

Continua dient que immediatament el declarant es posà a la parla amb el general Batet i li donà compte de l'acord, i el general contestà que es procuraria tenir la major benevolència i la sol·licitava per als seus companys, però que per a ell no la demanava, i es declarava, des d'aquell moment, únic responsable de l'ocorregut. Segueix dient que el general Batet li indicà la necessitat que posessin bandera blanca al balcó, com ho ordenà el processat, intentant fer-ho un noi, que després resultà ésser xofer, però en obrir la finestra en què havia de col·locar-se la bandera, que dóna a la Plaça, rebé una descàrrega, per la qual cosa el declarant tornà a cridar per telèfon el general Batet comunicant-li l'ocorregut, contestant el general que s'obrissin de bat a bat les portes i que posant les mans enlaire anessin sortint els Mossos de l'Esquadra, i replicà el senyor Companys que això no podia fer-se perquè en la confusió d'aquells moments podien produir-se desgràcies, i el general digué que ell intentaria enviar una ordre perquè acabés el foc, però que mentre procuressin obrir les portes, encara que no sortissin.

Personalment, el President Companys baixà a l'entrada i ordenà obrir la portella de l'entrada principal de l'edifici

Diu el senyor Companys que baixà ell personalment a l'entrada i ordenà obrir la portella, retirant-se els automòbils que hi havia darrera de la porta per a la seva millor defensa, i tornant a pujar invità els consellers que acudissin al seu despatx de la Generalitat, per ésser aquell lloc on havien de trobar-los les forces que arribaven. Contestant una pregunta del Ponent diu que, efectivament, sabia que les tropes atacants estaven a les ordres del general Batet, si bé ignorava a quin tipus de Govern servia el general Batet en aquells moments.

El Govern de la Generalitat i els consellers municipals foren conduïts, a peu i entre un piquet de soldats, a la Comandància militar

Continua dient que, pocs minuts després, s'oí un tiroteig, seguit immediatament d'un toc de corneti, pel que es veu que fins que estigueren dintre del pati de la Generalitat no donaren l'avís de cessar el foc, pujant seguidament uns caps de l'Exèrcit al despatx on es trobava reunit el Consell de la Generalitat, constituint-se tots presoners, i foren conduïts a peu, per la Via Laietana, amb els regidors de l'Ajuntament de Barcelona, que també sortien en aquell moment, a Capitania General, i es produí un enutjós incident a l'entrada de Capitania per l'exaltació d'alguns elements de la Guàrdia civil que es trobaven allà, els quals increparen els presoners, que foren conduïts a una habitació que, sembla, era el despatx o l'antedespatx del general Batet.

Diu que el general Batet, en veure entrar els presoners, féu una exclamació per expressar l'angúnia que li havia produït aquella nit i després inicià unes paraules en les quals parlava del fet que en el terreny de la legalitat, de la pau i de la humanitat, podien aconseguir-se tots els avenços, i parlà també del sol que il·luminava aquella habitació, i l'interrompé el declarant dient que no creia haver estat conduït allà per a rebre consells, a la qual cosa contestà el general que no tractava de donar consells de cap mena, tota vegada que en realitat no era el moment oportú, i invità a seure els presoners, i tingué amb ells totes les atencions compatibles amb la seva situació. Continua dient que immediatament hom li prengué la primera declaració, que consta en el sumari, en la qual reiterà les seves paraules de considerar-se cap del moviment.

El President es negà a sortir de la Generalitat --- podent-ho fet --- quan aquesta estava en greu perill

Acaba la seva declaració el senyor Companys dient que durant tota la nit tingué el camp expedit per a poder fugir, puix que la porta del darrera estava lliure en absolut, que el comandant Pérez Farràs li indicà la conveniència que el Govern de la Generalitat, i singularment el senyor Companys s'absentés, encarregant-se ell de defensar la Generalitat fins al darrer moment, i el processat es negà a fer-ho, i que alguns consellers li digueren que el que havia de marxar era el President, i es negà també a accedir, i finalment diu que no té més manifestacions a fer.

Declaracions de testimonis

Ve a continuació la declaració del senyor RAFAEL SALAZAR ALONSO, ex-ministre de la Governació. Diu que el Govern rebia notícies pels seus mitjans d'informació del que es preparava a Catalunya i que hi hagué un moment en què el Govern decidí incautar-se de l'ordre públic, si bé ell digué que no podia fer-se sense la declaració de l'estat de guerra que era necessari decretar-lo al mateix temps a tota Espanya. Diu també que havien descobert unes estacions clandestines ràdio entre S. Sebastià i Barcelona, que trametien comunicats xifrats, i que si es declarava l'estat de guerra s'havia de fer de forma que no semblés una provocació a la revolució, tota vegada que ell estava convençut que els elements bascos estaven d'acord amb els de la Generalitat.

Continua després la declaració del senyor ELOY VAQUERO, ex-ministre de la Governació, el qual diu que en fer-se càrrec de la cartera de Governació es posà en contacte amb el delegat de l'Estat a Catalunya, qui el posà al corrent de l'actitud dels elements més destacats de Catalunya. Parla també d'una conversa sostinguda en tons cordials i afectuosos el dia 5, de vuit a nou del vespre, amb el senyor Dencàs, el qual li digué que el Govern de la Generalitat responia de tot a Catalunya. Fa referència també a la conversa mantinguda entre el senyor Lerroux per mitjà del teletip.

La conferència frustrada entre la Generalitat i la Presidència de la República

Després continua la declaració del senyor RAFAEL SANCHEZ GUERRA, secretari del President de la República. Manifesta que el dia 4, al matí, el cridà per telèfon des de Barcelona el President, senyor Companys, que li digué: «Et crido per telèfon per a dir-te que acabo de posar en el telègraf una nota per al President de la República i per a guanyar temps, de totes maneres vull que tu em facis el favor d'avançar al President el meu desig que estigui assabentat de la situació tan desagradable que s'està formant ací, a Catalunya, amb motiu de la crisi, i que jo li prego que posi molt de seny en la seva resolució per a no ferir la gent d'ací. Ja rebrà aquesta nota per telèfon.» El declarant comunicà l'encàrrec al President de la República, que en aquells moments estava ocupat i li digué: «Després el cridaré per a contestar Companys.» Poc després—mitja hora o tres quarts —tornà a cridar-lo el senyor Companys per a dir-li que no havia posat aquella nota al telègraf perquè li havien dit que no hi havia telègraf directe amb el President de la República. Ell cria, pel que es veu—diu el senyor Sánchez Guerra—que hi havia un aparell directe de la Generalitat a la Presidència de la República o quelcom anàleg. Li va dir aleshores el declarant al senyor Companys que n'hi havia prou, en realitat, amb el que havia dit i que desistia que hi hagués res escrit, i respongué el senyor Sánchez Guerra: «Ja he donat l'encàrrec al President i m'ha dit que et contestarà.» Afegeix que quan S. E. se n'anava al despatx li demanà que tornés a parlar amb el senyor Companys i li digués: «He tramès els teus encàrrecs. Celebra el President, amb tot i essent tan sensible el motiu, que doni's mostres de recordar-te que existeix la institució i la persona, el Poder i l'amic, i celebrarà més que segueixi's recordant-ho sota tots els aspectes, meditant cada un serenament per a complir tots els deures amb mútua transigència i elevació. S. E. m'encarrega també que et saludi afectuosament.» Diu que li costà gran treball aconseguir la segona conferència, tant que hagué de recórrer amb queixa al senyor Rico, de la Telefònica, per dir-li que des de feia tres quarts d'hora intentava parlar amb la Generalitat, cosa que li era urgent, ja que havia d'anar a un dinar. En vista que no aconseguia la conferència, dessistí del dinar i es retirà al seu domicili, encarregant que tan aviat com hi hagués mitjà d'obtenir comunicació amb la Generalitat el cridessin a casa seva, d'on no es mouria, i quan arribà al seu domicili, a dos quarts de tres de la tarda, ja estava el senyor Companys al telèfon. Trobà aleshores el senyor Companys un xic canviat respecte d'ell i que ja no parlava amb el to de confiança i d'amabilitat dels primers moments, sinó amb la preocupació que ara com prèn que tenia en aquells moments; li donà l'encàrrec del President textualment, i contestà el senyor Companys: «Bé, està bé», i penjà l'aparell.

Preguntat si en la seva conversa amb el senyor Companys aquest no li indicà, ultra l'exterlorment exposat, que Catalunya veuria amb disgust que es donés participació a la Ceda en el Poder i que ells responien de l'ordre públic a Catalunya, manifesta que no li parlà de la qüestió de l'ordre públic, dient-li sí, que si entrava la Ceda al Poder tal vegada, en contra d'ells mateixos, per damunt d'ells mateixos, es desbordessin les passions i la gent a Catalunya.

Segueix dient que prop de les nou l'avisaren de la Presidència que s'havia rebut un telegrama del senyor Companys, i preguntat si en la transmissió d'aquest telegrama es topà amb dificultats per part de la Generalitat, respon, que segons sembla s'intentà donar-lo al matí, no podent rebre'l el Gabinet telegràfic de la Presidència per raons de servei, assenyalant que això podrien aclarir-ho suficientment els senyors Mora i Moreno, telegrafistes adscrits al Gabinet de la Presidència.

Altres declaracions d'interès sobre la mateixa qüestió

A continuació ve el telegrama a què fa referència el senyor Sánchez Guerra, i tot seguit la declaració del testimoni MANUEL MORENO MEDINA, operari del Gabinet telegràfic de la Presidència.

Després continua la declaració del testimoni JOSEP MORA JUNQUERA, cap de Telègrafs de la Presidència, el qual diu que el matí del dia 6 d'octubre rebé un avís de la Generalitat perquè rebés un despatx per l'aparell Hugues, i manifesta el declarant que no era possible degut al soroll que produeix el funcionament de l'esmentat aparell, i indicà aleshores el declarant que el donés per mitjà de la Central de Telègrafs de Madrid i que d'allà l'hi trametrien, cosa a la qual es negà el funcionari de la Generalitat.

Declara després el testimoni MANUEL BOBADILLA RICO, cap del Departament de Comunicacions de la Central de Madrid, que el 4 d'octubre prestava els seus serveis en el Departament de Comunicacions, com a cap del mateix departament. Diu que a dos quarts i cinc minuts de cinc rebé un avís de Barcelona que sol·licitava conferència la Generalitat amb el Palau presidencial, i que a les dotze quaranta-cinc minuts rebé un avís telefònic del Palau de la Presidència que dela el següent: «Que la Generalitat no tenia aparell Morkul, i volia celebrar la conferència amb sistema Hugues, a la qual cosa no accedí la Presidència de la República tot dient que en funcionar un Hugues el soroll d'aquest aparell l'impossibilitaria atendre la Central oficial telefònica, i a l'efecte proposava que un departament nostre—traslators—per exemple, funcionés amb la Generalitat en Hugues i que la conferència rebuda es tramatés a Palau en Morkul.» Diu que la conferència quedà interrompuda i no es registrà cap nova petició de conferència fins a l'hora de sortir.

Segueix la declaració del testimoni JULIAN ZAMARRIEGO GARCIA, telegrafista, i després la de JOAQUIM VERGES ESCOFET, el qual, entre altres coses, diu que era agent de policia de la Generalitat, afecte al Departament de Governació, que s'assabentà per referències de la proclamació de l'Estat Català i que en arribar als pocs moments a la Conselleria de la Governació el senyor Dencàs fou aplaudit. Afegeix que poc poc després oí un tiroteig i que l'alba sonà una canonada, i a partir d'aquest moment es generalitzà el tiroteig. Aleshores el declarant entrà a les habitacions particulars del conseller de Governació, que es trobava parlant per telèfon amb el senyor Gassol, al qual digué aquestes paraules: «Vosaltres podeu fer el que vulgueu, però jo, mentre em quedi un home, no em mouré d'ací.» Diu el testimoni Verges que acabades aquestes paraules sortí el senyor Dencàs amb el senyor Menéndez per una porta, no tornant-los a veure, retirant-se totes les persones que hi havia a l'edifici, en el qual es col·locà bandera blanca, i el declarant s'adreçà a fer lliurament de l'arma a Comissaria.

Continua després la declaració del senyor PERE COLL LLACH, ex-comissari general d'Ordre Públic. Diu que exercia el càrreo de Comissari general d'Ordre Públic de la Generalitat fins al dia d'autes, i dimití immediatament després de llegit el manifest. Parla després de la inquietud creada a Catalunya amb motiu de la incorporació al Govern dels elements de la C. E. D. A. i de la vaga declarada per Aliança Obrera el dia 5. Parla també de l'actuació dels elements de la F. A. I. el dia 6, quan varen obrir els Sindicats que tenien clausurats i que va donar lloc a alguns tiroteigs amb la força pública. Diu el declarant que desconeixia els propòsits del Govern de la Generalitat, dels quals assabentà en conèixer la lectura del manifest, i que en vista d'allò presentà la seva dimissió al senyor Companys, i es retirà al seu domicili.

Declaració del telegrafista Galiana

Segueixen després les declaracions dels testimonis senyors FRANCESC RODRIGUEZ RODRIGUEZ i EDUARD QUINTIELA BOVEDA, agents de policia.

Continua després la declaració de VICTOR GALIANA URIARTE, telegrafista, que prestava els seus serveis al Gabinet Telegràfic de la Presidència de la Generalitat. Diu que al voltant de dos quarts de dotze del dia 4 d'octubre el senyor Companys el requerí perquè posés comunicació amb la Presidència de la República. Afegeix que sol·licità immediatament del director de serveis de Barcelona que li posés línia amb el Gabinet de la Presidència de la República, i que una vegada obtinguda cridà a la Presidència, sortint-li el director de la Central de Madrid, dient-li que no es podia comunicar amb la Presidència de la República perquè l'aparell Hugues es trobava en mal estat i que l'invità a si havia de comunicar alguna notícia la hi donés a ell que s'encarregaria de trametre-la a la Presidència de la República. Que ell, el declarant, s'hi negà i llavors digué que el posaria a comunicació directa a la Presidència en Morse, a la qual cosa el senyor Companys, advertit que per aquest procediment podia ésser oïda la conversa, es negà per no interessar-li.

Preguntat si amb aquest mitjà de transmissió es pot intervenir la comunicació, diu que sí i que es poden fer una o diverses derivacions perquè es rebi, al mateix temps, a distints aparells.

Més declaracions

Segueixen després les declaracions dels testimonis JAUME TORRENTS GUTIERREZ, secretari de Ràdio Barcelona; VALENTIN DEL SOL NOVOA, sots-ajudant de la Guàrdia civil; JOSEP CERON ALEDO, Guàrdia civil; MIQUEL MODREGO MINGUILLON, Guàrdia civil; MARTI CAPDEVILA I CLARAMUNT, tècnic de ràdio; JOAN SANCHEZ ARBOLEDA, enginyer de mines; EDUARD RIERA I SCHILLING, armer; PAU GARCIA FERRANDO, apoderat de la Unió Espanyola d'Explosius; GABRIEL VALCANERAS MOLL, armer, i PERE ESPERT GARRIDO, també armer, les declaracions dels quals no aporten noves dades d'interès al sumari.

Va a continuació la declaració del coronel RICARD FERRER BARBERO, auditor de guerra de la Quarta Divisió. Diu en la seva declaració que després de l'anul·lació per part del Tribunal de Garanties de la Llei de Contractes de Conreu, i amb motiu de la inquietud que hi havia a Catalunya, es reuní amb el general de la Divisió i que es redactaren diversos projectes de ban proclamant l'estat de guerra, quedant-se el general amb el que li mereixia l'aprovació i guardant-ne ell una còpia. Que el dia 28 ó 29 ell es trobava de permís, però en assabentar-se que es deia que s'anava a proclamar l'Estat Català, retornà precipitadament a Barcelona, on romangué en estret contacte amb el general de la Divisió. Diu que el dia 6, a quarts de vuit de la vetlla, fou cridat urgentment pel general Batet i que aquest signà el ban, i afegeix que l'estat de guerra es proclamà a les vuit, segons consta al ban. Parla després del moviment de les forces de l'exèrcit i afegeix que ja tenia preparats dos jutges militars que començaren a actuar immediatament.

Segueixen a continuació la declaració d'ANTONI ARTAMENDI, armer, al qual li foren incautades el dia 6 d'octubre diverses armes; MERCEDES RUIZ, industrial, que diu que la Conselleria de Governació sol·licità pressupost per a fer fundes de bala, però que no el facilità i que ja no tornà a tenir notícies d'aquest assumpte. Declara després LLUIS SOLSONA MARTIN, radiotelegrafista, al qual li fou encarregat pel senyor Dencàs el funcionament d'una emissora de ràdio.

Ve a continuació la declaració de JOAQUIM VERGES ESCOFET, exagent de vigilància, que diu estava encarregat d'emmagatzemar les armes a Governació, que vuit dies abans dels fets, arribaren a Governació unes caixes amb fusells, i que el dia 6, a la tarda, es varen realitzar diverses incautacions d'armes, municions i explosius.

Ve a continuació la declaració de LLUIS SAGUES COMAS, funcionari de la Generalitat, el qual diu que el senyor Dencàs l'encarregà del funcionament d'una emissora de ràdio de vint a trenta watts, i que la seva missió era recollir les comunicacions xifrades que emetés l'estació AT 2 1 trametre els missatges que li serien lliurats. Fa unes explicacions sobre la retransmissió d'aquests despatxos.

Una nota de la Direcció general de Seguretat, secció de Ràdio; sobre la captació d'unes comunicacions xifrades també és llegida. Figuren al sumari unes fotografies publicades a una revista madrilenya, les quals reprodueixen el manifest llegit pel senyor Companys i signat per tots els Consellers. També és llegit un certificat de bona conducta a favor del senyor Lluís Companys.

Segueix després una certificació del GENERAL BATET, en la qual, a requeriment del Ponent instructor d'aquest sumari, certifica que en la conferència tinguda a les quatre de la tarda del dia 6 d'octubre amb el President de la Generalitat, senyor Lluís Companys, no es parlà de la possible declaració de l'estat de guerra a Catalunya, ni tan sols es pronuncià la frase estat de guerra.

Tres actes de les sessions de la Junta de Seguretat

Ve a continuació un ofici de la Junta de Seguretat de Catalunya, amb el qual s'acompanyen les actes de les reunions tingudes per l'esmentada Junta en el mes de setembre, que són tres. Es llegeixen també aquestes actes. En la primera d'elles el senyor Salazar Alonso fa referència als incidents ocorreguts a l'Audiència de Barcelona amb motiu de la detenció del Fiscal senyor Sancho i algunes manifestacions de desafecte a Espanya, a la qual cosa contesta el senyor Dencàs que, pel que respecta a aquestes manifestacions han d'ésser tots elles tan migrades que no han arribat a la Conselleria de Governació, i que això no són més que dificultats. Quant a la qüestió del Fiscal senyor Sancho, la dimissió del senyor Badia és una prova que ací es garanteix la independència judicial.

La segona acta fa referència al nomenament del jutge senyor Alarcon per tal que pugui actuar lliurement a Catalunya sense entrebancs com una mena de servei suprarregional, tesi que defensa el senyor Salazar Alonso i a la qual s'oposa el senyor Lluhí, el qual diu que el Conseller de Governació i el Comissari General d'Ordre Públic ja ofereixen la col·laboració possible en aquest com en tots els altres casos d'investigació judicial sense que sigui necessar a cap declaració de suprarregionalitat. La tercera acta és una continuació de l'anterior en el que, respecte al jutge especial senyor Alarcon i amb les tesis oposades pels senyors Salazar Alonso i Lluhí no s'arriba a l'acord, per bé que la Generalitat promet prestar al Jutge especial les majors facilitats en el cas que sigui necessària la seva intervenció.

La declaració prestada pel senyor Companys en el sumari contra els senyors Azaña i Bello

Segueix a continuació una certificació de JOAN FERRATGES TARRIGA, Relator Secretari de Sala de l'Audiència Territorial de Barcelona. En ella es diu que en el sumari que s'instrueix per l'esmentada Audiència contra els senyors Manuel Azaña i Lluís Bello, consten unes declaracions del senyor Lluís Companys, en les quals es diu:

Que l'acord que es va llegir des del balcó de la Generalitat va ésser pres per unanimitat per tot el Govern de la Generalitat de Catalunya, que no es prengué l'acord d'hostilitzar ningú i sí, únicament, el de defensar la Generalitat contra qui fos que intentés assaltar-la, i que el propi declarant va donar aquesta ordre al Comandant Pérez Farràs, sense que pugui concretar el moment o l'ocasió en que va començar el foc.

Preguntat a qui es referia en el paràgraf del manifest que diu: "establir i fortificar la relació amb els dirigents de la protesta general contra el feixisme, invitant-los a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República", contesta el senyor Companys:

Que havent estat publicats per totes les grans figures polítiques d'esquerra, de tots els sectors socials que representaven el front unànime del 14 d'abril, excepte alguna rara excepció, sengles manifestos en els quals en llenguatge més o menys categòric coincidien a trencar tota relació amb les institucions i demanaven l'assistència popular, vaig intentar mitjançant el meu manifest i oferiment, canalitzar els impulsos de la multitud que en aquells moments, fins i tot a Catalunya, havia començat a desviar-se, desordenadament i atropelladament, per a donar-li una direcció d'ordenada democràcia republicana, que al meu criteri haurà d'ésser en aquests instants d'acord amb la concepció política de Pi i Margall.

El pensament polític del Govern de la Generalitat de Catalunya el 6 d'octubre

Preguntat respecte de la forma política en què es tractava d'organitzar les institucions a les quals aspiraven, contesta el senyor Companys: Que el pensament del Govern de la Generalitat era, com és diu en el manifest, instituir una República federal espanyola i dintre d'ella l'Estat Català. Preguntat si la implantació d'aquesta forma de Govern la intentaven per mitjà de la violència o en forma pacífica, i si l'auxili que es demanà a les forces polítiques que s'esmenten en el manifest era un auxili violent, contesta el senyor Companys, que no s'ha d'oblidar el que anteriorment ha declarat, o sia que, en aquells moments, pel resultat de la solució de la crisi i antecedents i temors amb què venia precedida, en el nostre àmbit republicà, hi havia a tot Espanya una vaga general, s'havien publicat manifestos dels dirigents de tots aquells partits i existia una extraordinària emoció en els medis polítics i socials. Davant del perill de desbordament d'una part i davant el temor, per altra part, que es derivés vers uns procediments diferents les essències de la República, vaig aspirar amb el meu manifest a canalitzar d'una manera pacífica la protesta i a defensar com fos la República i l'Autonomia. Preguntat si era cert que es pensés a restablir i nomenar el Govern provisional de la República sota la presidència del senyor Azaña, i quins eren els altres que havien de formar-lo, contesta el senyor Companys que fou únicament una invitació i els mateixos termes en els quals es va fer demostren que no hi hagué acord sobre aquest extrem.

Segueix dient que no tingué cap conversa amb el senyor Azaña, i que tampoc no li donà compte d'aquest acord del Govern de Catalunya, i que sabia que el senyor Azaña era oposat a tota actuació en aquest sentit. Diu també que recorda haver saludat el senyor Lluís Bello a la Generalitat, sense que, però, tingués amb ell cap conversa i que ignora les activitats a què pogué dedicar-se.

Ampliació de les declaracions del senyor Companys

Continua una ampliació de les declaracions del senyor Companys, en la qual el President de la Generalitat, després de ratificar-se en la seva declaració, manifesta que la proclamació de l'Estat Català dintre de la República Federal Espanyola no fou conseqüència de cap pacte amb elements d'altres regions, car no n'hi hagué cap. Diu que aquesta proclamació fou originada per la situació de Catalunya i per la influència que en l'ànim del poble i en el Govern de la Generalitat, havien produït els successos que s'estaven desenvolupant en la resta d'Espanya i molt singularment els manifestos de totes les forces polítiques d'esquerra i de dreta republicanes que semblaven confirmar el sobressalt republicà que era ja en l'ànim del Govern de la Generalitat, en virtut del procés que venia seguint, i dels antecedents polítics per tots coneguts, en aquests darrers mesos, la seguretat de la República.

Vénen a continuació una certificació negativa d'antecedents penals del senyor Lluís Companys, una valoració dels perjudicis ocasionats als armers de Catalunya el passat mes d'octubre, i les declaracions dels testimonis ANTONI GONZALEZ NAVAS i CRISTOFOR TAULER ALONSO, comerciants armers, ambdós.

Declaracions dels diputats bascos

A continuació es llegeix la declaració del senyor JOAN ANTONI AGUIRRE i LECUBE, cap de la minoria nacionalista basca, el qual diu que no tingué cap coneixement de l'existència de l'estació clandestina que funcionava entre Guipúscoa i Catalunya fins que s'assabentà per la premsa. Parla també de la seva estada a Barcelona els darrers dies de setembre, quan acordaren la reintegració al Parlament de les minories catalana i basca. Segueix dient que en les converses que mantingué amb els membres del Govern durant la seva estada a Barcelona, se li digué que Catalunya no tenia cap pacte amb els socialistes per a fer la revolució i, finalment, que els diputats bascos creien que s'havia de mantenir l'ordre a Catalunya per a prestigiar l'Estatut.

Segueix després la declaració del senyor MANUEL IRUJO HOLLO, diputat per Basconia. Fa unes consideracions sobre el nacionalisme basc i diu que això els portà a unir les seves activitats a les d'aquells pobles peninsulars en els quals podien coincidir semblants situacions. Segueix dient que el dia de Santiago es signà a Santiago de Compostela l'anomenat Pacte de Compostela, subscrit per gallecs, catalans i bascos; pacte que fou ratificat posteriorment al País Basc primer i a Catalunya després, amb l'aquiescència de les organitzacions culturals i polítiques dels tres països. Que el pacte fou redactat en gallec, en el Seminari d'Estudis Gallecs. Continua dient que en la seva classificació i notícia donada a la premsa espanyola i estrangera, tingué lloc a Barcelona. Que a continuació i com a conseqüència d'aquest Pacte i dels corrents d'armonia entre els tres països, els bascos es consideraren obligats a seguir la sort dels catalans, amb motiu del plet de la Llei de Conreus i les incidències a què donà lloc. Que amb aquest mateix motiu els catalans es cregueren en el cas de solidaritzar-se amb els bascos, en tenir lloc, l'estiu del 1934, l'anomenat plet dels Municipis bascos. Passa després a referir-se a la qüestió de l'emissora i diu que això va néixer al ressò de l'afer dels municipis bascos que actuaven amb independència dels partits polítics.

Declara després TELESFOR DE MONZON I ORTIZ DE URRUELA, diputat de la minoria nacionalista basca. Diu que amb motiu del plet dels Ajuntaments bascos i a fi de tenir una relació directa amb els diputats catalans es parlà de la conveniència d'installar una estació emissora i a aquest efecte fou enviat un tècnic a Guipúscoa el qual muntà l'esmentada estació. Que per mitjà d'ella s'enviaren una sèrie de missatges xifrats relacionats amb el plet dels municipis, però que ell desconeixia la xifra i que creu que l'estació deixà de funcionar la segona quinzena d'agost.

Continua després la declaració del senyor TEODOR HERNANDORENA BARANDIARAN, President del Partit Nacionalista Basc. Diu que sabia del muntatge de l'emissora i que assistí a algunes proves, si bé desconeixia la "clau" i el contingut dels despatxos que foren tramesos.

Ve després la declaració del senyor JOSEP IGNASI LIZASO, el qual, per indicació del senyor Monzon accedí a la installació en el seu domicili d'una emissora de ràdio, però que ignora tot el que fa referència a la xifra i a les persones que redactaven els despatxos que es trametien per l'esmentada estació.

Hi ha, després, una relació de les poblacions catalanes en les quals es produïren fets durant el passat mes d'octubre, la qual va signada per l'Auditor d'aquesta Divisió.

Ve a continuació una certificació del capità Ramon Mola Vidal, secretari de causes de l'Auditoria de la Quarta Divisió, en la qual es fan diversos resultants i considerants, a propòsit dels processats en la causa número 82, comandant Pérez Farràs, comandant Ricard Sala Ginesta i capitans Frederic Escofet i Francesc López Gatell, i en la qual es resumeix l'acta de la vista en Consell de Guerra contra els esmentats senyors, amb la corresponent sentència.

Vénen després unes certificacions respecte dels Ajuntaments que intervingueren en els fets del passat mes d'octubre, els alcaldes i regidors dels quals es troben processats.

Continua després una sèrie de relacions nominals de personal de diversos regiments.

Un escrit del Fiscal pel qual es sol·licita la pràctica de diverses proves, també és llegit.

I, finalment, hi ha un aute del vocal ponent instructor d'aquesta causa en la qual es declara no haver lloc a la pràctica de noves diligències i s'acorda la conclusió del sumari.

Vox populi-

El nostre sistema "HECHURAS" ha estat tan ben acollit per els clients, que rebem milers de lletres d'agraïment. La combinació amb els millors Sastres de Barcelona és absolutament en benefici dels nostres clients. Amb aquesta combinació el públic aconsegueix "HECHURAS" impecables a preus reduïts i controlats per nosaltres. Vosté obtè un vestit a mida a preu d'un de confecció. Elimini el dubte, compri a

PAÑOS RAMOS
PELAI, 10

Les nostres tres clases de garantia, "CORTE" de 3 mts.:
Etern, 60 pessetes
Distinció, 75 pessetes
Suprem, 90 pessetes

Tots els republicans llegeixen cada dia LA HUMANITAT

Dimarts, 28 de maig del 1935

la humanitat

Barcelona — Any IV — Número 1.019

A PORTUGAL

Un aeroplà deixa caure una bomba prop de tres ministres

Els ministres es trobaven en unes tribunes presenciant les maniobres -- Les bateries d'artilleria disparen també contra les mateixes tribunes -- Resulten vint-i-cinc ferits -- Oficialment diuen que es tracta d'un incident, però els seus enemics parlen d'atemptat -- Les maniobres suspeses

CAU UNA BOMBA PROP DEL PUBLIC I ES DIU QUE HI HAVIA TRES MINISTRES.

Lisboa, 27. — Durant la celebració a l'hipòdrom de Campo Grande, d'unes importants maniobres d'atac des de l'aire i defensa contra avions s'ha produït un gravíssim accident en caure una granada llançada per un aeroplà en les immediacions del públic que presenciava els exercicis. A Lisboa s'assegura que l'explosiu caigué prop d'un grup integrat pel ministre de la Guerra, el de Marina i el de l'Interior. Això ha fet creure que es tractava en realitat d'un atemptat audaç contra el Govern. En els cercles oficials es nega rotundament aquesta versió.

UNES MANIOBRES DESGRACIADES. EL GOVERN DIU QUE ES ACCIDENT I ELS RUMORS DIUEN D'UN ATEMPTAT.

Lisboa, 27. — Es coneixen detalls de l'accident ocorregut en el Campo Grande. En realitat els accidents foren diversos. Primerament, durant l'execució d'un simulacre de bombardeig per a la voladura d'un pont, resultà ferida una dona a conseqüència de l'explosió d'una granada.

Després començà el bombardeig antiaeri a càrrec de bateries de morters els quals llançaven projectils contra els avions suposats enemics. El públic començà a veure amb sorpresa que els obusos llançats pels canons anaven a caure prop de les tribunes, però cregué, que això es feia per tal de donar més efecte de realitat als exercicis. El pànic fou imponent quan el públic es convencé que la caiguda dels obusos ocasionaven desgràcies i immediatament es posaren en acció les ambulàncies per tal de traslladar els ferits a l'Hospital.

La sèrie d'accidents ocorreguts durant les maniobres feriren un tinent, un capità, quatre soldats i 20 persones del públic, molts d'ells greument.

El ministre de la Guerra estigué als Hospitals per tal de visitar els ferits.

Oficialment hom atribueix l'ocorregut al fet que els morters emprats per al bombardeig antiaeri feia pocs dies que havien arribat d'Anglaterra el seu funcionament no era suficientment conegut pels artillers.

Amb tot, però, aquestes notícies oficials sobre l'ocorregut, a Lisboa continua afirmant-se per alguns sectors que hi hagué un atemptat contra el Govern, encara que aquesta versió la neguen també els cercles informatius imparcials.

* * *

Lisboa, 27. — Amb relació a l'accident ocorregut durant les maniobres aèries que es realitzaven a Campo Grande segueix dient-se en alguns cercles informatius que el Govern ha passat per un gravíssim perill per haver fet explosió una bomba aèria prop dels ministres de la Guerra, Interior i Marina els quals resultaren illesos miraculosament.

Els informes oficials persisteixen en la seva negativa respecte a la versió de l'atemptat, que no admeten que els ministres hagin escapat amb vida per veritable casualitat.

La censura és severíssima en el que es refereix a aquest accident del qual només se sap que ha causat ferides a un tinent i a quatre ciutadans.

De referència oficial es diu que el nombre de ferits és molt elevat.

Immediatament d'ocorregut l'accident, el ministre de la Guerra disposà que fossin suspeses les maniobres en evitació de noves desgràcies, ja que en produir-se l'explosió el pànic s'apoderà del públic el qual es dispersà pel camp d'aviació circulant fins i tot per la zona que tenia d'ésser bombardejada pels avions durant el simulacre del combat aeri.

LES INFORMACIONS DE LONDRES COINCIDEIXEN AMB LES DEL GOVERN PORTUGUES

Londres, 27. — A l'ambaixada de Portugal han desmentit rotundament que hagués esclatat a l'esmentat país un moviment revolucionari.

Ha circulat també el rumor que s'havia comès un atemptat contra el Govern portugués en ple.

Les agències angleses d'informació, habitualment en possessió de notícies completes sobre els esdeveniments de Portugal, es limiten a facilitar un cable en el qual s'explica un greu accident ocorregut durant les maniobres d'atac aeri i defensa antiaèria que es celebraven a les immediacions de Lisboa a presència del Govern i de nombrós públic.

Segons els esmentats informes, una bomba llançada per un avió va caure a les immediacions del grup format pels ministres de la Guerra, Marina i Interior, la qual cosa fou motiu perquè els suspicasos creguessin que, en realitat, es tractava d'un atemptat de nou gènere i de gran eficàcia contra els esmentats ministres.

Dita versió ha estat també categòricament desmentida a l'ambaixada portuguesa a Londres.

Ahir començà la vista de la causa per l'assassinat i robatori a un joier de Gràcia

Per no presentar-se diversos testimonis, fou novament suspesa --- El pare del mort reconegué, sense vacil·lar, l'assassí del seu fill

ANTECEDENTS

Els nostres lectors recordaran que el 23 de març de l'any 1933, a primeres hores del matí, es presentaren uns desconeguts, pistola en mà, en una botiga de joieria que hi ha establerta al carrer de Salmeron, núm. 56, i intentaren endur-se'n un maleti ple de joies que el fill del propietari, Felicià Gonzàlez, de quaranta anys, acabava de portar des del seu domicili del carrer de Sant Domènec fins a l'esmentada botiga.

Felicià Gonzàlez es resistí a lliurar-lo i llavors, mentre un dels criminals clavava un fort cop amb una barra de ferro que ja duia a prevenció al pare, l'altre engegà uns quants trets al fill, un dels quals el ferí tan greument que morí sense ni poder prestar declaració.

Els criminals intentaren pujar en un automòbil, però el xofer s'hi negà i denuncià l'ocorregut a la policia, no sense que abans un dels atracadors li engegués un tret que sortosament no el tocà. Començà llavors la persecució dels atracadors per la policia, orientada per un obrer que passava per allí, i aconseguí detenir-ne dos al carrer de València. Els detinguts declararen a la policia ésser Antoni Sicari, de 40 anys, natural de Montevideo (Uruguai) i Nicola Mena, italià. El primer, però, en posteriors declaracions digué que es deia Félix Vitali, també italià.

Aquest darrer aconseguí fugir de la Presó Model en una evasió de presos que tingué lloc i que els nostres lectors recordaran.

Posteriorment, en un hotel del carrer de Mendizàbal, va ésser detingut el tercer atracador que es diu Mario Bordoni. Tenia 23 anys i vivia allí amb la seva amant, anomenada Maria Seguí.

Els detinguts, en les seves declaracions, negaren tota participació en els fets que se'ls imputaven i que es coneguessin ni de vista.

LA VISTA

Davant el Tribunal del Jurat tingué lloc ahir la vista de la causa que ens ocupa. Formaven el Tribunal de Dret els jurats elegits per sorteig i com a advocat fiscal el senyor Matoses. S'encarregà de l'acusació privada el lletrat d'aquest Col·legi senyor Roda Ventura i de la defensa dels processats els senyors De Emilio, de Mario Bordoni; Medina, de Mena; i la senyoreta Escoda, de la Maria Seguí.

Els processats Bordoni i Mena prengueren seient al banc dels acusats, manillats i custodiats per la Guàrdia civil. La dona, al costat d'ells, en una cadira.

L'INTERROGATORI DELS PROCESSATS

Començà l'interrogatori dels processats. El primer a ésser-ho fou el Bordoni. Es un home jove, alt i ben plantat; vesteix correctament, ben afaitat i tallat de cabells. Contesta les preguntes que se li fan, amb aplom i sense incórrer en cap contradicció, malgrat l'habilitat del fiscal i de l'acusador privat, senyor Roda Ventura.

Negà tot el que l'acusa i intentà demostrar on es trobava a l'hora que ocorregué el fet d'autes.

Fou després interrogat Nicola Mena. Aquest és un individu prim i més aviat baix d'estatura. No vesteix amb l'elegància del seu company i parla correctament el castellà. Negà també tots els fets i digué que no coneixia ni de vista l'altre processat.

Maria Seguí fou la darrera a declarar. Es ratificà amb el que havia dit a la policia quan va ésser detinguda i durant la instrucció del sumari, o sigui, que feia poc temps que vivia amb el Bordoni i que no sabia a què es dedicava, però que creia que es tractava d'una persona decent.

EL PARE DEL MORT RECONEIX L'ASSASSI

El senyor Gonzàlez, un home vellet, alt d'estatura, secardí i completament calb, a preguntes de l'acusació privada i del fiscal, digué repetides vegades que era Bordoni el que disparà contra el seu fill i el que, per tant, el matà.

Hi hagué un petit incident entre la presidència i els advocats defensors, senyors De Emilio i Medina, per la forma com intentaren fer incórrer en contradiccions al testimoni, car aquest havia ja dit d'una forma força convincent qui havia estat el que matà el seu fill i els esmentats lletrats començaren a posar en dubte quin dels dos processats era el que havia indicat. L'incident s'acabà posant-se drets els dos processats i senyalant novament el senyor Gonzàlez el Mario Bordoni com el que va disparar. Els altres digué que no els reconeixeria perquè quan cometeren l'atracament estaven ajupits.

EL XOFER DECLARA QUE HAVIA ESTAT AMENAÇAT DE MORT

Seguidament va ésser cridat a declarar Pere Carbonell, xófer que portà els atracadors tota la nit anterior a l'atracament, i que una vegada comès s'oposà que fugissin en el seu taxi.

Digué que havia portat tres persones en el seu taxi bona part de la nit anterior, que havien pujat i baixat del taxi diverses vegades i que la darrera fou al carrer de Salmeron, en un lloc pròxim a la joieria on es portà a cap l'atracament. Afegí que no reconeixia els processats com als clients dels quals parlava i que reconeixeria únicament una tercera persona que seia al costat d'ell, que hom diu que podria ésser el Vitali.

A preguntes del fiscal digué que havia rebut diversos anònims amenaçant-lo de mort si reconeixia els acusats com els individus que amb ell havien passat part de la nit. Aquest testimoni mentre declarava tremolava d'una manera inusitada i digué, també, que des del dia dels fets havia deixat de dedicar-se a la indústria del taxi.

A l'ambient del Palau de Justícia es donava com a cosa certa que reconeixia els inculpats, però que no s'atrevia a dir-ho per por que es portessin a cap les amenaces que se li havien fet.

LA VISTA ES SUSPESA

El president féu cridar altres testimonis de l'acusació, que no compareguéren. El fiscal digué que creia oportuna la suspensió de la vista, car aquests testimonis són els més importants de la vista. S'adherí a la petició fiscal l'acusació privada i es declararen conformes a ella els defensors senyors De Emilio i Medina. La senyoreta Escoda manifestà que li era igual. Davant d'això el president donà compte que seran novament citats i se'ls imposaran 50 pessetes de multa a cada un, i si no compareixen a la nova citació seran conduïts al Palau de Justícia per la força pública, i suspengué la celebració d'aquesta vista fins a nou assenyalament.

Hom es preguntava si no haurien també estat amenaçats de mort, car es tracta, com ja s'ha dit, de testimonis de l'acusació.

La «Gaceta

HA PUBLICAT L'ORDRE REFERENT A L'AUGMENT DE PREU DELS DIARIS

Madrid, 27. — La «Gaceta» publica la següent ordre sobre l'augment del preu dels periòdics:

«Artículo único. — El artículo séptimo de la Ley elevando el precio de los periódicos se entenderá redactado en la siguiente forma:

Artículo séptimo. — La Ley empezará a regir, por lo que se refiere a la venta de los periódicos, a los cinco días de publicada, y por lo que se refiere a la suscripción de los mismos el día 1 de julio de 1935.

Madrid, a 24 de mayo de 1935.»

*

La guerra del Chaco

ELS PARAGUAIANS DIUEN QUE HAN DERROTAT ELS BOLIVIANS

Asunción, 27. — Un comunicat oficial declara que les tropes paraguaianes han causat una seriosa derrota a dues columnes bolivianes que, segons la versió de l'alt comandament paraguaià, han estat aniquilades i fugiren després abandonan en el camp de batalla 185 morts.

Un altre comunicat del front diu que els paraguaians han derrotat una tercera columna boliviana a la qual han causat 160 morts. Aquestes accions s'han produït en el sector de Parapiti.

L'alt comandament paraguaià afegeix que a conseqüència de la pressió de les seves tropes els bolivians han retrocedit 15 quilòmetres en el sector del Rio Cuervo.

EL BANDIDISME AMERICA

Conseqüència del discurs de Hitler

En els medis oficiosos francesos i balcànics comencen a desconfiar del Duce --- Anglaterra sembla voler seguir el camí de Mussolini en relació a Alemanya

CONTINUA LA TENDENCIA REVISIONISTA DELS ITALIANS

Roma, 27. — Segons una informació del periòdic «Giornale d'Itàlia», els tretze punts del discurs del canciller Hitler no defineixen clarament l'actitud d'Alemanya; però tampoc no exclou la possibilitat d'una aproximació entre les diferents posicions dels respectius països.

Afegeix que s'ha obert una nova fase a la diplomàcia europea, la qual té que tractar de fer possibles pràcticament tots els principis anunciats per Hitler en el seu discurs per tal d'assegurar d'aquesta manera un acord general.

Continua dient que Itàlia donarà el seu ajut sincer a tals esforços diplomàtics per una comprensió general, que és una dels desigs d'Itàlia, i especialment pel que fa referència Alemanya des de fa alguns anys. Diu que el problema austríac ha estat fins ara el punt oposat entre Itàlia i Alemanya, i pregunta si no hi ha possibilitat d'arribar a una coincidència. Expressa la seva creença que tal possibilitat pot ésser assolida durant la preparació del Pacte Danubià, el principal objectiu del qual és crear una atfosfera favorable per tal d'assolir bons resultats en la política econòmica de solidaritat.

EL DIA 6 HI HAURA LES CONVERSES NAVALS

Londres, 27. — S'anuncia que les Converses Navals entre Anglaterra i Alemanya, que començaran a Londres el proper dia 6 de juny, tindran exclusivament un caràcter consultiu i tècnic.

ANGLATERRA PUBLICARA EL LLIBRE BLANC DEL DISCURS

Londres, 27. — Segons una informació del «Laily Telegraph», el Govern anglès té el propòsit de publicar en forma de Llibre Blanc el discurs pronunciat el dimarts passat pel canceller Hitler.

ANGLATERRA CONVOCARA ALEMANYA A UNA CONFERENCIA AERIA

Londres, 27. — En la sessió d'aquesta tarda a la Cambra dels Comuns, es féu una pregunta al Govern sobre si pensava convocar immediatament una Conferència per a tractar del discurs de Hitler en la part que es refereix a limitació d'armaments aèris, així com de les gestions que realitza el Govern anglès per a fer desaparèixer la greu tensió internacional existent.

Sir John Simon, en nom del Govern, ha manifestat, en contestació, que el Govern anglès ha reconegut la urgència d'un acord sobre la limitació d'armaments aeris i que es troba en comunicació amb altres governs sobre la qüestió referent a la possibilitat d'unes negociacions entre cinc potències, ja esmentades en la declaració franco-britànica del 3 de febrer, sobre el Pacte de l'Aire i limitació d'armaments aeris. En resposta a la segona part de la pregunta, Sir Simon diu que el Govern dedica els seus majors esforços a la consecució d'un acord general, acceptable per a tots sobre les diverses qüestions internacionals pendents.

LA PREMSA FRANCESA ACCENTUA LA SEVA DESCONFIANÇA ENVERS MUSSOLINI

París, 27. — El periòdic «París Midi» comentant el darrer discurs del Duce diu que aquest ha adoptat una política de balanci amb referència a la resta d'Europa.

També posa de relleu la desagradable impressió que el discurs del Duce ha produït a França, i afegeix que Mussolini ha ajornat indefinidament el Pacte del Danubi, i ha posat de relleu la seva ansietat per a entrevistar-se amb els representants de la Petita Entesa. També diu que Mussolini espera assegurar la independència d'Austria amb la cooperació d'Alemanya.

Després parla de la política italiana i diu que el Pacte franco-italià de gener solament indica línies de conducta i acció, però no pot contenir resultats pràctics. Acaba dient que la política italiana segueix essent la del Pacte de les Quatre Potències, que garantitza a aquella el paper d'àrbitre.

* * *

París, 27. — La premsa parisenca comenta el discurs pronunciat per Mussolini la setmana passada a la Cambra italiana.

Gairebé tots els periòdics publiquen informacions de llus corresponsals a Roma, i alguns manifesten que s'interpreta el discurs del Duce com una amenaça a França i Anglaterra. Es posa de relleu que malgrat no pronunciar ni una sola vegada el nom d'Anglaterra, s'advertia que la major part de les crítiques anaven dirigides contra ella.

«Le Temps» diu que Alemanya no sols serà invitada a participar en el Pacte del Danubi, sinó que el desig del Duce de tenir-la al corrent assegura la participació alemanya des d'ara.

A BELGRAD TAMBE DESCONFIEN DE MUSSOLINI

Belgrad, 27. — El periòdic semioficial «Verin» publica un article sobre la qüestió de «no intervenció».

Diu que en vista que Itàlia s'aprofita del perill alemany i de l'avinentesa que les condicions interiors d'Austria no són molt satisfactòries, està justificada la desconfiança dels països interessats sobre el Pacte del Danubi.

Afegeix que no es pot demanar als Estats estrangers que s'avinguin a contraure obligacions per al manteniment de la independència d'Austria per un període major que el que els mateixos austriacs la puguin defensar i mantenir.

A VARSOVIA DIUEN QUE SEGUIRAN LA POLITICA DE BERLIN

Varsòvia, 27. — L'òrgan oficiós del Govern «Czas», publica un article en el qual diu que les relacions germano-poloneses seran l'eix de la política internacional de Polònia.

Es mostra una mica escèptic referent a les manifestacions de simpatía vers Polònia que féu patent Hitler en el seu darrer discurs.

No obstant, posa de relleu que el canceller Hitler assistí a la missa de requiem que en sufragi del Mariscal Pilsduski tingué lloc a Berlín, mentre que el President de la República francesa no tingué temps d'acudir a la que tingué lloc a París.

EL CONFLICTE ITALO-ABISSINI

MUSSOLINI ORDENA NOVES MOBILITZACIONS

ORDRES DE MOBILITZACIO

Roma, 27. — Oficiosament hom sap que el cap del Govern senyor Mussolini, personalment, ha donat les oportunes ordres per a la mobilització de milers d'oficials de petita graduació i pèrits i tècnics que pertanyen a les lleves del 1912.

* * *

Roma, 27. — Es confirma la notícia de la mobilització de 20.000 homes més ordenada per Mussolini. La «Gaceta Oficial» ha publicat l'oportú decret.

TROPES CAP A L'AFRICA

Nàpols, 27. — Aquest matí ha salpat amb rumb a l'Africa Oriental italiana el transatlàntic «Conte Biancamano», que ha estat requisat pel Govern. Porta a bord 68 oficials, 1.700 homes de tropa i gran quantitat d'armament.

En el «Conte Biancamano» marxa a l'Africa Oriental italiana el general Santini.

LA CONTINUITAT DE LA MOBILITZACIO ALARMA ELS ANGLESOS

Londres, 27. — Ha produït gran impressió la notícia que Itàlia activa la seva mobilització. Els periòdics consideren que l'acord de Ginebra resultarà pràcticament nul i estimen que Itàlia ha realitzat una maniobra amb l'exclusiu objecte de guanyar temps.

LES ESPERANCES DELS FRANCESOS

París, 27. — França confia que l'arbitratge entre Itàlia i Abissínia tindrà èxit, pel fet que té particular interès, ja que un dels dos àrbitres d'Abissínia és un francès, el professor de dret comú de la Universitat de París, Albert de la Pradelle, conegut internacionalment, el qual passà la darrera setmana a Ginebra com a observador interessat d'aquest debat a la Societat de Nacions.

El discurs de Mussolini, en el qual declarà que Itàlia està disposada a «cremar els seus vaixells», i citá la frase «millor és viure un dia com a lleó que cent anys com a bes», ha estat interpretat a França com dictat pel desig de mantenir integrament el dret d'Itàlia pel que fa referència a la sobirania a Abissínia.

A París s'espera que Mussolini demani Abissínia que cedeixi Itàlia un passadís de 1.000 quilòmetres de llargària per 100 amplària a través d'Abissínia per tal d'enllaçar Eritrea i la Somàlia italiana.

Generalment es creu a París que Itàlia ha decidit acceptar l'arbitratge a causa de la pressió exercida per França i Anglaterra. Sembla que Laval expressà al delegat d'Itàlia a Ginebra que la Conferència del Danubi fracassaria si Itàlia obtés per l'acció directa, sense tenir en compte la crida d'Abissínia a la Societat de Nacions, i sembla que Anglaterra suggerí una possible concentració de tropes angleses al llarg de la frontera del Sudan.

Abissínia està situada estratègicament pel que fa referència al control de la regió del llac Tana, la qual proveeix d'aigua a diverses colònies angleses.

Itàlia, per tant, fou collocada en una posició d'elegir entre l'expansió a Abissínia i perdre el predomini al Danubi, per la negativa de la Petita Entesa a defensar el Pacte Danubià, o bé convenir que la baralla fos resolta per arbitratge a canvi de l'ajut del bloc francès per tal de mantenir la posició d'Itàlia com principal país garantitzador de la integritat austríaca.

ANGLATERRA NO HA CONCENTRAT TROPES AL NIL I SOBAT

Londres, 27. — El ministre de l'Exterior, senyor Simon, ha desmentit categòricament a la Cambra dels Comuns les notícies aparegudes a la premsa italiana que Anglaterra havia concentrat tropes al Nil i Sobat, així com al Llac Rodolf, i que havia construït un ferrocarril estratègic dirigit envers la frontera d'Abissínia.

EDEN EXPLICA A LA CAMBRA L'ABAST DE LA INTENCIO DE LA SOCIETAT DE NACIONS

Londres, 27. — En la sessió celebrada avui a la Cambra dels Comuns, el senyor Eden ha pronunciat un important discurs per tal de contestar les preguntes del líder de l'oposició, Landsbury, que fa referència a la darrera reunió del Consell de la Societat de Nacions i al conflicte Italo-abissini.

En aixecar-se a parlar, Mr. Eden fou objecte d'una gran ovació que litributà la Cambra.

Mr. Eden començà dient que abans de les reunions del Consell de la Societat de Nacions, el Govern anglès havia celebrat algunes converses amb els governs afectats pel conflicte italo-abissini, les quals varen tenir la seva continuació a Ginebra. Continuà dient que a les primeres hores del 25 de maig, el Consell de la Lliga adoptà dues resolucions, que foren acceptades per les dues parts en litigi. Afegeix que ambdues resolucions contenen referències especifiques a l'articulat cinquè del Tractat italo-abissini del 2 d'agost del 1928, que diu: «Ambdós Governs es comprometen a sotmetre a procediments de conciliació o d'arbitratge les qüestions que puguin plantejar-se entre ells, i que no puguin ésser resoltes pels procediments diplomàtics ordinaris, sense recorre a la força de les armes.»

El senyor Eden continua dient que ambdues resolucions fixin el temps límit per a l'aplicació de procediments conciliatoris i d'arbitratge, ja esmentats.

Diu després el senyor Eden que, per tant, queda clarament definit que el Consell de la Societat de Nacions estarà estretament en contacte amb la situació i tornarà a reunir-se novament si les circumstàncies ho fessin necessari, i que ha estat acordat que la llibertat dels àrbitres nomenats per tal d'intervenir en la qüestió no ha estat limitada. Es poden estudiar totes les circumstàncies que concorren a les diferències italo-abissínes.

També ha dit que s'acordà que l'actual limitació de fronteres no ha d'ésser feta pels àrbitres, que resoldrà en temps oportú una Comissió especial italo-abissina.

Posa de relleu el fet que ambdues parts en litigi han renovat la seguretat de procedir a la demarcació de les seves franteres tan aviat com els incidents de Ual-Ual siguin resolts satisfactòriament.

El senyor Eden afegeix que, sense que les resolucions del Consell de la Lliga hagin resolt completament el conflicte italo-abissini, pot manifestar que aquell es troba en camí de solució. Diu que s'ha donat un gran pas i que ambdues parts han acceptat els bons oficis de la Societat de Nacions, la qual ha posat de relleu la seva bona disposició per a un prompte i total restabliment de les seves bones relacions d'amistat.

El líder de l'oposició, Landsbury, digué que felicitava a la Lliga de Nacions i al senyor Eden pel bon resultat de les negociacions per a l'arranjament de les diferències italo-abissínes, i afegí que aquest era un dels passos més importants donats per la Societat de Nacions per a la solució equitativa dels conflictes internacionals.

L'antisemitisme nazi

Es torna a llançar contra els jueus

Munic, 27. — Les manifestacions antisemites dels joves nazis han continuat durant tota la tarda, per la qual cosa s'han vist obligat a tancar les portes totes les botigues dels jueus.

Un dels fets més remarcables ha estat que mentres la població de Munic ha contemplat, en general, amb calma aquestes manifestacions, hom ha oït crítiques i censures dels actes comesos pels nazis.

La Policia ha detingut a diversos joves que estaven enganxant cartells amb la paraula" Jueu" en els establiments propietats d'aquests darrers.

*

L'Estatut de Tànger

PEL QUE ES VEU, ELS INDIGENES SON ELS UNICS QUE NO PODEN EXPRESSAR EL SEU CRITERI .

Tanger, 27. — El setmanari anglès "Tanger Gazzete", a propòsit de la maniobra local sobre la revisió de l'Estatut, diu que el joc està ben clar, ja que porten la direcció de l'afer els elements oficials que publica, i entre els quals hi figuren des del "kadi" fins al més mòdest dels funcionaris de l'Administració. Creu que no tots els musulmans estan obligats a seguir les maniobres dels que actuen sense el més petit recat des dels llocs oficials.

S'ha celebrat en la mesquita una nova reunió per tal d'acabar de recollir signatures, i després els reunits en nombre de 200, aniran cap a Ka Mendubbia per tal de lliurar el document.

Durant aquesta manifestació estigueren tancats els despatxs del "kadi" i les oficines dels "adules" els quals estan obligats a seguir-los, però només hi anaven representants de la càbila del Jauz, els quals foren cridats pel "mendub".

L'AVIADOR POMBO FA UN ATERRATGE FORÇOS I L'APARELL SOFREIX DESPERFECTES

L'aviador ¡Hès del capotatge que fou degut al mal funcionament de l'aparell

Puerto Natal, 27. — Oficialment es dóna compte de l'accident sofert per l'aviador Pombo el qual es refereix amb l'ocorregut a l'aviador espanyol en arribar al Brasil, després d'haper passat l'Atlàntic s'ha donat compte que no funcionava el mecanisme del tren d'aterratge, encara que finalment el féu funcionar i prendre terra amb tota regularitat.

Notícies posteriors sobre l'accident — més optimistes que les primeres—, limiten la importància de les averies de l'avió, que, segons sembla, podrien ésser reparades ràpidament si hi hagués peces de recanvi. Així ho a comprès l'aviador Pombo per la qual cosa s'ha posat totseguit en relació amb la casa constructora de Londres i li ha donat detalls de les averies per tal de tractar d'aconseguir l'envio el més ràpidament possible del material per a la reparació de l'avioneta.

Queda ,doncs, ben concretat que l'accident ha estat degut únicament al mal funcionament del mecanisme del tren d'aterratge, no essent per tant la culpa de Pombo, el qual no obstant la importància de l'averia, aconseguí prendre terra i sortir ilés del capotatge de l'aeroplà.

*

Les entrevistes Prieto i Sànchez Roman

Els rumors que corren respecte les entrevistes

París, 27. — Als cercles espanyols d'aquesta capital es segueixen amb gran interès les freqüents i llargues converses que estan celebrant l'ex-ministre socialista senyor Indalecio Prieto i el senyor Felipe Sànchez Roman. S'assegura que aquest darrer ha suggerit al primer la conveniència que al projecte d'aliança entre la «Izquierda Republicana» i les organitzacions socialistes precedeixi una declaració de legalitat, que directament o indirecta en tot, o només en part, censuri el moviment d'octubre.

En altres fonts informatives es nega veracitat a tal rumor, i s'assegura, pel contrari, que ni el cap de l'anomenat «Partido Republicano Nacional» ha fet tal petició, ni el senyor Prieto ha negat que, si les circumstàncies tornessin a plantejar la hipòtesi d'un triomf probable i fàcil, les organitzacions socialistes anirien novament a la revolució. En aquests mateixos cercles es declara que el que hi ha hagut en realitat és la prometença socialista d'ajudar amb vots les esquerres a canvi que aquestes donin suport als ideals d'aquella.

Grau Sala i el conseller regidor Sr. Jaumar

Les situacions com l'actual es singularitzen per les lluites a favor de la moralitat. Els governants en situacions d'excepció volen, d'aquesta manera, fer-se perdonar mancaments d'altre calibre major.

Ara li ha tocat el seu torn de cooperar en aquesta campanya al senyor conseller regidor gestor de Governació Jaumar. Aquell del qual ja saben els nostres lectors que pertany a una família que durant tres generacions no ha volgut tornar a la vida política degut al fet que un seu avi, o besavi, va sortir de l'Ajuntament de Barcelona cap a l'exili. I, ¿sabeu què ha fet, per a ajudar a questa campanya moralitzadora? Doncs ha desterrat del seu despatx oficial un quadre de Grau-Sala, propietat de l'Ajuntament, per immoral. El quadre que ha fet posar en un reco del guarda-roba representa dues ballarines de circ, no pas més ni menys vestides que les que veiem als nostres circs públics, on deuen anar els infants de la família del senyor Jaumar, i el senyor Jaumar mateix.

No sabem si un dia d'aquests el senyor conseller regidor gestor farà fer una neteja en els nostres museus de pintures i estàtues poc púdiques. En temps de l'Ajuntament dictatorial també vàrem haver de passar per coses així. Tots recordem el quadre de Togores que, comprat per subscripció pública, no pogué entrar al Museu d'Art Modern perquè al pintor de dones vicioses i espectador de parades de tramvia senyor Juli Borrel li va semblar indecent. Els fets es repeteixen.

*

Preguem als nostres lectors, que, en fer llurs compres, donin preferència als establiments anunciats en aquestes planes

La Conferència Comercial Panamericana

Buenos Aires, 27. — El diumenge, a les deu del matí, fou inaugurada amb gran solemnitat, la Conferència Comercial Panamericana.

L'acte inaugural es desenvolupà sota la presidència del President del Brasil, senyor Vargas, i del de l'Argentina, general Justo.

El discurs inaugural anà a càrrec del ministre de Relacions Exteriors de l'Argentina, senyor Saavedra Lamas.

Amb motiu de l'estada a Buenos Aires del President del Brasil, s'ha posat en circulació segells de correu que commemoren el seu viatge a la capital portenya.

Han estat distribuits a totes les oficines postals. Dos milions de segells de 10 centaus i un milió de 15 centaus. Els primers són de color roig i porten una al·legoria de la República, que sosté a la mà dreta l'escut brasiler i a l'esquerra l'emblema argentí. El segell de 15 centaus està imprés en blau i mostra a dues mans enfrellaçades que sotenen les banderes del Brasil i de l'Argentina i darrera apareixen del tot un sol ixent.

*

Segrestament del fill d'un milionari

Tacoma, (Estat de Washingtong) 27. — Ha desaparegut el noi Jordi Weyerhausser, fill del multimilionari del mateix nom, resident a aquesta ciutat.

Els pares del segrestat han rebut una lletra exigint-los el lliurament de 200.000 dòlars pel seu rescat.

S'ha mobilitzat tota la policia de l'Estat de Washington i dels alrededors.

S'ha sabut que el segrestament es realitzà el divendres darrer i existeixen motius fundats per a témer que el segrestat hagi estat assessinat.

L'opinió pública es troba molt emocionada davant aquest cas que es compara i es relaciona amb el segrestament i assessinat del "baby" de Charles Lindberg.

Llegiu avui i cada dia LA HUMANITAT, el vostre diari